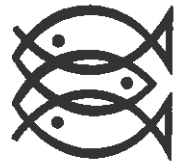
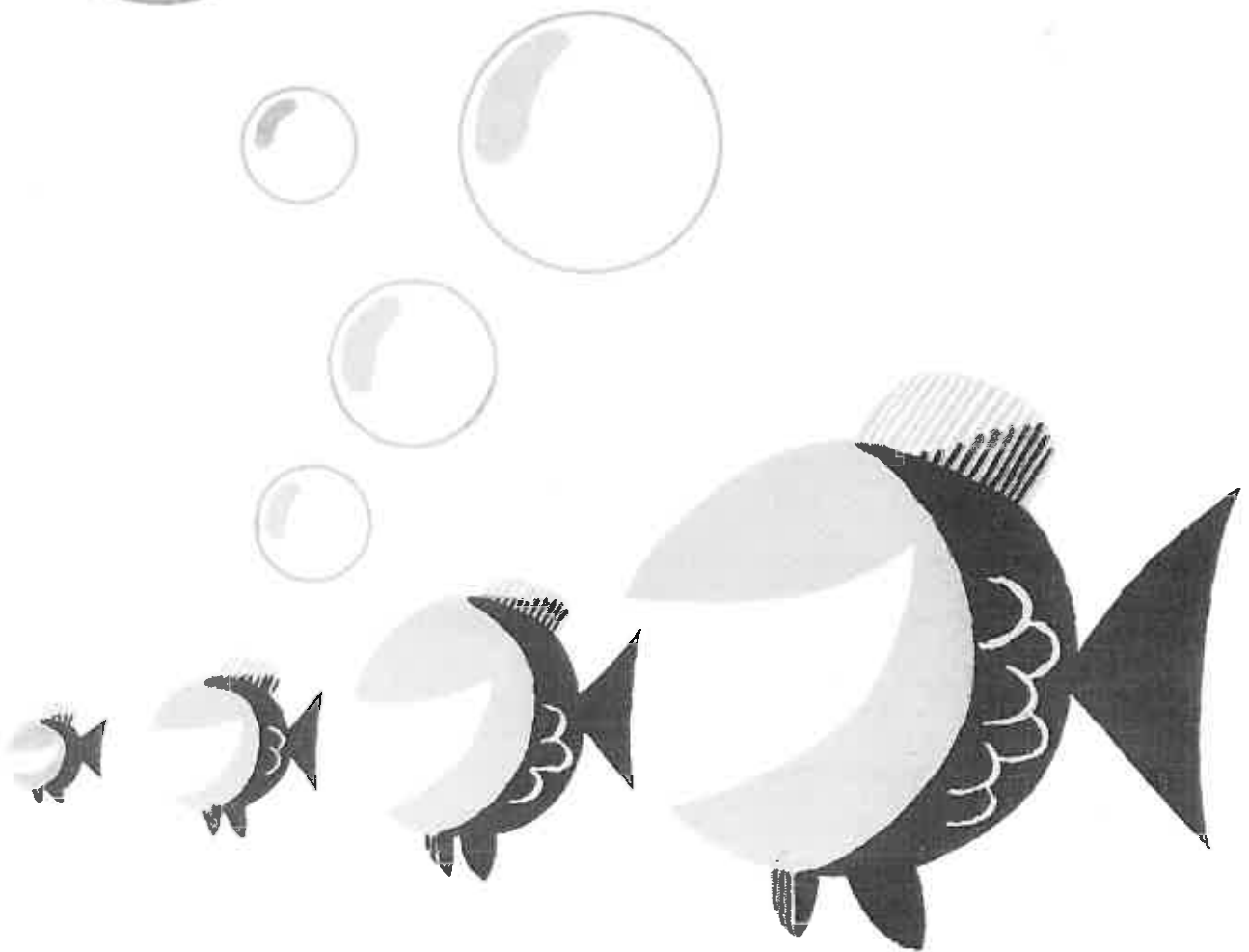

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOS
KALANTUTKIMUSOSASTO

MONISTETTUJA JULKAISUJA

86
1989

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOS
KALANTUTKIMUSOSASTO

MONISTETTUJA JULKAISUJA

Toimittaja: Viljo Nylund. Toimitussihteerit: Marja-Liisa Koljonen, Petri Suuronen.

Julkaisun jakelusta päätetään kunkin numeron osalta erikseen.

Julkaisua koskevat tiedustelut osoitetaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kalantutkimusosaston kirjastolle, PL 202, 00151 Helsinki.

Monistettuja julkaisuja on jatkoa sarjalle: ”Maataloushallituksen kalataloudellinen tutkimustoimisto. Monistettuja julkaisuja”. Kalantutkimusosaston muut julkaisusarjat ovat ”Finnish Fisheries Research”, ”Suomen kalatalous”, ”Tiedonantoja” ja ”Meddelanden”.

Redaktör: Viljo Nylund. Redaktionssekreterare: Marja-Liisa Koljonen, Petri Suuronen.

Publikationens distribuering fastställles skilt för varje nummer.

Förfrågningar angående tidskriften riktas till bibliotekarien, Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, fiskeriforskningsavdelningen, PB 202, 00151 Helsingfors.

Tidskriften är fortsättning på ”Maataloushallituksen kalataloudellinen tutkimustoimisto. Monistettuja julkaisuja”. Övriga publikationsserier från fiskeriforskningsavdelningen är ”Finnish Fisheries Research”, ”Suomen kalatalous”, ”Tiedonantoja” och ”Meddelanden”.

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOS, KALANTUTKIMUSOSASTO

MONISTETTUJA JULKAISUJA

No 86

1989

TENOJOEN VIRKISTYS- JA AMMATTIKALASTUSSUUNNITELMA
SUOMESSA JA NORJASSA

MAIJA NIEMELÄ, EERO NIEMELÄ JA KETIL HANSEN

HELSINKI 1989

ISBN 951-8914-18-4
ISSN 0358-4623
Helsinki 1989
Yliopistopaino

TENOJOEN VIRKISTYS- JA AMMATTIKALASTUSSUUNNITELMA
SUOMESSA JA NORJASSA

Maija Niemelä¹⁾, Eero Niemelä¹⁾ ja Ketil Hanssen²⁾

¹⁾Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos,
kalantutkimusosasto

²⁾Norsk Institutt for By- och Regionforskning

JOHDANTO.....	1
SUUNNITELMA SUOMEN PUOLELLA.....	2
1. TUTKIMUSMENETELMÄT.....	2
1.1. Ulkopaikkakuntalaiset virkistyskalastajat.....	2
1.2. Paikkakuntalaiset ja ulkopaikkakuntalaiset kalastusoikeudelliset.....	4
2. KALASTAJARYHMÄT.....	5
2.1. Kalastusoikeudellinen.....	5
2.2. Kalastusoikeudeton.....	5
3. KALASTUSTAVAT JA -SÄÄNNÖT VUONNA 1985.....	6
3.1. Lohen pato- ja verkkokalastus.....	6
3.2. Lohen kulkutus eli ajoverkkokalastus.....	6
3.3. Lohen vapakalastus.....	6
3.4. Lohen nuottakalastus.....	7
3.5. Muun kalan verkkokalastus.....	7
3.6. Ulkopaikkakuntalaisten vapa- ja viehekalastus.....	7
4. TENOJOEN VIRKISTYSKALASTUS SUOMESSA VUONNA 1985.....	8
4.1. Kalastajien luonnehdinta.....	8
4.2. Kalastusalueet, -tavat ja saaliit.....	10
4.3. Syyt kalastusmatkaan.....	15
5. TENOJOEN VIRKISTYSKALASTUKSEN TALOUDELLINEN MERKITYS JA ERI PALVELUMUOTOJEN KEHITTÄMINEN.....	18
5.1. Veneenvuokraus.....	18
5.2. Soutupalvelut.....	21
5.3. Majoittuminen.....	22
5.4. Kauppapalvelut.....	26
5.5. Lohenostot.....	28
5.6. Kalastusluvut.....	29
6. VIRKISTYSKALASTAJIEN MIELIPITEET.....	30
6.1. Mielipiteet Tenojoen kalastuksen tiedottamisesta....	30
6.2. Tenojoen kalastussäännön tulkitseminen.....	33
6.3. Huomioita Tenojoen rajaluonteesta.....	34
6.4. Suhtautuminen paikalliseen ammattikalastukseen.....	34
6.5. Suhtautuminen kalastuksen valvontaan.....	35
6.6. Tenojoen kalastukseen liittyvät erityistoivomukset..	35
7. TENOJOEN VESISTÖALUEEN PAIKKAKUNTALAISTEN LOHENKALASTUS...	37
7.1. Lohenkalastuksen kehittyminen viime vuosina.....	37
7.2. Kalastuksen taloudellinen merkitys.....	44

7.3.	Mielipiteitä lohenkalastuksen ongelmista ja kalastuksen kehittämisvaihtoehtoja.....	51
7.4.	Virkistyskalastuspalvelujen tarjonta.....	54
7.5.	Ulkopaikkakuntalaisten loma-asutus.....	57
8.	SUOMENPUOLEISEN LOHENKALASTUKSEN KEHITTÄMINEN.....	59
8.1.	Kehittämisen yleissuuntia.....	59
8.2.	Yhteenvedo erilaisten palvelujen kehittämisehdotuksista.....	62
8.3.	Ulkopaikkakuntalaisten kalastuksen säätelyn tarve ja vaihtoehdot.....	63
8.3.1.	Uusien virkistyskalastusalueiden avaaminen..	65
8.3.2.	Kalastuksessa käytettävien veneiden lukumäärän rajoittaminen, venevuokrat ja soutajapalkkio.....	66
8.3.3.	Kalastuslupien hinnankorotukset.....	68
8.3.4.	Alueellinen lupakiintiö.....	69
	SUUNNITELMA NORJAN PUOLELLA.....	73
1.	VIRKISTYSKALASTUS.....	73
1.1.	Kalastuksen laajuus.....	73
1.2.	Virkistyskalastajien kotipaikat.....	75
1.3.	Virkistyskalastajien yleisiä piirteitä.....	76
1.4.	Kalastusajan pituus.....	77
1.5.	Kalastusalueet, kalastusmenetelmät ja saaliit.....	78
1.6.	Syyt kalastusmatkaan.....	82
1.7.	Palvelut ja kustannukset.....	84
1.7.1.	Majoittuminen.....	85
1.7.2.	Kustannukset.....	87
1.7.3.	Palvelujen kehittämistoiveet.....	87
1.8.	Kalastukseen liittyviä mielipiteitä.....	88
1.8.1.	Tiedottaminen.....	88
1.8.2.	Säännöt.....	89
1.8.3.	Konfliktit.....	90
2.	PAIKALLINEN KALASTUS.....	94
2.1.	Yleistä.....	94
2.2.	Menetelmät.....	95
2.3.	Paikkakuntalaisten kalastajien yleisiä piirteitä....	96
2.4.	Lohenkalastuksen merkitys.....	96
2.5.	Kalastusmenetelmät ja alueet.....	98

2.5.1.	Vapa- ja viehekalastus.....	99
2.5.2.	Pyydykset.....	99
2.6.	Saaliit ja saaliin käyttö.....	101
2.7.	Kalastusvälineet.....	103
2.8.	Mielipiteitä kalastussäännöstä.....	105
2.9.	Mielipiteet virkistyskalastajista ja konflikteista.....	107
2.10.	Palvelut.....	109
3.	NORJANPUOLEISEN LOHENKALASTUKSEN KEHITTÄMINEN.....	110
3.1.	Samanlaiset kalastussäännöt kaikille virkistyskalastajille kotipaikkakunnasta riippumatta.....	110
3.2.	Kalastusluvan hinnan porrastaminen eri alueille/ eri kalastustavoille.....	110
3.3.	Paremmat taukopaikat, saniteettitilat, huolto.....	111
3.4.	Enemmän leirintäalueita ja veneenvuokrausta.....	111
3.5.	Sisämaan kalastusretkien tarjoaminen matkailukalastajille.....	111
3.6.	Maanantain ja tiistain välisen venekalastuskiellon poistaminen matkailukalastajilta.....	112
3.7.	Sivujokien vuokraaminen paikallisille yhdistyksille.....	112
3.8.	Verkkopyynnin kieltäminen joillakin alueilla.....	112
3.9.	Kalastuslupien määrän rajoittaminen.....	113
3.10.	Erisuuruiset kalastuslupahinnat kalastusoikeudettomille paikallisille.....	113
4.	YHTEENVETO.....	114
5.	KÄYTETTY KIRJALLISUUS	122
	LIITTEET	

JOHDANTO

Vuonna 1985 kolmen kunnan (Karasjoki, Tana, Utsjoki) yhteistyöelimen aloitteesta anottiin NÄRP'iltä (=aluepoliittinen virkamieskomitea) pohjoismaista rahoitusta ja vuodelle 1987 lisärahoitusta Pohjoiskalotti-komitealta Tenojoen virkistys- ja ammattikalastussuunnitelman laatimismahdollisuuden selvittämiseksi.

Pohjoismainen ministerineuvosto myönsi rahoituksen suomalais-norjalaiselle yhteistyöhankkeelle suunnitelman laatimiseksi. Suunnitelman toteuttamiseksi perustettiin asiantuntijaryhmä, jossa oli kummastakin maasta yksi kuntien edustaja. Utsjoen kuntaa edusti kunnanjohtaja Toivo Suomenrinne ja Norjan kuntien edustajana oli rehtori Harald Hirsti, joka myös toimi seurantaryhmän puheenjohtajana. Lääninhallitusta edusti Suomesta ympäristöpäällikkö Eero Svanberg ja Norjasta konsulentti Kjell Moen, joka toimi myös ko. projektin johtajana Norjassa. Suomen puolella projektista vastasi tutkija Eero Niemelä (RKTL). Suunnitelman laati Suomessa tutkija Maija Niemelä (RKTL) ja Norjan puolella suunnittelija Ketil Hansen (NIBR=Norsk Institut for By og Regionforskning). Norjankielinen suunnitelma käännettiin Tanan kunnassa ja suomennoksen sekä kieliasun tarkistivat Eero Niemelä ja Maija Niemelä. Pohjoiskalottikomiteaa edusti projektisihteeri Anja Rötkönen.

NÄRP'in ja Pohjoiskalotti-komitean taloudellinen tuki suunnitelman laatimiseksi oli v. 1985-87 289 858 markkaa. Suomen puolella lisärahoitusta saatiin Lapin työvoimapiirin työllisyysvaroista ja maa- ja metsätalousministeriön Tenojoen tutkimustoimintaan myöntämistä tutkimusmäärärahoista.

Suomen ja Norjan välisestä kalastussäännöstä tehdyssä sopimuksessa on tarkoituksena suojella ja ylläpitää Tenojoen lohikantoja siten, että luonnon monimuotoisuus ja tuotanto säilytetään. Kalavarvoja tulee tämän mukaisesti hoitaa ja hyödyntää siten, että niistä saadaan suurin mahdollinen hyöty sekä kalastuselinkeinolle että vapaa-ajankalastukselle.

Lisääntyneen virkistyskalastuksen myötä oli tullut ajankohtaiseksi laatia suunnitelma eri kalastajaryhmien eturistiriitojen poistamiseksi. Tavoitteena oli sovittaa perinteinen lohenpyyntitapa ja nykyaikainen virkistyskalastus.

SUUNNITELMA SUOMEN PUOLELLA

1. TUTKIMUSMENETELMÄT

1.1. Ulkopaikkakuntalaiset virkistyskalastajat

Ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastajien kalastusmatkan kustannuksia sekä mielipiteitä koskeva tiedustelu lähetettiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Tenojoen vesistön saalis-tiedustelun yhteydessä. Tiedustelut (n=4160) lähetettiin välittömästi kalastuskauden ja lupakantakäsittelyn jälkeen lokakuussa vuonna 1985. Vuoden loppuun mennessä vastauksia oli tullut 2 235 kalastajalta. Vastausprosentti (53.7 %) katsottiin riittäväksi, koska palautukset kattoivat 33.1 % kaikista Suomessa lunastetuista kalastusvuorokausista ja 29.5 % kaikista kalastajista.

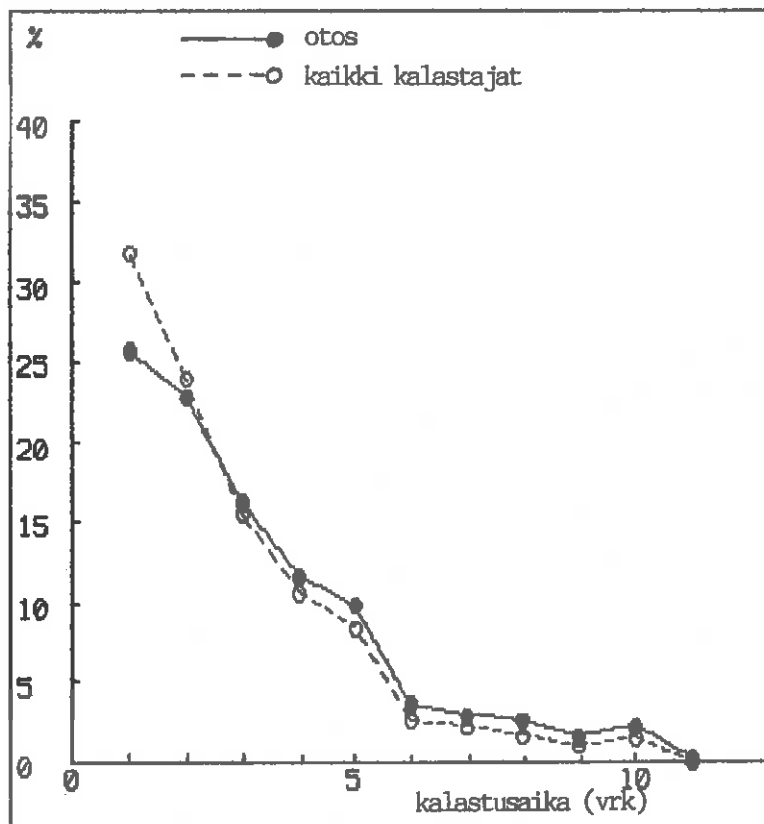
Tiedustelun virhetekijöitä pyrittiin vähentämään seuraavasti:

- Kalastajalle lähetettiin vain yksi tiedustelu, joka kattoi hänen kaikki mahdollisesti eri aikoina kesästä ostamansa kalastuslupavuorokaudet (suomalainen virkistyskalastaja ostaa useimmiten vain yhden vuorokauden luvan kerrallaan, vaikka viipyisikin kalastamassa useita päiviä).
- Kuhunkin ruokakuntaan lähetettiin vain yhdelle henkilölle tiedustelu (jotkut kalastajat tulevat perheineen ja oletettiin, että perheessä vain yhden henkilön saama tiedustelu lisää vastaushalukkuutta).
- Tiedusteltavat valittiin systemaattisesti siten, että otoksen kalastajien kalastusajat vastasivat kaikkien kalastajien kalastusajan jakaumaa.

Ulkomaalaisia virkistyskalastajia ei tiedusteltu, mutta otokseen valittiin kaikki ne 160 ulkopaikkakuntalaista Utsjoen kunnassa loma-asunnon omistavaa henkilöä, jotka olivat lunastaneet kalastusluvan.

Tiedusteluun vastanneiden henkilöiden otosluotettavuus lunastetun kalastusajan suhteen katsottiin riittäväksi, vaikka vastaajat lievästi painottuivat pidemmän kalastusajan ostaneisiin henkilöihin (Kuva 1.).

Aineiston käsittelyssä käytettiin vain vähän tilastollisia suureita, eikä mitään testejä tehty, koska esimerkiksi moniin markkamääräisiin kustannuslaskelmiin liittyi liian monta erillistä muuttujaa.

Kuva 1. Kalastusajan jakautuminen (%) kaikilla kalastajilla ja tiedusteluun vastanneilla.

1.2. Paikkakuntalaiset ja ulkopaikkakuntalaiset kalastusoikeudelliset

Loka- ja marraskuussa vuonna 1985 tiedusteltiin paikkakuntalaisilta ruokakunnilta Tenojoen kalastuspiirin alueella Utsjoen ja Inarin kunnissa asioita, jotka liittyivät heidän omaan kalastukseensa ja turistipalveluihin sekä samalla pyydettiin mielipiteitä näiden kehittämiseksi. Tiedustelut jakoi kalantutkimusosaston kalastusmestari paikkakuntalaisille saalishaastattelun yhteydessä ja ne sai palauttaa nimettöminä postitse. Vastausprosentti oli melko huono. Ulkopaikkakuntalaisille kalastusoikeuden omaaville ruokakunnille tiedustelut lähetettiin postitse virkistyskalastajien saalistiedustelun yhteydessä. Vastausprosentti oli tälläkin ryhmällä melko huono:

	ruokakuntia yhteensä	ruokakuntia vastasi	vastaus %
-paikkakuntalaiset kalastusoikeudelliset	368	82	22
-paikkakuntalaiset kalastusoikeudettomat	120	54	45
-ulkopaikkakuntalaiset kalastusoikeudelliset	55	18	32
Yhteensä	543	154	28

Osasyynä huonoon vastausprosenttiin olivat mahdollisesti muut samanaikaisesti jokivarressa tehdyt haastattelut, kuten kalantutkimusosaston tekemä vuosittainen saalishaastattelu, riistantutkimusosaston hyljetiedustelu sekä Lapin seutukaavaliiton selvitys Tenojokivarren asukkaiden elinolosuhteista, elinkeinoista ja elämisen laadusta. Tiedusteltavien asioiden päällekkäisyyttä oli seutukaavaliiton haastattelun kanssa.

Koska paikkakuntalaisten palauttamien tiedustelujen edustavuutta koko aineistosta oli vaikea testata, päätettiin paikallista kalastusta selvittää pääosin muilla keinoin. Käytettävissä olivat mm. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kalantutkimusosaston sekä Finnmarkin maaherranviraston ympäristöosaston julkaistut ja julkaisemattomat aineistot, kuten

- saalistiedustelut vuodesta 1970 lähtien,
- saalistilastot vuodesta 1970 lähtien,
- venerekisterit vuodesta 1980 lähtien,
- loma-asuntoselvitys vuodelta 1984.

Utsjoen kunnan majoituskapasiteettia arvioitaessa työskenneltiin kunnan matkailuprojektin vetäjän, Annikki Lauerman kanssa. Lisäksi on perehdytty eri julkaisuihin, jotka valottavat Tenojoen vesistöalueen kalastusta ja sen kehittymistä (Tenojoen kalastuspiirin kalastussäännöt vuodesta 1873 lähtien, Tenojoen kalastustoimikunnan mietintö I ja II vuosina 1985 ja 1986, Lapin läänin maatalouskeskuksen julkaisut).

2. KALASTAJARYHMÄT

2.1. Kalastusoikeudellinen

Tenojoen kalastuspiirin alueella kalastusoikeus on niillä isojaon yhteydessä perustetuilla tiloilla, jotka aikoinaan elinkelpoistettiin antamalla tiloille perustamisasiakirjoissa mainittujen pyydysten ja pyyntipaikkojen käyttöoikeus. Myöhemmin kalastusoikeudellisiksi ovat tulleet mm. maanhankintalain ja porotilalain mukaiset tilat. Kalastusoikeudellisten tilojen lukumäärä on huomattavasti lisääntynyt tiloja jaettaessa ja maata siirtyessä ulkopaikkakuntalaisten omistukseen. Tenojoen kalastussopimus on erityisesti vuodesta 1979 lähtien turvannut kalastusetuuden säilymisen kalastuspiirin rajajokiosuudella rajoittamalla ulkopaikkakuntalaisten maanomistajien kalastusoikeuden käyttöä. Sivuvesistöjen alueella ulkopaikkakuntalaiset kalastusoikeudelliset ovat kuitenkin voineet kalastaa tilan osuusluvun määräämissä rajoissa kalastuskunnan vesialueella kuten paikkakuntalaiset. Sellaisten henkilöiden lukumäärä, jotka ovat saaneet kalastusoikeuden perintönä ja jotka asuvat kalastuspiirin jokilaaksojen ulkopuolella, on jatkuvasti lisääntynyt. Kalastusoikeudelliset tilat voivat käyttää kalastuskunnan omalla vesialueella nykyisen käytännön mukaisesti kalastuksessaan kudottuja pyydyksiä sekä vapaa ja viehettä osakkuusluvun mukaisesti.

2.2. Kalastusoikeudeton

Kalastusoikeudettomia ovat kaikki maata omistamattomat henkilöt asumispaikasta riippumatta sekä sellaiset henkilöt, jotka omistavat maata, mutta siihen ei kuulu kalastusoikeus. Kalastusoikeudettomat saavat käyttää kalastuksessaan vain vapaa ja viehettä. Paikkakuntalaisten kalastusoikeudettomien etuutena on kalastaa kausiluvalla koko kalastuskauden ajan, kun taas ulkopaikkakuntalaiset joutuvat lunastamaan kalliimman vuorokausiluvan.

3. KALASTUSTAVAT JA -SÄÄNNÖT VUONNA 1985

3.1. Lohen pato- ja verkkokalastus

Tämä kalastusmuoto on ajallisesti sallittu 1.5.-31.8. lukuunottamatta viikkorauhoitusta, joka alkaa torstai-iltana klo 19.00 ja päättyy maanantai-iltana klo 19.00. Patokalastusta on ajallisesti säädelty jo vuoden 1873 säännössä ja nyt säännöissä määritellään tarkemmin mm. padon maksimipituus, etäisyys syväväylästä, vastarannasta tai toisesta pyydyksestä sekä verkon pituus, silmäharvuus ja sallittu valmistusaine.

3.2. Lohen kulkutus- eli ajoverkkokalastus

Kulkuttaminen on sallittu 1.5.-15.6. lukuunottamatta em. viikkorauhoitusta. Kulkuttaminen ei ollut vielä tämän vuosisadan vaihteessa yleistä, koska vasta vuoden 1938 kalastussäännössä selvitettiin tarkemmat kulkutussäännöt. Tätä kalastustapaa saavat käyttää vain kalastusoikeudelliset henkilöt. Verkko saa kulkea kalastettaessa virran mukana enintään 500 metriä ja koko ajan verkon toisessa päässä rannan puolella kulkeva venekunta pitää verkon irti pohjakivistä sekä ohjaa verkon kulkua. Kulkutuslohi on yleensä suurikokoista ja kulkuttaminen pyyntimuotona on aktiivinen ja taitoa vaativa kalastustapa.

3.3. Lohen vapakalastus

Vapakalastus on sallittu 1.5.-31.8. lukuunottamatta yhtä täysrauhoidusvuorokautta sunnuntai-illasta maanantai-iltaan. Vapakalastus on Tenojoen pääuomassa vakiintunut lohensouduksi, jolloin veneestä uitetaan viehettä hitaasti alaviistoon valtakunnanrajasta huolimatta. Kalastussäännössä määritellään sallitut vieheet ja rauhoitetaan lohipadoille suoja-alueet.

3.4. Lohen nuottakalastus

Nuottaus on sallittu 1.5.-31.7. Tenojoessa Levajokisuun yläpuolella sekä suomenpuoleisissa sivuvesistöissä merkityissä apajapaikoissa. Nykyisin nuottausta harjoitetaan hyvin vähän. Suomen puolella on vain muutama nuottakunta eikä nuottauksen elpymistä ole havaittavissa. Osasy kalastustavan harvinaistumiselle on ehkä siinä, että sitä nykyisin saadaan harjoittaa vain kalastuspiirin yläosissa, jossa lohensaamisen todennäköisyys on huonompi, koska lohisaaliista yhä suurempi osa on saatu jokisuun alueelta ja merestä.

3.5. Muun kalan verkkokalastus

Verkkojen silmäharvuudet ja sijainnit muihin pyydyksiin nähden on epätarkasti määrätty. Muuta kalaa, lähinnä siikaa ja harjusta, kalastetaan erityisesti vesistöalueen sivujokien järvissä sekä Inari- ja Skietshamjoessa.

3.6. Ulkopaikkakuntalaisten vapa- ja viehekalastus

Ulkopaikkakuntalaisten vapa- ja viehekalastus on sallittu 1.5.-31.8. lukuunottamatta yhtä viikottaista täysrauhoituspäivää sunnuntai-illasta maanantai-iltaan sekä venekalastukselta rauhoitettua vuorokautta maanantai-illasta tiistai-iltaan. Ulkopaikkakuntalaiset saavat käyttää vain rekisteröityä venettä. Pyyntivälineenä saa olla vapa ja perho tai uistin. Rannalta kalastaessaan ulkopaikkakuntalainen ohjautuu eri alueille käyttämänsä kalastustavan mukaan seuraavasti:

- vapaa ja perhoa saa käyttää rannalla missä vain lukuunottamatta sivujokisuiden suojavyyhykettä ja patojen suoja-alueita
- vapaa ja uistinta saa käyttää Tenojokisuussa, Alakölkäessä, Yläkölkäessä, Matinkölkäessä sekä Inarijoessa Matinkölkästä ylöspäin ja Skietshamjoessa.

Säännössä määritellään lisäksi kielletyt viehetyypit, perhon koukkukoko ja venekalastukseen liittyen muita säännöksiä sekä

kielletään kalastus sillalta ja ankkuroidusta veneestä.

4. TENOJOEN VIRKISTYSKALASTUS SUOMESSA VUONNA 1985

4.1. Kalastajien luonnehdinta

Suomalaiset virkistyskalastajat, jotka suuntasivat kalastusmatkansa Tenajoelle, olivat vuonna 1982 kotoisin enimmäkseen Oulun ja Lapin lääneistä. Myös aivan eteläisestä Suomesta tuli kalastajia, eniten Uudeltamaalta ja Hämeestä (taulukko 1).

Taulukko 1. Tenajoen virkistyskalastajien kotiläänit vuonna 1982 (n=7002).

Lääni	% kalastajista
Oulun	22,3
Lapin	20,1
Uudenmaan	15,2
Hämeen	9,7
Kuopion	6,6
Keski-Suomen	6,3
Turun ja Porin	5,1
Vaasan	3,9
Kymen	3,6
Pohjois-Karjalan	3,3
Mikkelin	3,1
Ahvenanmaan	0,1
tuntematon	0,7

Viime vuosina Tenajoella on käynyt vuosittain n. 100 ulkomaalaisista kalastajaa. Vuonna 1985 he olivat seuraavista maista:

Ruotsi	44 henkilöä
Saksan Liittotasavalta	15 "
Italia	11 "
USA	8 "
Ranska	5 "
Itävalta	5 "
Englanti	4 "
Neuvostoliitto	3 "
Japani	2 "
Unkari	2 "
Sveitsi	2 "
Hollanti	1 "
yht.	102 "

Ruotsalaisille Tenojoen lohenkalastusmahdollisuudet ovat tutumpia kuin Keski-Euroopan kalastajille ja oletettavasti monet ulkomaalaiset ovatkin tulleet suomalaisten isäntiensä mukana.

Virkistyskalastajat matkustavat Tenojolle halvimmalla ja käytännöllisemmällä tavalla eli omilla autoillaan. Pitkän ajomatkan kustannukset ja rasitukset jaetaan usein matkalaisten kesken. Ajoaika Etelä-Suomesta kestää lähes vuorokauden ja on yleistä, että meno ja paluu yritetään mahduttaa saman viikon sisälle.

Lohenkalastus Tenojoella on hyvin miesvaltainen harrastus, sillä vain 4.9 % kaikista kalastusluvan lunastaneista vuonna 1985 oli naisia. Voidaan olettaa, että sama prosenttiosuus virkistyskalastajista oli tuonut perheen mukanaan.

Tenojoen lohenkalastajista 55 % oli ammatissa toimivaa aktiiviväestöä, iältään 30-50 -vuotiaita (taulukko 2). Vain 4.5 % kalastajista oli alle 16-vuotiaita lapsia.

Taulukko 2. Tenojoen virkistyskalastajien ikärakenne vuonna 1985.

Ikä (v)	Henkilöt	%
0 - 19	615	8,2
20 - 29	1 283	17,0
30 - 39	2 359	31,3
40 - 49	1 790	23,8
50 - 59	1 026	13,6
60 - 69	385	5,1
70 - 79	72	1,0
yht.	7 530	100 %

Noin 56 % kalastajista kalasti vain 1-2 vuorokautta. Kuitenkin keskimääräinen kalastusaika oli 2,9 vuorokautta, ulkomaalaisella virkistyskalastajalla 2,0 vrk ja loma-asunnon omistavalla ulkopaikkakuntalaisella 4,3 vrk.

Kolmasosa virkistyskalastajista kävi vain yhden vuorokauden ajan kokeilemassa Tenojoella ja he olivat ilmeisesti työmatkaan yhdistetyllä kalastusmatkalla tai kalastusmatkalla jonnekin muualle

Finnmarkiin (taulukko 3). He viettävät todennäköisesti kalastuspäivänsä rannalta onkien tai paikallisen tuttavan kanssa veneestä kalastaen.

Taulukko 3. Virkistyskalastusaika vuonna 1985.

Kalastusaika (vrk)	Henkilöt	%
1	2 415	31,9
2	1 813	24,0
3	1 180	15,6
4	814	10,7
5	644	8,5
6	198	2,6
7	173	2,3
8	125	1,7
9	84	1,1
10	119	1,6
yli 10	10	
	yht. 7 575	100 %

Tenojoella kalastus on vilkkaimmillaan juhannuksen jälkeiset kolme viikkoa. Vuonna 1985 vilkkain päivä oli 2.-3.7., jolloin lunnastettiin 974 virkistyskalastuslupaa. Ehkä lohi on tuolloin otavimmillaankin, mutta kyseisille viikoille ajoittuu myös useimpien kalastajien kesälomat.

4.2. Kalastusalueet, -tavat ja saaliit

Suosituinta kalastusaluetta on Utsjoen kirkonkylän kalastusalue, jossa kalasti yli kolmannes kaikista virkistyskalastajista. Tämän alueen suosio johtuu hyvien kalapaikkojen ohella runsaimmasta kalastuspalvelujen tarjonnasta. Vuoteen 1982 verrattuna yläjoen suosio on lievästi kasvanut, sillä Outakosken kalastusalueella sekä Inari- ja Skietshamjoella Inarin kunnassa kalasti tuolloin 17 % virkistyskalastajista ja vuonna 1985 22 % virkistyskalastajista (taulukko 4).

Taulukko 4. Käytetyt kalastusalueet

Kalastusalue	1982		1985	
	henkilöitä	vuorokausia	henkilöitä	vuorokausia
Nuorgam	29,7 %	22,6 %	13,0 %	11,1 %
Vetsikko	14,7 %	13,2 %	14,9 %	18,0 %
Utsjoen kk	38,2 %	33,7 %	35,3 %	37,7 %
Outakoski	15,6 %	9,6 %	19,2 %	14,8 %
Inari-Skietsham	1,8 %	1,1 %	2,8 %	1,4 %
Usea alue		10,8 %	14,7 %	17,0 %
Yhteensä	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Virkistyskalastajien keskuudessa lohensoutu on huomattavasti suosittumpaa kuin rannalta kalastus. Vain joka viides on viime vuosina kalastanut pelkästään rannalta. Lohenkalastus on vuoteen 1982 verrattuna painottunut yhä enemmän lohensoutuun, mikä on sikäli huomattava muutos, että veneestä tapahtuvaa kalastusta oli näiden vuosien välillä pyritty rajoittamaan (taulukko 5).

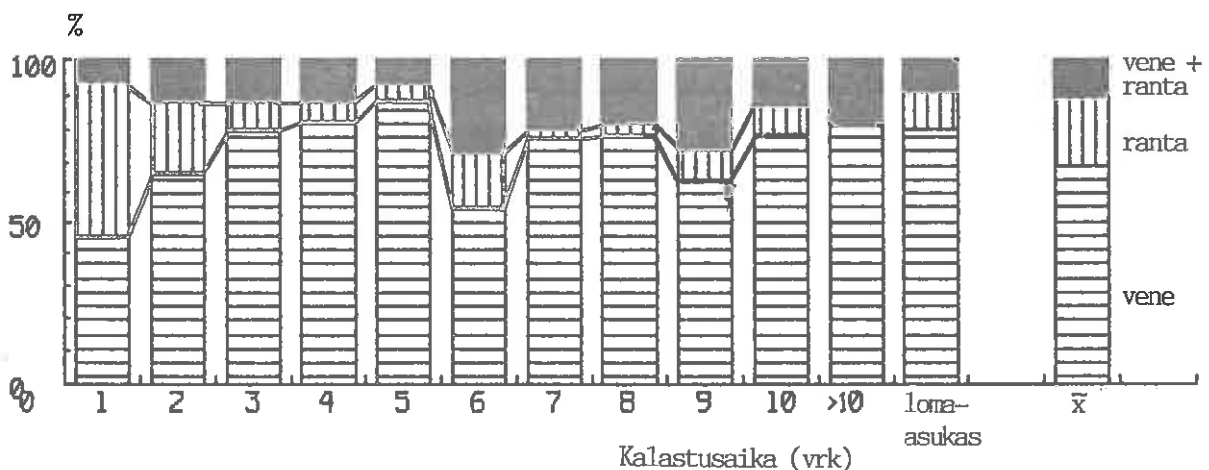
Taulukko 5. Käytetyt kalastustavat

	1982	1985
Veneestä	62,6 %	67,4 %
Rannalta	24,5 %	20,8 %
Molemmilla tavoilla	12,9 %	11,8 %
	n=1566	n=2233

Venekalastuksen kasvavaan suosioon on monta syytä. Tärkeimpänä on ehkä se, että vuokraveneiden määrä on selvästi kasvanut täyttämään kysyntää. Samoin on kasvanut ihmisten tarve fyysisiin ponnisteluihin. Lohensoutu koetaan erinomaiseksi keinoksi kohentaa kuntoa. Lisäksi se, että lohien saamisen todennäköisyys on suurempi kalastettaessa veneestä. Venekalastuksen suosiota lisää myös se, että usein parivaljakkona tapahtuva soutu on sosiaalinen tapahtuma, kuten myös oman soutuvuoron odotteluvaihe rannalla, jossa keskustellaan suuremmalla joukolla yhteisistä toiveista.

Kalastusajan pituudesta riippuen eri kalastusalueiden ja -tapojen käyttö vaihtelee. Yhden vuorokauden kalastajista 48,5 % kalasti Outakosken ja Nuorgamin rantakalastuspaikoilla. Jos kalastaja

viipyy Tenojoella kauemmin, hän hakee lohensoudulle vaihtelua, eli kokeilee useampaa soutupaikkaa tai jonakin päivänä kalastaa myös rannalta. Tarkasteltaessa viikon (=6 vuorokautta) ajan kalastaneiden kalastustapoja havaittiin, että viiden vuorokauden ajan kalastaneista noin 90 % kalasti veneestä ja enää noin 5 % kalasti rannalta. Jos virkistyskalastaja viipyy Tenojoella täyden viikon yhtäjaksoisesti, hän on pakotettu yhdeksi päiväksi rannalle kalastamaan, mikä näkyy 6. vuorokautena äkillisenä rantakalastajien osuuden nousuna 16,5 %:iin (kuva 2).

Kuva 2. Eri kalastustapojen riippuvuus (%) käytetystä kalastusajasta.

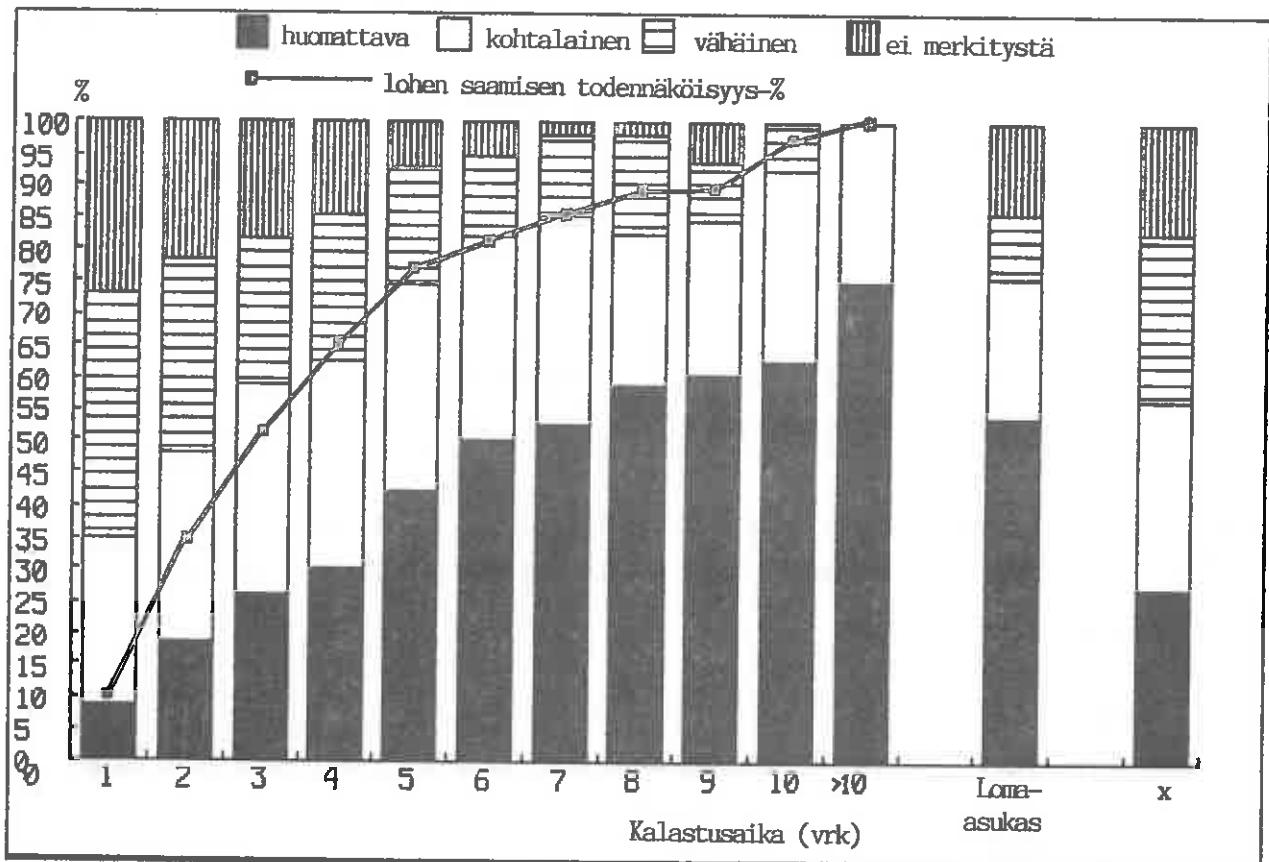
Varsinaisia rantakalastusalueita on vain muutama. Tenon yläjuoksulla Inari- ja Skietshamjoella kävi kalastamassa hyvin harva retkeilymielinen kalastaja (taulukko 6).

Taulukko 6. Rantakalastusalueiden käyttö (n=674)

	henkilöitä (%)
Yläköngäs	36,8
Alaköngäs	31,2
Inari-Skietshamjoki	9,8
usea alue	21,3
muu alue	0,9

Ylä- ja Alaköngäs olivat yhtä suosittuja. Alakönkällä on erinomainen perhokalastusalue ja Yläköngään suosiota lisää siistiytynyt ympäristö. Useat virkistyskalastajat toivoivat jokivarresta lisää rantakalastuspaikkoja, mikä monipuolistaisi kalastusta, vähentäisi em. paikkojen ruuhkaa, mikäli sitä esiintyy sekä olisi vaihtoehto yhä lisääntyvälle venekalastukselle.

Virkistyskalastajat saivat 20 680 kg lohta saaliikseen. Kalastus veneestä oli tuloksellisempaa kuin rantakalastus, samoin lohisaa-liin saamisen todennäköisyys kasvoi käytetyn kalastusajan myötä (kuva 3).

Kuva 3. Lohen saamisen todennäköisyys (%) sekä kalastuksen oma-kohtainen merkitys kalastusajan lisääntyessä.

Lohi, jonka rantakalastaja sai, oli kooltaan pienempää kuin sou-
tamalla saatu lohi (taulukko 7).

Taulukko 7. Virkistyskalastajien saamien lohien painojakauma (%)
kalastustavan mukaan vuonna 1985

lohen paino	rantalohi	venelohi
0 - 0,9 kg	1,4	0,7
1 -	26,7	25,1
2 -	54,3	27,1
3 -	5,7	9,3
4 -	2,9	3,8
5 -	2,4	4,4
6 -	0,9	3,9
7 -	0	2,6
8 -	0,5	2,8
9 -	0,5	2,0
10 -	1,9	5,4
11 -	1,4	3,1
12 -	1,4	1,9
13 - 14,9		2,4
15 - 19,9		4,6
20 - 24,9		0,7
25 -		0,2
	100 %	100 %
	n=210	n=1 866

Pyynnin valikoivuus selittyy sillä, että veneestä kalastamalla vieheet ulottuvat paremmin jokiuoman syvänteiden reunoille, ison lohien kulkureiteille.

Muuta kalaa saatiin saaliiksi seuraavasti:

Harjusta	2 300 kg
Taimenta	460 "
Siikaa, haukea ja madetta	290 "

Vaikka Tenojolle tultiin lohisaaliin toiveissa, oltiin yleensä tyytyväisiä muihinkin kaloihin. Harjus oli mieleinen saalis ja sen kalastukseen toivottiin lisää ranta-alueita. Taimensaaliin runsaus antaa aiheen epäillä, että siihen sisällytettiin mahdolliset lohienpoikasetkin, jotka oli tunnistettu tammukoiksi.

Siika-, hauki- ja madesaalis saatiin lähes yksinomaan Inari- ja Skietshamjoelta, josta ei toisaalta saatu juuri lainkaan lohisaa- lista. Näin ollen olisi perusteltua, että tuolle erämaa-alueelle, jossa kalastajat ovat retkeilymielisiä, myytäisiin halvempia ret- keily- tai viikkolupia.

4.3. Syyt kalastusmatkaan

Mitä kauemmin virkistyskalastaja viipyi Tenojoella, sitä merkit- tävämmäksi hän arvioi lohenkalastuksen annin itselleen. Yhden vuorokauden kalastaneista 35 % mainitsi lohenkalastuksen merki- tyksen itselleen kohtalaiseksi tai huomattavaksi ja kymmenen vuorokautta kalastaneista 93 % arvioi kalastuksen merkityksen vastaavanlaiseksi (kuva 3).

Vaikka Tenojoen lohenkalastukselle annetaan nautinta-arvo ilman lohisaalistakin, voidaan havaita, että saaliin saaminen lisää omakohtaista kokemusarvoa. Mitä merkittävämmäksi lohenkalastus koettiin sitä todennäköisemmin kalastaja myös sai lohisaaliin.

Useimmat vastaajat ilmoittavat, että Tenojoen laakson luonto ja maisemat olivat kalastusretken parhainta antia. Samoin itse ka- lastus kaikkine rasitteineen koettiin hyvin vetoavaksi. Tässä yh- teydessä ei mainittu vielä saalista vaan vasta fyysinen ponniste- lu sen saamiseksi, kuten kuntoilu, ulkoilu, rentoutus ja virkis- tys. Useilla kalastajilla ammattikuva oli henkisesti painottei- nen, stressaava, jolloin fyysinen ponnistelu koettiin erinomai- seksi tavaksi irtautua arjesta. Tenojoella saatiin myös kosketus paikallisuuteen. Ilmapiirille, aitoudulle, kalajutuille ja pitkä- aikaisille kalatovereille annettiin suuri arvo. Vasta neljäntenä tärkeysjärjestyksessä ilmoitettiin, että saatu lohi oli kalamat- kan positiivisin tekijä.

Jos kalamatkaan ei oltu tyytyväisiä, niin syynä oli useimmiten niukka lohisaalis. Rantakalastuspaikat todettiin huonoiksi ja yleinen hintataso liian korkeaksi. Moni ilmoitti myös, että

joella oli liikaa kalastajia ja se saattoi tulla ilmi myös joidenkin paikkakuntalaisten ynseänä suhtautumisena muualta tulleisiin virkistyskalastajiin.

Yleensä Tenojoen kalastus luonnehdittiin Suomen oloissa ainutlaatuiseksi ja hyvin haasteelliseksi, koska joella on suuren lohensaamisen mahdollisuus. Joki mainittiin myös maassamme ainoaksi sopivaksi paikaksi, jossa voi testata talven aikana sitomiaan perhoja. Muunkinlaisten mielipiteiden perusteella Tenojoki tarjoaa monipuolista kokemusta.

Kalastusmatkan myönteisiä ja kielteisiä puolia luonnehdittiin seuraavasti:

Myönteiset kokemukset:	vastauksia (kpl)
Tenon luonto, maisemat	604
Itse kalastus (virkistys, rentoutus, kuntoilu, ulkoilu, liikunta)	510
Hyvä lohisaalis	245
Paikallisuus (elämys, ilmapiiri, seura, tutut, kalajutut, romantiikka, aitous, vaihtelu)	280
Uusi kokemus, jännitys	203
Loma	128
Hyvä sää	100
Puhdas vesi, ilma	80
Rauha, kiireettömyys	72
Valoisuus, yöttömyys	40
Antoisa harrastus	23
 Kielteiset kokemukset:	
Niukka saalis	462
Ei mitään huonoja puolia	174
Huonot rantapaikat	173
Korkeat hinnat	124
Pitkä, kallis matka	113
Liikaa kalastajia	112
Paikallinen ynseys	87
Huonot ilmat	69
Huonot palvelut (veneet, mökit)	43
Sääsket	34
Humalaiset	34
Ajanpuute	30
Huono vesitilanne	24
Sääntöjen monimutkaisuus, rikkominen	23
Rantaroskat yms.	21
Huono tiestö	14
Huono informaatio, opastus	9
Kala pientä ja karkaavaista	9
Markkinatunnelma, kaupallisuus	8
Menetetyt uistimet	8
Byrokratia	3
Ajanvietteen puute	2

Vuonna 1982 Tenojoen kalastajista oli 33 % ensikertalaisia. Tenojoen virkistyskalastuksen perinne kulkee useimmiten isältä pojalle tai tuttavalta toiselle. Vuosittainen kalastajien vaihtuvuus on hyvin pientä, minkä osoittaa vastaukset kysymykseen "kuinka usein arvioitte ostavanne kalastusluvan Tenolle":

Vuosittain	62,2 %	
Satunnaisesti	34,2 %	(n=2102)
Tuskin koskaan	3,6 %	

Vain noin 4 % kalastajista sai kerrasta tarpeekseen.

Vuosittain Tenojoelle tulevilla kalastajilla on hyvin vahva lohestusperinne tai Teno- ja Inarijokivarressa oma loma-asunto. Satunnaiset kalastajat poikkeavat Tenojoelle loma- tai työmatkan ohessa, tullessaan tapaamaan tuttavvia tai mennessään muille kalavesille. Satunnaisuuden syyksi sanottiin myös loma-aikojen vaihtelevuus, huonot ja kalliit palvelut sekä yleensä tiedottamisen puute. Ne, joille yksi kerta Tenojoen kalastusta riitti, ilmaisivat tyytymättömyytensä mm. saaliittomuuteen, kalastuksen kalleuteen, heikkoon palvelutasoon, liikaan byrokratiaan, hankaliin kalastussääntöihin sekä ruuhkaan. He kokivat myös paikkakuntalaisen kalastuksen liian etuoikeutetuksi.

Tenojoen kalastuksen vaihtoehtoista Pohjois-Norjan muita lohijoikia pidettiin parhaimpina. Näätämöjoen Norjan puoleiselle osalle mentäisiin mieluummin kuin yläjuoksulle Suomen puolelle, koska alajuoksun virkistyskalastus on järjestetympää ja saaliin saantikin todennäköisempää. Samoin Norjan puolelle suuntautunut matkailu- ja retkeilykalastus koettiin mielekkäämmäksi vaihtoehdoksi kuin esim. Utsjoen tunturivedet. Vaihtoehdot Tenojoen kalastukselle olivat seuraavat:

	pisteluku *
Pohjois-Norjan muut lohijoet	2.5
Näätämöjoki, Norjan puoli	2.8
Näätämöjoki, Suomen puoli	3.0
Tenojoen sivujoet	3.7
Pohjois-Norjaan myytävät matkailuluvat	4.2
Utsjoen tunturivedet	4.6
Omat vaihtoehdot	5.0
Tornionjoki	5.1

* mitä pienempi pisteluku sen parempi vaihtoehto

Virkistyskalastajien omat vaihtoehdot olivat hyvin monenlaisia, kuten esim. Inarinjärvi, Etelä-Norjan joet, Inarin kunnan alueella olevat tunturivedet, Enontekiö, Kuusamo, Etelä-Suomen järvet ja Suomenlahti.

Tenojoen kalastusmahdollisuuksien rajoittamiset johtaisivat mielipidetiedustelun mukaan kalastusmatkailun suuntautumiseen Pohjois-Norjaan. Utsjoen kunnan alueella Tenojoen sivujokien lohikannat eivät tällä hetkellä kestä lisääntyntä kalastusta. Utsjoen tunturivesien alueelle ei myöskään ole paikallisen kalastustyöryhmän vastustuksesta johtuen mahdollista lisätä matkailukalastusta, eivätkä Tenojoen virkistyskalastajat pitäneet tunturivesien kalastusta hyvänä vaihtoehtona.

5. TENOJOEN VIRKISTYSKALASTUKSEN TALOUDELLINEN MERKITYS JA ERI PALVELUMUOTOJEN KEHITTÄMINEN

Selvä enemmistö virkistyskalastajista oli sitä mieltä, että kalastusmatkailijat tuovat kuntaan huomattavasti rahaa (taulukko 8).

Taulukko 8. Virkistyskalastajien vastaukset Tenojoen matkailullisesta merkityksestä Utsjoen kunnalle

	%
ei merkitystä	0,9
vähäinen merkitys	2,1
kohtalainen merkitys	14,1
huomattava merkitys	82,9
	100,0 (n=2178)

5.1. Veneenvuokraus

Tenojoen kalastussäännössä määrätään, että kalastuksessa käytettävä vene pitää olla rekisteröity (kansallisuustunnus ja numero)

Veneenvuokraajien taholta on ilmoitettu, että pelastusliivejä on tarjolla, mutta niitä ei aina haluta ottaa käyttöön, koska ne ovat kankeita päälläpidettäviä.

Muut mielipiteet veneistä olivat seuraavat:

	vastauksia (kpl)
- ulkopaikkakuntalaisille loma-asunnon omistajille rekisteröintioikeus	27
- lisää moottoreita	20
- veneille pitävät ennakkovaraukset	17
- lasikuituveneet poistettava	11
- lisää erityyppisiä veneitä	5
- lisää kevyitä veneitä	4
- lisää tukevampia veneitä	4
- lyhyemmät vuokrausajat	1
- kajakkikalastusta	1

Vuoden 1985 venerekisteritilaston mukaan veneistä 9,6 % oli lasikuituvalmisteisia. Tenojoelle on vakiintunut pitkä, kapea puuvene, joka on hyvin kulkukelpoinen virtaavassa vedessä. Uudet valmistusmateriaalit tai uudenmalliset veneet eivät välttämättä sovellu lohensoutuun ja aiheuttavat tottumattomalle veneilijälle turhia vaaratilanteita.

Kokonaiskustannuksia venevuokrasta laskettaessa käytettiin useita eri tapoja, koska muuttujia oli paljon, kuten

- venevuokraan osallistui koko kalastusryhmä
- vuokra-aika vaihteli
- veneiden kunto saattoi vaikuttaa hintaan
- tuttavuus saattoi vaikuttaa hintaan
- veneiden varustetaso, moottorin vuokra, polttoaineen kuluksen sopiminen vaikutti hintaan

Kokonaiskustannukset vene- ja moottorivuokrauksesta olivat:

808 000 - 932 000 mk vuonna 1985
(475 000 mk vuonna 1982)

5.2. Soutupalvelut

Virkistyskalastajista 4,9 % käytti soutupalveluja eli 371 henkilöä, joista 90 sai ilmaisen soudun. Ilmaissoudun saaneet olivat luultavasti sukulais- tai tuttavavierailulla Utsjoen kunnassa ja tässä yhteydessä olivat päässeet paikallisen kalastajan mukana lohestamaan tai mahdollisesti he olivat tulleet jonkin yhtiön tms. loma-asuntoon muutaman päivän vierailulle, jolloin asunnon haltija kustansi soutajakulut.

Keskimääräinen henkilökohtainen soutupalkkio oli 385 mk, joka ei ole mikään ohjehinta yhden päivän soutupalvelusta, vaan puhtaasti laskennallinen summa, joka on riippumaton ostetusta soutuajasta ja siihen vaikuttavat tuttavuussuhteet ja muut sopimukset.

Soutupalvelukustannukset olivat:

108 200 mk vuonna 1985
(330 500 mk vuonna 1982)

Mielipiteiden perusteella soutupalveluista ei monellakaan virkistyskalastajalla ollut kokemusta eikä toisaalta tarvettakaan ko. palvelumuodolle. Tilanne, esim. hintataso, koettiin hyvin kirjavana. Ei tiedetty, mistä soutajia olisi tarvittaessa saanut eikä luotettu heidän ammattitaitoonsa; soutupalvelusopimus on kuitenkin sellainen, että se kannustaa myös soutajaa parhaimpaansa, koska saadusta lohesta puolet kuuluu soutajalle. Soutupalvelusta oltiin valmiita maksamaan keskimäärin 167 mk.

Mielipiteet soutupalvelusta olivat:

	vastauksia		
- ei kokemusta, eikä tarvetta	776	72,4 %	
- tällä hetkellä tilanne hyvä	154	14,4 %	100 %
- lisätietoa soutajista yms.	142	13,2 %	
- soutajien saatavuus huono	53		
- soutajien saatavuus hyvä	16		
- soutajien asiantuntemus huono	86		
- soutajien asiantuntemus hyvä	19		

	vastauksia
- hintataso liian korkea	16
- hintataso kirjava	12
- mistä ennakkovaraukset	3
- kunnallinen soutupalvelu	2
- ensikertalaisille soutajapakko	3

5.3. Majoittuminen

Kalastajat majoittuivat mieluiten vuokramökkeihin ja telttoihin. Yöpymisvaihtoehto "tuttavan luona" tarkoittanee vuosien varrella tutuiksi tulleita Tenojokivarren asukkaita, joiden luona majoitutaan kirjavasti sohvalta telttoihin, usein maksullisesti. Mökeissä yöpyi prosentuaalisesti yhtä paljon kalastajia nyt kuin vuonna 1982, mutta telttailijat olivat ehkä siirtyneet tuttavien piireihin. Kehitys majoittumisessa on kuitenkin oikean suuntainen, koska kalastajan pihakentällä virkistyskalastajan on mahdollista saada vaatimatonta palvelua ja toisaalta säilyttää kosketus toivomaansa luonnossa elämiseen (taulukko 9.)

Taulukko 9. Virkistyskalastajien majoittumistavat ja kustannukset vuonna 1982 ja 1985 ja kustannukset vuonna 1985

Majoittumistavat:	1985		1982
	henkilöä	%	%
vuokramökki	2 669	36,0	36,8
telttä	1 943	26,2	37,2
tuttava	979	13,2	?
matkailuperävaunu	764	10,3	13,8
usea tapa	549	7,4	?
muu tapa	237	3,2	10,0
hotelli-motelli	193	2,6	2,2
tuntematon	81	1,1	?
yht.	7 415	100,0	100,0

Majoittumiskustannukset:	mk	%	maksuttomasti
vuokramökki	575 600	66,7	
telttä	18 100	2,1	1 253 hlöä
tuttava	64 700	7,5	
matkailuperävaunu	21 600	2,5	393 "
usea tapa	69 900	8,1	
muu tapa	23 300	2,7	578
hotelli - motelli	67 300	7,8	
tuntematon	22 500	2,6	
yht.	863 000	100,0	2 224

Yöpymisvuorokausilla painottamaton kustannuslaskelma on 1 005 000 markkaa. Leirintä jokamiehen oikeuksin oli suosittua virkistyskalastajien keskuudessa, sillä yli 20 % kaikista Tenon kävijöistä telttaili tai yöpyi matkailuperävaunussaan maksuttomasti. Muutosta viime vuosina on kuitenkin tapahtunut, sillä vuonna 1982 maksuttomia yöpyjiä oli 56,6 % kalastajista. Vuokramökit suosituimpana majoittumismuotona myös tuottivat eniten.

Keskimääräiset henkilökohtaiset majoituskustannukset eivät nouseet korkeiksi, koska ne usein jaettiin kalastusryhmän kesken (esim. vuokramökki/4 henkilöä = 50 mk/vrk/henkilö) ja koska maksuttomien majoittujien (2 224 henkilöä) osuus oli 30 %. Keskimäärin kalastaja kulutti 116 mk majoittumiseen Utsjoen kunnassa.

Mielipiteet majoittumisesta olivat:

	n		
Majoitustilanne kokonaisuudessaan hyvä	441		
Määrä: majoitusalueita riittävästi	55	35,9%	
majoitusalueita ei tarpeeksi	98	64,1%	
mökkejä lisää	389		
telttailualueita riittävästi	48	35,3%	
telttailualueita ei tarpeeksi	88	64,7%	
Taso: mökkien taso kohtalainen, hyvä	162	50,8%	
mökkien taso paremmaksi*	157	49,2%	
leirintäalueiden taso kohtalainen	15	7,2%	
leirintäalueiden taso paremmaksi**	194	92,8%	
Hinta: kohtuullinen	13	8,5%	
korkea tasoon nähden	140	91,5%	
Muuta: kotimajoitusmahdollisuus	2		
kunnallista majoituspalvelua	2		
jokamiehen oikeuden kunnioitusta	8		
mökkien ennakkovarausjärjestelmä	6		
informaatiota hinnoista, vuokraajista, tasosta	19		

* WC, vesi, pesutilat, sähkö, lämmitys

** WC, suihku, pesutilat, jätehuolto, sauna, kioski, keittokatos, nuotiopaikat, polttopuut

Mielipiteiden mukaan Tenojokivarsi ei vielä tarjoa tarpeeksi majoitustiloja, etenkin vuokramökeillä olisi kysyntää. Tilanne on pulmallinen sikäli, että paikallisten ei kannata investoida uusiin mökkeihin, jos niiden käyttöaika on korkeintaan kaksi kulkua. Utsjoen kunnassa ei ole toista Tenojoen vertaista, matkailullisesti vetävää houkutinta, jonka puitteissa majoitustiloja käytettäisiin kesäsesongin ulkopuolella.

Voimakkaat mielipiteet majoituskohteiden, etenkin leirintäalueiden tason parantamiseksi olivat yllättäviä, koska Tenojokivarressa ei ole montaa virallista camping-aluetta. Todennäköisesti paikkakuntalaisen asukkaan pihapiiristä löytynyt telttapaikka on luokiteltu leirintäalueeksi, vaikka se on vain tenojokinen kotimajoitusmuoto, joka ei täytä varsinaisia leirialueen kriteerejä (huoltotiloja, saniteettitiloja, keittokatoksia). Tilanteen osittaisen uutuuden takia hintataso vaihtelee ja on palvelutasoon nähden katsottu korkeaksi.

Ongelmallisimmat, ns. "villeimmät" alueet olivat Ylä- ja Alakönkään rantakalastuspaikoilla, jotka ovat valtion maa-alueita ja niitä huoltaa metsähallitus. Yläkönkään alue on siistiytynyt uudella tiejärjestelyllä (TVL päälylysti sivutien, johon voi pysäköidä matkailuperävaunut ja autot) sekä sillä, että alueelle tuli pienimuotoista palvelua. Sama ratkaisumalli Alakönkääällä voisi parantaa yleistä viihtyvyyttä. Metsähallitus on tarjonnut yrittäjille ko. maa-alueen vuokrausta, mutta toistaiseksi kukaan ei ole uskaltanut yrittää.

Virkistyskalastajilta kysyttiin heidän maksuvalmiuttaan tulevaisuudessa, jos majoituspalveluja kehitetään. Tiedustelulomakkeen kysymyksistä osa oli muotoiltu epätarkasti, esim. aina ei olisi ollut mielekäästä kysyä henkilökohtaisia kustannuksia, koska yleisenä maksuperusteena on muu yksikkö. Tästä syystä seuraavia kustannusarvioita on tarkasteltava vain ohjeellisina. Kuitenkin voidaan yleistää, että paremmasta palvelusta oltiin valmiita maksamaan enemmän:

Telttamajoitus/vrk/hlö	9 - 19 mk	n = 580
Matkailuperävaunu/vrk/hlö	23 - 39 mk	n = 488
Vuokramökki/vrk/hlö	70 -120 mk	n = 1087
Hotelli - motelli/vrk/hlö	81 -166 mk	n = 505

Laskelma siitä, kuinka paljon Utsjoen kuntaan tulisi enemmän majoittumistuloina, mikäli maksuttomat telttailijat ja matkailuperävainuissa yöpyneet olisivat leirintäalueilla on tehty hyvin varovasti perustuen mm. seuraaviin otaksumiin:

- 1) maksamattomia telttailijoita oli 1 243 henkilöä, jotka olivat ostaneet 3 016 kalastuslupavuorokautta (mukana vain ne, jotka olivat ilmoittaneet maksaneensa 0 mk majoittumisesta)
- 2) maksamattomia caravaanareita oli 393 henkilöä, jotka olivat ostaneet 1 041 kalastuslupavuorokautta (mukana vain ne, jotka olivat ilmoittaneet maksaneensa 0 mk majoittumisesta)
- 3) usealla tai muulla tavoin maksuttomasti yöpyneet jätetään kokonaan huomiotta
- 4) telttamaksu 10 mk/vrk/hlö
matkailuperävaunumaksu 25 mk/vrk/hlö
- 5) a) yöpymisvuorokausi = kalastusvuorokausi
b) yöpymisvuorokausi = kalastusvuorokausi + 1

Potentiaaliset majoittumistulot:

	a)	b)
telttailijat:	30 200	42 700 mk
caravaanarit:	26 000	35 900 mk
yht.	56 200	78 600 mk

Laskelman mukaan kuntaan tulisi vähintään 60 000 mk lisää majoitustuloina, mikäli Tenojoen virkistyskalastajat ohjattaisiin leirialueille tai pihapiireihin. Tulot suurenisivat entisestään, jos telttailijat siirtyisivät edes osittain mökkimajoitukseen.

Yleisten palvelujen monipuolistamiseksi toivottiin enimmäkseen mukavuuksia, jotka tavalla tai toisella liittyivät

- jokivarressa majoittumiseen:
  - jätehuolto (773)
  - pesutilat (671)
  - WC, saniteettitilat (688)
  - juomavesipisteet
  - pyykinpesupaikat
  - saunat
  - uimapaikat
- kalastamiseen:
  - saaliin käsittelypaikat
  - viralliset punnituspaikat
  - suolaus- ja savustuspaikat
  - pakastuspalvelut
  - kalastusvälinemyymälät ja -vuokraamot
- sosiaalielämään ja muuhun:
  - grillit
  - kioskit
  - kahvilat
  - myymäläautot
  - ravintolat
  - Alko
  - lentokenttä
  - puhelinkioskit

5.4. Kauppapalvelut

Tiedustelussa kysyttiin Utsjoen taajamien kauppapalvelujen käyttöä ja markkamääräistä arviota suoritetuista ostoksista. Kysymys oli tarkoitettu kattamaan lähinnä elintarvikeostokset, mutta eräät kalastajat olivat sisällyttäneet siihen myös samoista kauppoista ostetut kalastusvälineet ja polttoaineet sekä baareihin, ravitsemusliikkeisiin ja kioskeihin jätetyt rahamäärät (taulukko 10).

Taulukko 10. Virkistyskalastajien ostokset Utsjoen kunnassa vuonna 1985. M = loma-asunnon omistajat

Kalastusaika vrk	otos n	x mk	S.E.	min-max mk	Arvioitu yhteensä mk
1	497	192	8.7	0 - 1 500	455 551
2	421	254	11.0	0 - 1 800	456 808
3	311	296	12.5	0 - 1 500	344 341
4	217	392	18.8	25 - 1 500	310 732
5	201	398	21.4	0 - 2 000	251 097
6	74	610	81.8	40 - 5 500	116 433
7	52	654	75.2	50 - 3 000	103 977
8	48	702	78.1	25 - 2 400	80 049
9	33	835	102.6	80 - 2 500	67 623
10	43	967	112.8	250 - 3 500	104 484
yli 10	4	800	158.1	400 - 1 100	5 600
M	95	1216	176.2	50 - 9 900	194 560
yhteensä					2 491 255

Samat ostoskulut painottamattomasti arvioituna, kalastajakohtaisena laskelmana olivat 2 885 540 mk.

Kunnassa olevia palveluja käytettiin seuraavasti:

	n	% kaikista vastaajista
kaupat	1888	84.5
huoltamot	1689	75.6
baarit	1034	46.3
kioskit	894	40.0
hotelli-ravintola	747	33.4

Kauppoja ja huoltamoita käytettiin eniten. Joka toinen kalastaja kävi baarissa ja joka kolmas kävi hotelli-ravintolassa. Ilmeisesti Tenojoen iltaan ja yöhön painottunut kalastustapa edesauttaa kunnassa olevien palvelujen ahkerampaa käyttöä. Loma-asunnon omistajat erottuivat selvästi omaksi ryhmäkseen, sillä he käyttivät oloaikanaan huomattavasti rahaa kauppaostoksiin, mutta muut kulut ovat vähäisiä.

5.5. Lohenostot

Virkistyskalastajista 15.8 % (1 196 henkilöä) osti lohta ja ostettu lohimäärä oli 7 810 kg. Ostohalukkuus ei vaihdellut lunastetun kalastusajan pituuden mukaan, vaan sekä poikkeajat että kauemmin Tenajoella kalastaneet ostivat lohta. Useimmiten lohi ostettiin suoraan utsjokelaiselta kalastajalta, koska näin se saatiin edullisesti. Paikkakuntalaisen kalastajan ei tarvitse siirtää lohta välittäjälle eikä edes ilmoittaa lohen myynnistä, koska kysyntä tulee suoraan kotipihaan. Ilmoittamaton suoramyynni oli puolestaan yllätys joillekin ostohalukkaille virkistyskalastajille. Ehkä siitä syystä käytiin Norjan puolen kaupoissa, joissa lohen kilohintakin oli alhaisempi. Lohenmyyntiä tapahtui vähäisessä määrin myös joen yli norjalaiselta kalastajalta suomalaiselle virkistyskalastajalle. Alhaisen kilohinnan, 37 mk/kg, selittää ehkä se, ettei lohta ole maksettu ainoastaan rahalla vaan maksu on tapahtunut muullakin vaihdantavälineellä (taulukko 11).

Taulukko 11. Virkistyskalastajien lohenostot vuonna 1985 Tenajoen kalastuspiirissä

Myyjät	Ostajat	Ostettu lohi kg	lohi %	mk	x hinta mk/kg
Suomi: kauppa	264	1186	15.2	77 327	65:20
kalastaja	522	3769	48.3	210 310	55:80
soutaja	24	231	2.9	19 126	82:80
Norja: kauppa	217	1508	19.3	77 210	51:20
kalastaja	88	573	7.3	21 201	37:00
Tuntematon	81	543	7.0	30 353	55:90
Yhteensä	1196	7810	100 %	435 527	

Tenajoen virkistyskalastajat ostivat Utsjoen kunnasta arviolta 337 100 markalla lohta. Myös muut matkailijat ostavat lohta Tenajokivarresta, mutta heidän ostamastaan lohimäärästä ei ole tietoa.

5.6. Kalastusluvut

Vuonna 1985 kalastuslupatuloja kertyi Suomen puolella yhteensä 1 327 290 mk. Suomalainen virkistyskalastaja maksoi 60 mk/vrk ja ulkomaalainen 120 mk/vrk. Mielipiteitä kalastusluvista annettiin runsaasti:

- luvanmyynti katsottiin asialliseksi	708		
- hinta: veneestä kalastettaessa kallis	335	24,1 %	
" " sopiva	477	34,3 %	
" " halpa	579	41,6 %	
rannalta kalastettaessa kallis	746	62,3 %	
" " sopiva	269	22,5 %	
" " halpa	183	15,2 %	
- myynti: lisää myyntipisteitä	295		
luvansaanti-informaatiota eri kielillä	67		
ympäri vuorokautiseksi	19		
- rajoitus, ohjaus: lupakiintiö/alue tai aika	44	39,3 %	
ei lupakiintiötä	68	60,7 %	
ennakkovaraukset	88	72,3 %	
ei ennakkovaroituksia	33	27,7 %	
lupahintaporrastus	4		
- erityisluvut: lupa-aika valinnainen	8		
sivuvesistö lupa	19		
vapaa rantakalastus	8		
vain valtakunnankortti	6		
1/2 vrk:n lupa, viikkolupa, viikonloppulupa, perhelupa	11		
- muuta: 10 vrk:n kalastusaika katsottiin riittäväksi	146		
lupamaksut paikkakuntalaisille	1		
samalla luvalla Norjan rannalle	11		

Yleensä kalastuslupien myynti katsottiin kitkattomaksi. Utsjoen kunnassa oli 8 luvanmyyntipistettä kattaen sijainniltaan hyvin koko jokivarren, mutta lisää toivottiin. Epäselvyyttä aiheutti ainoastaan tietämättömyys, että kolmessa pohjoisimmassa kunnassa on voimassa vanha kalastuslaki, joka edellyttää omaa erillistä valtion kalastuskorttia. Veneestä kalastettaessa luvan hinta katsottiin sopivaksi tai jopa halvaksi ja rantakalastus kalliiksi. Mahdollisesta venekalastusluvasta oltiin valmiita maksamaan 70 mk/vrk ja rantakalastusluvasta 51 mk/vrk. Ilmeisesti vastaajat

arvioivat lupahinnan korvaavuutta saatuun saaliiseen nähden. Muihin Norjan lohijokiin verrattuna Tenojoen kalastuslupa on halpa.

Virkistyskalastuksen järjestämiseksi tarvittaviin lupakiintiöihin tai ennakkovarauksiin annettiin vain muutamia kannanottoja. Kalastuslupien pakolliseen ennakkovaraukseen suhtauduttiin myönteisemmin kuin alueelliseen lupakiintiöön, mikä oli ristiriitaista sikäli, että kiintiöiden ehtona pitää olla ennaltavaraus, koska kalastajat saapuvat pitkien matkojen takaa. Paikkakunnalle tullessa on jo oltava varma, että toivomalleen alueelle vielä mahtuu kalastamaan. Tenojoelle ei myydä minkäänlaisia halvempia erityislupia. Vaimot ja lapset joutuvat maksamaan täyden hinnan, vaikka olisivat vain katselijoina kalastusveneessä. Tarkoituksenmukaista olisi myydä koko jokiosuudelle ainakin lastenlupia ja ehkä yläjuoksulle retkeilylupia. Muutamaan sivujokeen (Vetsijoki ja Kaldautsjoki) myytiin halvempia kalastuslupia. Ko. vedet eivät ole Tenojoen luonteisia, vaan ne vaativat retkeilevämmän kalastajan.

6. VIRKISTYSKALASTAJIEN MIELIPITEET

6.1. Mielipiteet Tenojoen kalastuksen tiedottamisesta

Tiedusteltaessa mistä virkistyskalastajat olivat saaneet ennakkotietonsa Tenojoen kalastusmahdollisuuksista ja kalastussäännöstä vastattiin seuraavasti:

Tietolähteet	n
- sukulaiset, tuttavat, työtoverit, naapurit	989
- kalastusalan kirjallisuus ja lehdet	420
- perimätieto, oma aiempi kokemus	295
- erilaiset viranomaiset (luvanmyyjät, postit, poliisi, valvojat, kalastusluvan takaosa)	211
- paikkakuntalaiset (taksi, hotelli, kioski, venevuokraajat, majoittajat, soutajat, paikkakunnan kalastajat)	198
- muut tiedotusvälineet (radio, tv)	65
- erilaiset pienjulkaisut (julkaisijoina: SUKL, SKKL), MH, MMM, MEK, erämessut, kalastuskalenteri, -opas	65
- muut turistikalastajat	14
- tutkimus	2
- ei mistään	22

Useimmat virkistyskalastajat olivat saaneet ennakkotietonsa tuttavilta, työtovereilta tai sukulaisilta tai pitivät sitä omakohtaisesti hankittuna perimätietona, mikä viittaa Tenojoen kalastuksen traditionaalisuuteen. Toiseksi yleisin tietolähde oli kalastusalan lehdet ja kirjallisuus. Lehdissä Tenojoen lohenkalastus esiintyy yleensä tarina-muodossa. Artikkeleissa kerrotaan kuinka "aurinko siivilöi lohenhypyn ilmaan nostattamia vesipisaroita" "...jarrut soi ja siimat kiristelivät..." "...soudettiin viimeistä päivää, kädet rakoilla, kunnes...". Katsantotapa on tavallisesti virkistyskalastajan; tosin muutama paikallinenkin kalastaja on pitänyt omaa palstaa ja kertonut mielipiteitä horisontin tältä puolelta. Lehtijuttujen informatiivinen osuus on ollut hyvin pieni.

Paikkakuntalaisten ja paikallisten eri viranomaisten osuus virkistyskalastajien neuvonnassa oli huomattava, sillä lähes 400 kalastajaa sai tarkempia tietoja vasta paikkakunnalla.

Tenojoen kalastuksesta ja kalastustavoista on hyvin vähän julkaisuja tai ohjeita, koska vain 65 virkistyskalastajaa oli tutustunut sellaisiin. Samoin tieteellinen tai tutkimuksellinen näkemys puuttuu lähes kokonaan julkaisuudesta. Tulevaisuudessa olisikin julkaistava enemmän em. aineistoa.

Kysymykseen "mitä kautta opastus tulisi hoitaa" vastattiin:

	n
- luvanmyyjät	1439
- paikkakuntalaiset	789 (=veneenvuokraajat, majoittajat, kalastajat)
- lehdet	504
- viranomaiset	306 (=MH, postitoimistot, valvojat, poliisi)
- erilaiset painotuotteet	67 (=sekä kurssit, kasetit, järjestöt)
- tuttavat	56
- muut tiedotusvälineet	22
- matkatoimistot	6 (sekä paikalliset baarit, kaupat yms.)

Tenojoen kalastuksen opastamista ei mikään viranomainen tai järjestö ole ottanut omaksi tehtäväkseen ja syynä lienee osaksi se, että itse kalastukseen vaikuttaminen on koettu vaikeaksi valtion hoitaessa mm. virkistyskalastuslupien myynnin. Yksityiset yrittäjät, jotka harjoittavat pienimuotoista perhepiiriin tukeutuvaa virkistyskalastuspalvelua luultavasti opastavat asiakkaansa Tenojoelle. Voidaan kuitenkin olettaa, että yrityksen kasvaessa ei henkilökohtaiseen ohjaamiseen enää riitä voimavaroja, vaan kalastajat jätetään oman kalastustietämyksensä varaan. Varsin useat kalastajat toivoivat saavansa opastuksen vasta paikkakunnalla luvanmyyjiltä, paikkakunnan kalastajilta, veneenvuokraajilta tai majoittajilta. Opastus käsitettiin todennäköisesti kalastuspalvelujen ja yleisen käyttäytymisen neuvonnaksi eikä Tenojoen kalastuspiirin kalastussäännön selventämiseksi.

Mielipidetiedustelusta selvisi, että kaikenlaista opastusta olisi lisättävä. Käytännöllisin vaihtoehto olisi jakaa vastuu kahtia eli säännöstöön ja ohjeistoon. Säännöstön tiedottamisesta vastaisi kalatalousviranomainen tai lääninhallitus, jotka käyttäisivät jakelukanavinaan myös luvanmyyntiä. Virkistyskalastajilla pitäisi olla tiedossa jo ennen Tenojoelle saapumista perustiedot, kuten sallitut kalastusvälineet ja -tavat, kalastusaika, kalojen alamitat yms. Kalastajat saisivat nämä tiedot parhaiten tiedotusvälineiden kautta.

Tenojoen kalastuksen kirjoittamattomia "lakeja" kutsutaan "herasmiessäännöiksi", ja niiden tietämystä kysyttiin virkistyskalastajilta. Ko. säännöt liittyvät lohensoutuun ja osoittautui, että kaikenlainen säännöstö, virallinen tai "tenolainen" siirtyy kalastajalta toiselle suullisesti.

Tiedustelun kysymykseen "kuka kertoi herrasmiessäännöistä" vastattiin seuraavasti:

- mistä herrasmiessäännöistä?	323	(ei tiedetty ko. asiasta)
- tutut ja sukulaiset	375	
- paikkakuntalaiset (yleensä)	356	
- toiset kalastajat	114	
- tieto hankittu omakohtaisella kokemuksella	91	
- kirjat, kurssit, infot, liitot	68	
- tiedotusvälineet	18	
- viranomaiset	7	

Lohensoudun joustavuuden vuoksi kaikille kalastajille pitäisi selvittää traditiot käytettyjen venereittien yms. ohella. Tiedustelujen mukaan joella kalastaa vuosittain useita tavoista tietämättömiä tai piittaamattomia.

Tenolle vakiintuneen kalastuskäyttäytymisen tietävät parhaiten paikkakunnalla asuvat kalastajat ja heidän tehtävänsä olisi myös saattaa se virkistyskalastajien tietoon. Järjestäytyneinä organisaatioina kalastuskunnilla tai ehkä vielä vastuullisemmin matkailuyrittäjillä olisi tässä tehtäväkenttää.

6.2. Tenojoen kalastussäännön tulkitseminen

Virkistyskalastajista 70 % ilmoitti ymmärtäneensä täysin kalastussäännön, mutta kuitenkin kysyttiin asioita, jotka Tenojoen säännössä selitetään. Eniten epäselvyyksiä oli sallitussa perhon koukkukoossa ja rantakalastuksessa. Sääntöterminologia ilmaistiin vaikeaselkoiseksi.

Mielipiteet olivat seuraavat:

	n
- ei ongelmia	1428
- ongelmia: yleensä monimutkaista, terminologia?	52
rantakalastusalueet, rajoitukset	122
perhon koukkukoko, heittopaino	129
rauhoitusajat (liikaa)	41
rauhoitusalueet (padot)	6
alaikäinen veneessä?	11
- epäselvät kartat?	17
- yleensä liikaa rajoituksia	83

- säännöt pikkutarkkoja	7
- norjalaisilla samat säännöt, hinnat?	14
- moottorin käyttö?	3
- sivujoet kalastettavissa samalla luvalla?	2
- ulkopaikkakuntalaisilla vain perhokalastusta?	1
- rajan ylitys?	1

Tässä yhteydessä 108 kalastajaa ilmoitti vaikeuksistaan herrasmiessääntöjen tulkinnassa (laskujärjestyksessä, laskupaikoissa, odotuspaikoissa, väistövelvollisuudessa ja välimatkoissa) eli jotkut virkistyskalastajat tulkitsevat nämäkin säännöt oikeiksi kalastussäännöiksi.

6.3. Huomioita Tenojoen rajaluonteesta

Vastaaajista 97,2 % katsoi Tenojoella olevan "kansainvälisyysarvosta" pikemminkin etua kuin haittaa. Vastanneista 3 % ilmaisi, että haittana on byrokratia, rantautumiskiellot ja norjalaiset kalastajat, jotka kalastavat liikaa ja väärin. Kaikenkaikkiaan arvostelu Norjan puolelle oli huomattavasti vähäisempää kuin omalle puolelle.

6.4. Suhtautuminen paikalliseen ammattikalastukseen

Mielipiteet paikallisesta ammattikalastuksesta olivat:

	n
- hyväksyttävää	945
- mukava nähtävyys	38
- ei ammattimaista merkitystä	26
- rajoitettava:	
pato- ja verkkokalastusta	386
liian erioikeudellisia	158
- eivät noudata sääntöjä	26
- Norjan vuonoissa ryöstökalastusta	36
- ei mielipidettä	225

Virkistyskalastajien, joilla ei ole mielipidettä paikallisesta kalastuksesta, voidaan katsoa suhtautuvan siihen myönteisesti. Arvostelua on saanut kiinteät pyydykset, padot ja verkot, jotka on katsottu liian etuoikeutetuiksi.

6.5. Suhtautuminen kalastuksen valvontaan

Virkistyskalastajien valvonnan riittävän tehokkuuden osoitti se, että 27,9 % kalastajista tarkastettiin, kun lisäksi otetaan huomioon, että Teno- ja Inarijoelle oli palkattu vain kolme valvojaa ja heidän lisäksi poliisin oma valvoja. Mielipiteitä valvonnasta annettiin seuraavasti:

	n	%
Valvojien määrä: riittävä	317	50,6
vähäinen	269	43,0
liiallinen	40	6,4
Valvojien työskentelyn laatu:		
moitteeton	17	
ystävällisemmäksi	15	
Parannuksia: valvonta rannalta tapahtuvaksi	18	
valvontaa myös alkoholin käyttöön	13	
neuvovaa valvontaa	8	
henkilöllisyys tarkistettavaksi	3	
valvonta huomaamattomammaksi	1	
lupatarkastus veneiden vuokraajille	29	
valvontaa syyskuulle, paikallisille	1	

Vaikka joka neljäs virkistyskalastaja tarkastettiin olisi Tenojoella tilaa useammalle kalastuksenvalvojalle. Veneenvuokraajille voitaisiin antaa oikeus tarkistaa kalastuskortin voimassaolo. Tällöin varsinaiset valvojat vapautuisivat rutiinitarkastuksesta muiden kalastusmääräysten valvontaan.

6.6. Tenojoen kalastukseen liittyvät erityistoivomukset

Erityistoivomuksia esitettiin varsin paljon ja ne on otettu huomioon aina ko. asian yhteydessä. Joitakin kannanottoja oli kuitenkin mahdotonta sijoittaa muualle ja ne olivat seuraavat:

- kaikenlainen säännöstö selvennämäksi (148)
- luonnonmukaisuus säilytettävä, turismi ja Teno erilleen (52)
- Teno-tietoutta lisää: perinne, kulttuuri, kartat yms. (41)
- rehellisyyttä ja yhteistyökykyä lisää (32)
- kesätapahtumia lohen ympärille (14)
- pakettimatkoja (9)

- parempia liikenneyhteyksiä (10)
- lisää kielitaitoa
- mökinomistajien oikeudet kunniaan
- pelastuspalvelua
- harppuunakalastusta
- rantarakennusta hillittävä
- vaimoille ja lapsille vaihtoehto-ohjelma

7. TENOJOEN VESISTÖALUEEN PAIKKAKUNTALAISTEN LOHENKALASTUS

7.1 Lohenkalastuksen kehittyminen viime vuosina

Edellisten vuosien kalastusta tarkasteltiin, jotta voitaisiin nähdä, mihin suuntaan paikkakuntalaisten lohenkalastus on kehittymässä (taulukko 12).

Taulukko 12. Paikkakuntalaisten lohisaalis kalastus-oikeuksittain sekä pyyntimuodoittain vuosina 1974-77 ja 1982-85.

Vuosi	Kalastusoikeudelliset					Kalastus- oikeudettomat yht. kg	Koko kalas- tusalue kg
	Pato- ja seisova verkko	Kulutus	Vapa	Nuotta	Yht.		
	%	%	%	%	kg		
1974	54,5	11,0	34,5		42 861	3 200	46 061
1975	53,5	10,7	35,8		36 914	3 990	40 904
1976	52,8	13,0	34,1	0,1	26 735	3 760	30 495
1977	52,6	11,2	36,2		22 371	3 180	25 551
1982	44,7	17,9	36,3	1,1	27 460	2 825	30 285
1983	53,9	16,3	27,7	2,1	28 452	1 978	30 430
1984	45,3	23,6	29,8	1,3	25 035	1 385	26 420
1985	48,0	5,0	47,0		23 033	2 328	25 361

Padoilla ja seisovilla verkoilla saadun lohen osuus kalastusoikeudellisten lohisaaliista on ollut noin 50 %, kun taas kulkuttamalla saadun lohen osuus on ollut huomattavasti vaihtelevampi, koska saalis riippuu jäiden lähdöstä ja vedenkorkeudesta. Esim. vuonna 1984 kevättulva oli aikaisin toukokuussa ja lisäsi täten kulkutussaalista lohen noustessa aikaisemmin. Vavalla ja vieheellä saadun lohisaaliin osuus kalastusoikeudellisilla on ollut n. 30 % kokonaishisaaliista.

Kalastusoikeudettomat paikkakuntalaiset ovat saaneet viime vuosina 5,2 - 12,3 % kokonaissaaliista.

Kymmenen vuoden ajanjaksona (vv. 1974-84) on käytetyissä kalastustavoissa tapahtunut muutoksia. Mikään lohenpyyntimuoto vesistöalueella ei ole kuitenkaan syrjäyttänyt toista, ja kun kehitys on tuonut tullessaan uusia verkko- ja patomateriaaleja on vastaavasti myös onkikalastus tehostunut. Syy paikkakuntalaisten kokonaissaaliin pienenemisestä ei johdu suomenpuoleisista muutoksista kalastajaryhmältä toiselle, vaan norjalaisten merikalastuksen lisääntymisestä ja lohikantojen luontaisista kannanvaihteluista.

Tarkemmiksi lohenkalastuksen tutkimusvuosiksi valittiin vuodet 1976 ja 1984, sillä molemmat vuodet olivat erittäin hyvien saalisvuosien jälkeisiä, kuitenkin vielä hyviä saaliiltaan. Kalastusoikeudellisten paikkakuntalaisten lohisaalis oli molempina vuosina lähes yhtä suuri (taulukko 13).

Tutkimusvuosien kalastuksen vertailu perustuu paikkakuntalaisten saalishaastattelutietoihin. Vertailuun valittiin 74 kalastusoikeudellista ruokakuntaa, joissa ei ollut tapahtunut suuria kalastuksellisia muutoksia. Otosruokakunnat saivat v. 1976 42,9 % ja v. 1984 42,2 % kalastusoikeudellisten lohisaaliista. Ruokakuntien otosluotettavuus tarkistettiin valittujen ruokakuntien osalta siten, että ne edustivat pyyntitavoiltaan kaikkia kalastusoikeudellisia.

Taulukko 13. Lohisaaliin jakautuminen pyyntimenetelmittäin otosruokakunnissa vuosina 1976 ja 1984 (n=74).

Kalastusalue ja ruokakuntien määrä	1976 lohisaalis		1984 lohisaalis		Muutos
	kg	%	kg	%	
Nuorgam n=15					
pato ja verkko	2 135	18,7	2 491	22,7	
kulkutus	373	3,3	950	8,6	
vapa ja viehe	197	1,7	116	1,1	
yhteensä		(23,7)		(32,8)	+ 8,7
Vetsikko n=6					
pato ja verkko	1 275	11,1	690	6,3	
kulkutus	310	2,7	313	2,9	
vapa ja viehe	301	2,6	105	0,9	
yhteensä		(16,4)		(10,1)	- 6,3
Kirkonkylä n=32					
pato ja verkko	1 745	15,2	780	7,1	
kulkutus	1 333	11,6	1 611	14,7	
vapa ja viehe	2 532	22,2	1 600	14,6	
yhteensä		(49,0)		(36,4)	-12,6
Outakoski n=21					
pato ja verkko	816	7,1	1 286	11,7	
kulkutus	3		66	0,6	
vapa ja viehe	437	3,8	970	8,8	
yhteensä		(10,9)		(21,1)	+10,2
YHTEENSÄ	11 457	100	10 978	100	

Ruokakuntien saama kokonaislohisaalis oli tutkimusvuosina samansuuruinen, mutta saaliin jakautumisessa on tapahtunut siirtymistä kalastuskunnasta toiseen.

Otosruokakuntien lohisaalis oli vähentynyt Vetsikon ja Utsjoen kirkonkylän alueilla, mutta Nuorgamissa sekä vesistöalueen yläosissa lisääntynyt. Vuonna 1984 Outakosken kalastuskunnan alueella saatiin lohta 10 % enemmän kuin vuonna 1976, mikä johtuneee vuorokaudella pidennetystä pato- ja verkkorauhoituksesta. Lohella oli täten mahdollisuus nousta vapaammin joen yläosiin ja jakautua saaliina tasaisemmin kalastuspiirin alueelle.

Vuosi 1984 oli hyvä kulkutusvuosi (taulukko 12 ja 13) jokaisessa kalastuskunnassa. Lohen pato- ja verkkosaalis oli lisääntynyt Nuorgamissa ja Outakoskella. Outakosken kalastusalueella uistimella saatu lohisaalis oli lisääntynyt 5 %.

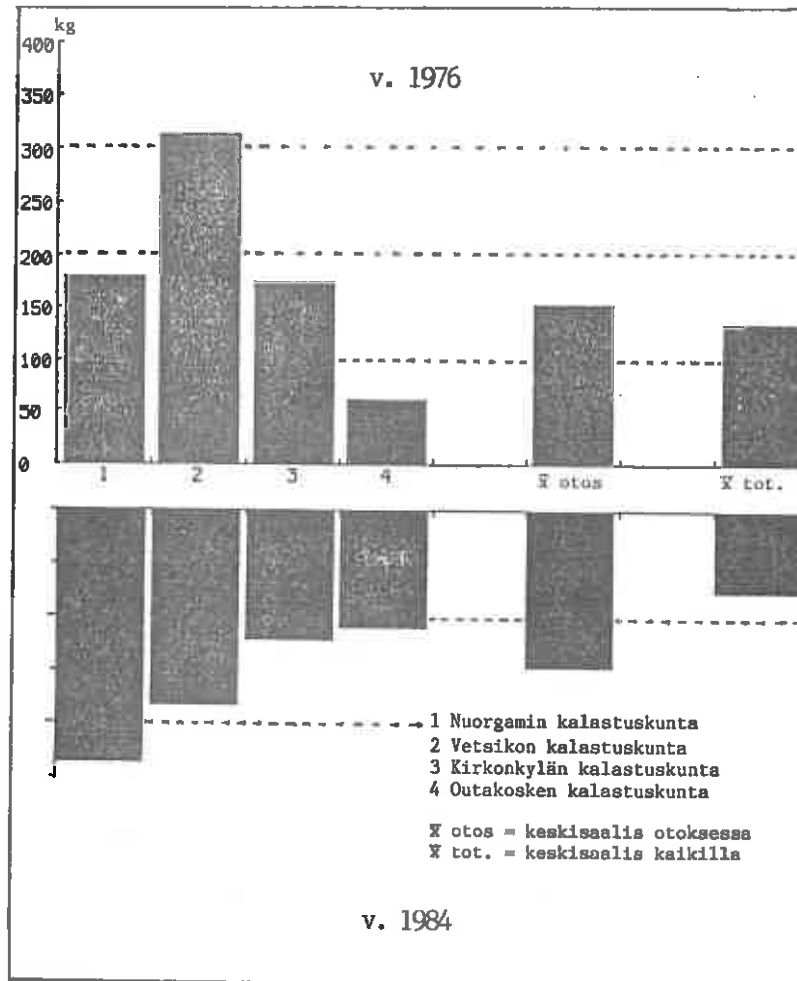
Taulukko 14. Kalastusoikeudellisten ruokakuntien keski-saaliit vuosina 1976 ja 1984.

Kalastusalue ja ruokakuntien määrä	Lohisaalis kg/ruokakunta		Muutos/ruokakunta	
	1976	1984	kg	%
Nuorgam n=15				
pato ja verkko	142	166	+24	+17
kulkutus	25	63	+38	+152
vapa ja viehe	13	8	- 5	-38
yhteensä	180	237	+57	+32
Vetsikko n=6				
pato ja verkko	213	115	-98	-46
kulkutus	52	52	0	0
vapa ja viehe	50	18	-32	-64
yhteensä	315	185	-130	-41
Kirkonkylä n=32				
pato ja verkko	55	24	-31	-56
kulkutus	42	50	+ 8	+19
vapa ja viehe	79	50	-29	-37
yhteensä	176	124	-52	-30
Outakoski n=21				
pato ja verkko	39	61	+22	+56
kulkutus	0	3	+ 3	
vapa ja viehe	21	46	+25	+119
yhteensä	60	110	+50	+83

<u>Keskimääräinen lohisaalis:</u>	1976	1984	Muutos
	kg	kg	%
kalastusoikeudellinen otosruokakunta	154,8	148,4	-4
kalastusoikeudellinen ruokakunta keskimäärin	137,1	76,8	-44
kalastusoikeudeton henkilö	15,0	6,1	-59

Kalastusalueen kaikkien kalastusoikeudellisten ruokakuntien keskisaaliissa oli tapahtunut muutos, joka ei näkynyt otokseen valituissa 74 ruokakunnassa. Otosruokakuntien keskisaalis oli vähentynyt 4 %, kun samanaikaisesti kaikkien kalastusoikeudellisten ruokakuntien keskisaalis oli vähentynyt 44 %. Kokonaislohisaliin pysyessä lähes samana vuosina 1976 ja 1984 lisäys kalastajien määrässä oli vaikuttanut keskisaaliiden pienentymiseen (kuva 4).

Kuva 4. Kalastusoikeudellisen ruokakunnan saama keskimääräinen lohisali eri kalastuskunnissa vuosina 1976 ja 1984.

Kalastajien määrällinen muutos on ollut seuraava:

	1976	1984	Muutos
Kalastusoikeudelliset*			
kalastusluvut	447	812	+82 %
kalastavat ruokakunnat	195	326	+67 %
Kalastusoikeudettomat			
kalastusluvut	250	228	- 9 %

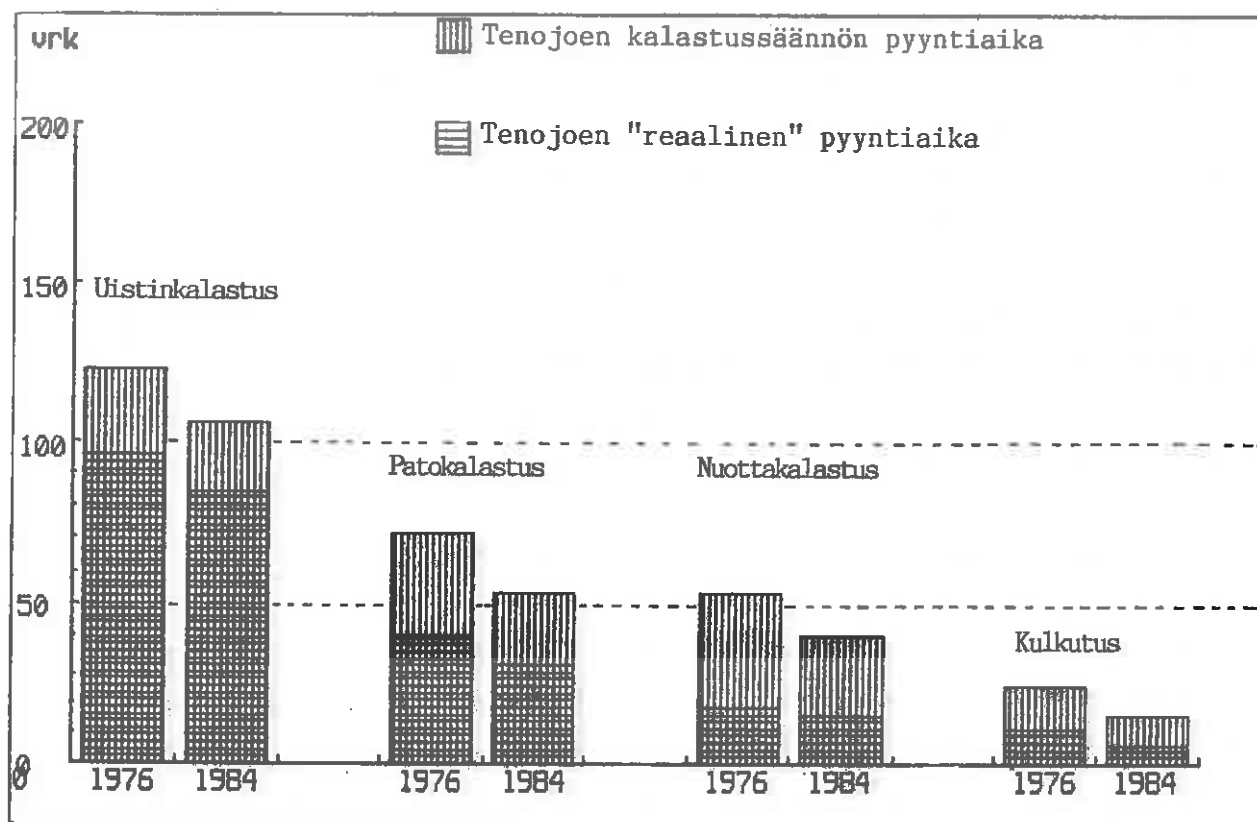
* Paikkakuntalaisten kalastusoikeus perustuu heidän omaan ilmoitukseensa kalastuslupaa lunastaessaan.

Vuonna 1976 kalastusalueella oli voimassa vuoden 1972 kalastussääntö, jota muutettiin vuonna 1979. Muutokset koskivat mm. pato- ja verkkokalastusta, kulkutusta ja nuottausta, joille säädettiin yksi lisärauhoituspäivä viikossa. Lisäksi kulkutuskauti määrättiin lopetettavaksi 5 vuorokautta aiemmin (taulukko 15 ja kuva 5).

Taulukko 15. Tenojoen kalastuspiirin kalastussäännön sallimat ja reaaliset pyydyskohtaiset kalastusvuorokaudet vuosina 1976 ja 1984.

	Sääntöaika		Reaalinen aika*	
	1976	1984	1976	1984
Patokalastus	1.5-31.8 71 vrk	53 vrk	24.6-31.8 40 vrk	30 vrk
Kulkutus	10.5-20.6 24 vrk	10.5-15.6 15 vrk	1.6-20.6 11 vrk	1.6-15.6 6 vrk
Nuottakalastus	1.5-31.7 53 vrk	40 vrk	1.7-31.7 18 vrk	14 vrk
Uistinkalastus	1.5-31.8 123 vrk	106 vrk	26.5-31.8 97 vrk	84 vrk

* reaalisella ajalla tarkoitetaan sitä aikaa, jolloin kalastus on mahdollista ko. kalastustavalla luonnonoloihin nähden

Kuva 5. Tenojoen kalastuspiirin kalastussäännön sallimat ja reaaliset pyydyskohtaiset kalastusvuorokaudet vuosina 1976 ja 1984.

Sääntömuutos vuonna 1979 vaikutti kalastukseen seuraavasti:

pato- ja verkkokalastusaika väheni 25 %

nuottakalastusaika väheni 22-25 %

uistinkalastusaika väheni 13 %

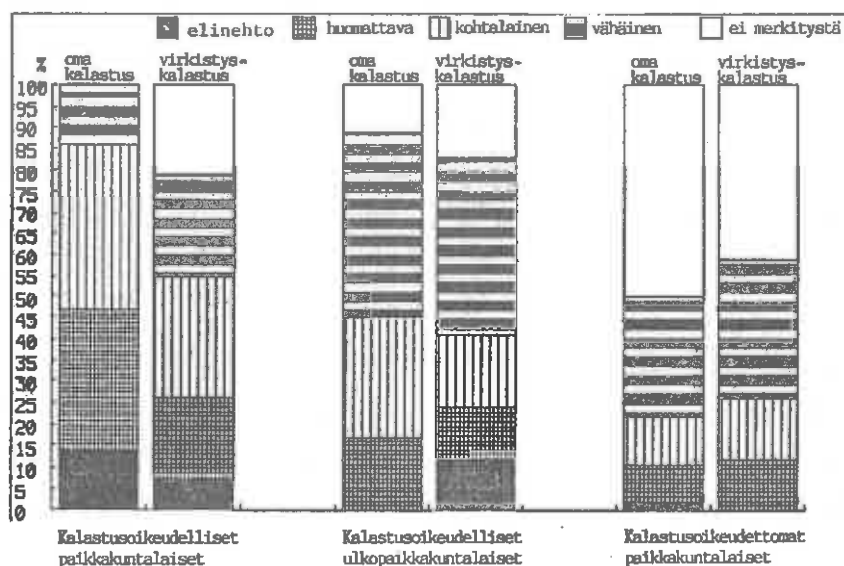
kulkutusaika väheni 37-45 %

Kalastusajan lyhentämisen oletettiin näkyvän lohisaaliin vähenemisenä. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan otosruokakuntien keskimääräinen lohisaalis väheni vain 4 % (kaikkien kalastus-oikeudellisten ruokakuntien keskisaaliin 44 %:n väheneminen selittyi pääosin ko. kalastajaryhmän määrällisestä kasvusta).

Ennenkuin voidaan tehdä tarkempia johtopäätöksiä kalastussäännöistä ja niiden vaikutuksista pitäisi kalastavan kohde-ryhmän olla kalastustavoiltaan vakaa ja seurannan pitkäaikais- ta, jolloin vuosittaiset muutokset lohikannoissa voitaisiin huomata. Vuosien 1976 ja 1984 otoskalastajien lohenkalastuksen perusteella voidaan sanoa, että sääntömuutos (v. 1979) toimi toivotulla tavalla eli saatu kokonaissaalis ei vähentynyt, vaan se jakautui tasaisemmin koko kalastusalueelle. Outakosken kalastusalueella ja Inarinjoessa lohenkalastus alkoi elpyä ja lisääntynyt lohisaalis osoitti myös sen, että yläjuoksulle pääsi nousemaan entistä paremmin kutulohia (kuva 4).

7.2 Kalastuksen taloudellinen merkitys

Tiedustelun mielipidekysymys "oman lohenkalastuksen merkitys ruokakunnassanne" oli tulkinnanvarainen ja saattoi johtaa vastaajan miettimään myös virkistyksellisiä arvoja. Merkitykseen vastattiin seuraavasti: kalastusoikeudellisista paikkakuntalaisista 14 % luonnehti sen elinehdoksi, enemmistö ulkopaikkakuntalaisista kalastusoikeudellisista ilmoitti merkityksen vähäiseksi ja useimmat kalastusoikeudettomat ilmoittivat riippumattomuutensa lohenkalastuksesta (kuva 6).

Kuva 6. Oman kalastuksen ja ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastuksen merkitys paikalliselle ruokakunnalle vuonna 1985.

Lapin läänin kalatoimisto tutki vuonna 1982 Tenojoen vesistössä lohen aluetaloudellista merkitystä. Tutkimuksessa päädyttiin seuraaviin tuloksiin:

- lohta myyviä talouksia oli 60 - 100 kpl ja lohenkalastus ja myynti työllisti 6,4 - 10,1 miestyövuotta. Vertailuna selvityksessä oli lohen kalastukseen liittyvät palvelut, joita harjoitti Utsjoella 130 taloutta ja työllistävä vaikutus oli 14,4 miestyövuotta.

Selvityksessä lohta myyvässä ruokakunnassa käytettiin enimmillään 60 työpäivää lohenkalastuskaudessa ja päivät koostuivat seuraavasti:

- kulutus 10 työpäivää
- pato- ja verkkopyynti 30 työpäivää
- pyydyksien valmistelu 5 työpäivää
- uistinkalastus 15 työpäivää

Maksimaalisten kalastustyöpäivien (60) perusteella Tenon lohenkalastuksesta kalastaja saa noin 30 % vuotuisesta tulostaan. Kalantutkimusosaston luokituksen perusteella ammattikalastajaksi nimetään henkilö, jonka vuotuisesta tulosta yli 50 % tulee kalastuksesta ja 30 %:n kalastusosuus oikeuttaa sivuammattikalastajaksi.

Utsjoen kunnassa oli vain muutama henkilö, joka ilmoitti kalastuksen pääammatikseen. Tenojoen lohenkalastus kolmen kuukauden pyyntiaikana ei elätä heitä koko vuotta, vaan he kalastavat myös tunturijärviä.

Lohisaaliin käyttötavat vuosina 1976 ja 1984 selvittivät lohien taloudellista merkitystä paikkakunnalle:

vuosi	omaan käyttöön		myyntiin	
	kg	%	kg	%
1976	15 255	50	*15 240	50
1984	20 480	78	** 5 940	22
			***(5 810)	

* Toivonen & Heikinheimo-Schmid 1979

** Riista- kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto, vuotuinen virkistyskalastustiedustelu 1984 - julkaisematon

*** Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto: paikkakuntalaisten saalistilasto 1984 - julkaisematon

Sivu- ja ammattikalastajiksi ilmoitti itsensä 47 henkilöä ja heidän yhteinen lohisaaliinsa oli 10 510 kg. Jos arvioidaan, että omassa taloudessa käytetään 100 kg niin myyntiin meni n. 5 810 kg. Seutukaavaliiton haastattelututkimuksessa v. 1985 lohta ilmoitettiin myydyin 40 ruokakunnassa ja myyntitulot olivat keskimäärin 5 % kokonaistulosta.

Kahdeksan vuoden aikana on lohien käyttötavassa tapahtunut pientä muutosta. Paikkakuntalaiset käyttävät nykyisin omassa ruokatalouksissa enemmän lohta kuin myyvät sitä. Vuonna 1976

myytiin puolet saadusta lohesta, kun vuonna 1984 myytiin enää 22 %. Ehkä pakastamisen myötä lohen kotitarvekäyttö on yleistynyt tai todellista lohenmyyntiä ei ilmoiteta muista syistä. Voidaan myös sanoa, ettei Tenojoen lohenkalastus ole enää kenellekään päätoimista. Valtaosa paikkakunnan lohenkalastuksesta on sivuammattimaista tai ahkeraa kotitarvekalastusta. Toisaalta Tenojoen vesistöistä saadun lohisaaliin huomattava lisääntyminen lisääisi myös ammattimaisen pyynnin merkitystä.

Kalastuksen merkityksen kotitalouksille ilmaisee myös se, että vuosina 1985 ja 1986 luontaiselinkeinotiloja hakeneita henkilöitä oli 25, joista vain neljällä oli osoittaa kalastustuloja (Utsjoen kunnan vt. maataloussihteeri, suull. tiedonanto). Jos taloudet myyvät lohta, se tapahtuu useimmiten suoramyyntinä kuiteitta, jolloin etu on sekä ostajan (halvempi kg-hinta) että myyjän, joka välittyy saaliin välitys- ja kuljetuskuluilta.

Lohenkalastuksen välillistä vaikutusta paikkakuntalaisten elinkeinoihin selvitettiin tiedustelun kysymyksellä "harjoitatteko läheisesti kalastuselinkeinoon liittyvää...

- veneenrakennusta". Vastaaajista 5,4 % ilmoitti harjoittavansa. Utsjoella on 4 veneentekijää, jotka valmistavat veneitä yli oman tarpeen sekä noin 10 veneenrakennusta harrastavaa henkilöä. Jälkimmäiset tekevät veneitä useimmiten vain itselleen ja satunnaisesti naapureille.
- perhonsidontaa". Vastaaajista 10,4 % ilmoitti harrastavansa. Paikkakuntalaisten perhonsidonta on nimenomaan harrastuksen luonteista, vain satunnaisesti joku voi myydä perhon turistille.
- uistinten tekoa". Vastaaajista 11,6 % ilmoitti harjoittavansa. Kunnassa on yksi rekisteröity uistinten valmistaja.
- verkkojen pauloitusta". Vastaaajista 23,2 % ilmoitti harjoittavansa. Kalastusoikeudellisista paikkakuntalaisista joka kolmas pauloittaa omat verkkonsa.

Luultavasti ainakin kulutusverkkojen teko on hyvin yleistä paikkakunnalla, koska ne poikkeavat oleellisesti teollisista valmisteista.

Kalastusoikeudellisista paikkakuntalaisista 34 %, kalastusoikeudellisista ulkopaikkakuntalaisista 60 % ja kalastusoikeudettomista paikkakuntalaisista 76 % ei harjoita mitään edellisistä toiminnoista. Utsjoella tehdään varsin vähän lohien kalastustarpeita yli oman ruokakunnan tarpeen veneenrakennusta lukuunottamatta.

Ruokakuntien lohisaaliin vuotuista rahallista arvoa selvitetiin kysymällä, kuinka suuri on vuotuinen markkamääräinen korvaus, jos kalastusmahdollisuus syystä tai toisesta tuhoutuu. Kysymys oli provosoiva ja vastanneista kalastusoikeudellisista 18 % ilmoitti, ettei menetetyn saaliin arvo ole korvattavissa suurellakaan summalla. Paikkakuntalainenkin antaa täten lohienkalastukselleen ns. nautinta-arvon.

Kalastusoikeudellisen paikkakuntalaisen ilmoittama korvausvaatimus ja vuoden 1984 lohisaalis selvitti, että korvattavan lohikilon hinta oli 2,07 - 2,93-kertainen myyntilohen keskihintaan (55 mk/kg) verrattuna (taulukko 16). Tällä perusteella voidaan olettaa, että paikkakuntalainen ilmoittaa saalistilastoihin 2-3 kertaa liian pienen lohisaaliin tai nautinta-arvo on ainakin lohien kilohinnan suuruinen tai kysymyksenasettelu edesauttaa vastaajaa yliarvioimaan.

Taulukko 16. Lohien arvo kalastusoikeudellisille paikkakuntalaisille vuonna 1985.

Kalastuksen merkitys	Vuotuisen lohisaaliin korvaus $\bar{y}$ mk/talous	Lohisaalis v. 1984* $\bar{y}$ kg/talous	Saaliin arvo $\bar{y}$ mk/kg
Vähäinen, n = 6	1 630	10,1	161,40
Kohtalainen, n = 21	9 800	86,0	113,90
Huomattava, n = 22	17 280	114,0	151,60
Elinehto, n = 9	21 730	146,1	148,70

* käytettiin vuoden 1984 saalistiedusteluja, koska haastattelu oli tuolloin kattavampi ja oletetaan, että lohienkalastus ko. ruokakunnissa on ollut samanlaista kuin v. 1985.

Kalastusoikeudeton paikkakuntalainen ilmoitti keskimääräiseksi lohisaaliinsa arvoksi 3 800 mk.

Kalastusalueen lohenkalastuksen arvo muodostuu saadun lohisaaliin arvon lisäksi kalastukseen sijoitetuista muista investoinneista. Jokivarren kalastajat ovat investoineet pyydyksiinsä huomattavia rahamääriä. Laskelmana, joka ei erittele paikallisia kalastajaryhmiä, saatiin investoinniksi 13 150 mk/ruokakunta, josta rahamäärästä 25,6 % on suunnattu virkistyskalastuspalveluun (taulukko 17).

Paikkakuntalaisten oman lohenkalastuksen arvo oli seuraava:

	5 274 900 mk	kalastusvälineistö vain omaan kalastukseen
	1 394 855 mk	(25 361 x 55 mk/kg) lohisaaliin arvo
	2 092 280 mk	nautinta-arvo = 1,5 x lohen arvo
Yhteensä	<u>8 762 000 mk</u>	

Taulukko 17. Tenojoen vesistöalueen paikkakuntalaisten kalastajien lohenkalastuksen välinearvo Suomessa vuonna 1985 (pyydyksien yksikköhinnat on saatu paikkakuntalaisten tiedustelusta).

PYYDYS	n	a mk	mk	MIHIN ARVIO PERUSTUU
LOHIPADOT	100			1. Saalistiedustelu 1984: Käytössä oli 101 patoa
patopukit, ritilät, vaajat	10/pato	137	137 000	2. Tenojoen kalastustoimikunnan mietintö patokalastuspaikkoja: tilojen asiakirjat: 126+62 ylimuistoiset: 54+10
verkot	6/pato	470	282 000	yht. n. 250, joista puolet käytössä
LOHIVERKOT	300	470	141 000	3. Saalistiedustelu v. 1984: 57 vain verkolla kalastavaa ruokakuntaa (4 v/rkk) 37 verkolla ja padolla kal. ruokakuntaa (2 v/rkk)
				4. Tenojoen kalastustoimikunnan mietintö verkkokalastuspaikkoja: tilojen asiakirjat: 15 ylimuistoiset 79 yht. 94
KULKUTUSVERKOT	140	740	103 600	5. Saalistiedustelu 1984: kulkuttavia ruokakuntia n. 70 (arviolta 2 kulkutusverkkoa/rkk)
NUOTAT	5	1 000	5 000	6. Julkaisematon; vain muutama nuotta tai merta käytössä
MERRAT	4	5 000	20 000	
MERITAIMENVERKOT	140	160	22 400	7. Saalistiedustelu 1984: sivuvesissä 36 ruokakuntaa kalasti lohta meritaimenverkolla (4 v/rkk)
HEITTOKALASTUSVÄLINEET	540	3 770	2 035 800	8. v. 1985 kalastusluvut: kalastusoikeudelliset paikkakuntalaiset 368 rkk kalastusoikeudelliset ulkopaikkakuntalaiset 55 rkk kalastusoikeudettomat paikkakuntalaiset 120 rkk yhteensä 543 ruokakuntaa
VEENEET***	885	2 935	2 597 500	9. Venerekisteri 1985: Jokivarressa on rekisteröity 1 062 venettä (oletetaan, että 177 loma-asunnon omistajalla on kiellosta huolimatta oma vene paikkakuntalaisen nimissä)
PERÄMOOTTORIT***	515	3 400	1 751 000	10. Oletetaan, että jokaisessa ruokakunnan omassa käytössä olevassa veneessä on myös moottori: Venerekisteri 1985: - kalastusoikeudellinen rkk = 2 venettä = 2 moottoria - kalastusoikeudeton rkk = 1 vene = 1 moottori Virkestyskalastustiedustelu 1985: vuokramoottoreita käytetään 24 %; vuokraveneitä 486 = 116 moottoria yht. 515 perämoottoria

7 095 300 mk

*** Virkestyskalastajille investoitu n. 486 venettä = 1 426 000 mk
n. 116 moottoria = 394 400 mk
yht. 1 820 400 mk

7.3 Mielipiteitä lohenkalastuksen ongelmista ja kalastuksen kehittämismvaihtoehtoja

Vuonna 1981 saalistiedustelujen yhteydessä kysyttiin mielipiteitä yleensä kalastuksesta ja useat ottivat kantaa ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastukseen. Vastaaajista 54 % oli virkistyskalastuksen jonkinlaisen rajoittamisen kannalla. Kaksi vuotta myöhemmin vastaavanlaisessa tiedustelussa 45 % kannatti rajoittamista. Vuonna 1985 paikkakuntalaiset olivat edelleen virkistyskalastuksen rajoittamisen kannalla, sillä 33 % annetuista mielipiteistä kosketti liiallista kalastuspainetta ja sen ohjausta.

Toisena ongelmana paikkakuntalaiset pitävät selvittämättömiä kalastusoikeuksia, etenkin verkkokalastuksen järkipärisen järjestämisen puuttumista. Oikeudelliset asiat ovat askarruttaneet paikkakunnan kalastajia jo edellisinäkin vuosina. Viime aikoina kalastusoikeusselvittelyyn ovat tulleet myös loma-asunnon omistavat ulkopaikkakuntalaiset, jotka vaativat lisäoikeuksia.

Tiedusteluun annetut mielipiteet olivat seuraavat:

Turistirajoituksia yleensä lisää	38	23,2 %
- korvauksia virkistyskalastuksen haitoista	5	3,0 %
- ohjausta virkistyskalastajille	11	6,7 %
Turvattava oikeudet yleensä	8	4,9 %
- maattomien oikeudet turvattava	4	2,4 %
- ei erioikeuksia loma-asunnon omistajille	4	2,4 %
- ei erioikeuksia maan perinnöksi saaneille	2	1,2 %
Verkkokalastus järjestettävä systemaattisesti	18	10,9 %
Nuottausta elvytettävä	1	0,6 %
Kulkutus poistettava	5	3,0 %
Alajuoksulla ylikalastetaan lohta	3	1,8 %
Yläjuoksun epätasa-arvo saaliinjaossa	2	1,2 %
Vuonolla liikaa kalastusta	7	4,3 %
Kalastussääntö toimii moitteettomasti	32	19,5 %
Valvontaa lisää	9	5,6 %
Valtionapua kalastajille	5	3,0 %
Lainoja kalastajille	2	1,2 %
Lohi verottomaksi	1	0,6 %
Istutuksia kalakantojen ylläpitämiseksi	4	2,4 %
Vedenpuhdistusta lisättävä	3	1,8 %
Yhteensä	164	100 %

Seutukaavaliiton haastatteluun Tenojokivarren asukkaat vastasivat samansuuntaisesti:

Tenojoen kalastussääntö on hyvä (59,1 %)
kalastussääntö muutettava (22,0 %)
ei ota kantaa (18,9 %)

Kalastusoikeus ei saa perustua maanomistukseen (45)
Viikkorauhoitukset hyvät (19)
Verkko-oikeuden on perustuttava maanomistukseen (14)
Urheilukalastusta on rajoitettava (12)
Kalastuslupamaksut on palautettava kalastuskunnille (8)

Paikkakuntalaisilta tiedusteltiin ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastajien aiheuttamaa jokivarren luonnon kulumista ja luonnonkäytön järjestelymahdollisuuksia. Vastajaat mai-

nitsivat etenkin Ylä- ja Alakönkään rannaltakalastuspaikkojen luonnon kulumisen, polkuuntumisen ja roskaantumisen. Muilla paikoilla, missä kalastus ruuhkaantuu (esim. Kordsam, Pajuniemi, Osma, Välimaa) kalastajat leiriytyvät jokamiehen oikeuksin, kuluttavat puustoa ja ottavat vastaajien mielestä liikaa omia oikeuksia. Epäkohtia löytyi runsaasti, mutta ratkaisut niiden poistamiseksi olivat vähäisiä, jos sellaiseksi ei luonnehdita Tenojoen kalastuksen jonkinasteista rajoittamista.

Tenojoen lisääntyneen kalastuksen vaihtoehdoksi esitetty kysymys uusista virkistyskalastuskohteista innostivat vain 51 vastaajaa, joista useimmat (43,1 %) olivat avaamassa tunturijärviä virkistyskalastajille. Moni ilmoitti, että nykyiset virkistyskalastuskohteet riittävät.

Paikkakuntalaisten ilmoittamat uudet virkistyskalastuskohteet olivat seuraavat:

	kpl	%
Tunturijärvet	22	43,1
Sivujoet	15	29,4
Istutuslammet	3	5,9
Mihin vain	2	3,9
Ei uusia kohteita	9	17,7
Yhteensä	51	100

Tenojoen virkistyskalastuksen ohjaamiseksi vastaajat tyytyivät lähes poikkeuksetta esitettyihin rajoitusvaihtoehtoihin:

	kpl	%
Alueelliset lupakiintiöt	93	36,6
Maanantaista tiistaihin vain rantakalastusta	49	19,3
Lupahinnan korotus	40	15,7
Lyhyempi kalastusaika/vrk	31	12,2
Perämoottorien käyttö- kielto	26	10,2
Saaliskiintiö	15	5,9
Yhteensä	254	100

Eniten kannatettiin alueellisia lupakiintiöitä ja lääninhallituksen päätöksellä jo koemielessä ollutta maanantain ja tiistain välistä venekalastuksen lisärauhoitusta. Lupahinnan korotuksen katsottiin myös olevan kalastajien määrää rajoittava tekijä. Saaliskiintiö oli huonoin vaihtoehto. Epärealistinen se on kalastusalueella, joka käsittää useita kymmeniä kilometrejä, jolloin kiintiöiden valvominen jäisi kalastajan omantunnon asiaksi.

Pyrittäessä vähentämään eri kalastajaryhmien välisiä ristiriitoja, jotka johtuvat kalastustapojen tietämättömyydestä, kysyttiin paikkakuntalaisten mielipidettä siitä, kenelle kuuluisi virkistyskalastajien kalastustapojen opastaminen. Tähän vastattiin seuraavasti:

	kpl	%
Kalastuskunnat	36	27,5
Kunnan yrittäjät	21	16,0
Lupamyjät	13	9,9
Kunta	10	7,6
Paikkakuntalaiset yleensä	9	6,9
Erityiset oppaat	4	3,1
Metsähallinto	20	15,3
Valvojat	11	8,4
Viranomaiset	6	4,6
Virkistyskalastusjärjestöt	1	0,7
Yhteensä	131	100

Paikkakuntalaiset ottaisivat itse yllättävän suuren vastuun opastuksesta, sillä yli 70 % vastanneista katsoi paikalliseksi asiaksi hoitaa Tenojoen virkistyskalastus. Etenkin kalastuskuntajärjestöt katsottiin velvollisiksi. Käytännössä jo tällä hetkellä kalastuskunnat voisivat opastaa virkistyskalastusta.

7.4 Virkistyskalastuspalvelujen tarjonta

Paikkakuntalaisten kalastajien myönteisemmästä suhtautumisesta virkistyskalastajiin voidaan päätellä, että perinteinen lohenskalastus on saanut osittain väistyä uuden palveluammatin

tieltä. Tähän tilanteeseen ollaan jouduttu monesta syystä. Tenojoen lohisaalis jakaantuu nykyään huomattavasti useamman pato- ja verkkokalastajan kesken kuin esim. noin 20 vuotta sitten, jolloin lohenkalastuksella oli selvempi ammattikalastuksen luonne. Edes virkistyskalastuksen kokonaan kieltäminen ei lisäisi paikkakuntalaisten lohisaaliita niin paljon, että se tekisi heistä ammattikalastajia. Paikkakuntalaiset ovatkin viime vuosina voimakkaasti siirtyneet myymään lohenkalastusta eri palvelumuodoilla ja tätä kautta he ovat päässeet osalliseksi Tenojoen tuotosta lohikantojen vaihtelusta huolimatta.

Virkistyskalastuspalvelujen yleistymisen esimerkkejä on useita. Vuonna 1979 Tenojoen kalastussäännössä määrättiin, että kalastuksessa käytettävä vene piti olla paikkakuntalaisen asukkaan rekisteröimä. Tällä määräyksellä siirrettiin osa valtiolle tulevista kalastusmaksuista (30 mk/vene) suoraan paikallisille asukkaille. Rekisteröimisvelvoitteesta lähtien kalastusveneidän määrä on lisääntynyt 61,2 %. Vertailussa, jossa oli 71 kalastusoikeudellista ruokakuntaa, oli vuonna 1976 148 venettä ja yhdeksän vuotta myöhemmin venemäärä oli 292. Lisäys oli 97 %, mikä osoittaa, että virkistyskalastus hyödyttää nimenomaan jokivarren kalastavimpia talouksia.

Vuoden 1986 lopussa veneitä oli rekisteröity 367 henkilölle ja näistä 78 (21,3 %) henkilöillä oli yli kolme venettä, mikä viittaa venevuokrauspalveluun. Eniten veneitä on Utsjoen kirkonkylän kalastusalueella (39,1 %) (taulukko 18).

Taulukko 18. Kalastukseen rekisteröidyt veneet vv. 1979-1986.

	1979	1982	1983	1984	1985	1986	kokonais- muutos (%)
Nuorgamin kalastusalue	110	127	162	176	195	205	+ 86
Vetsikon kalastusalue	61	64	77	86	97	109	+ 79
Kirkonkylän kalastusalue	278	304	367	388	409	422	+ 52
Outakosken kalastusalue	198	213	251	265	288	302	+ 53
Alatalon kalastusalue	23	24	32	37	39	42	+ 40
Yhteensä	670	732	889	952	1028	1080	+ 61

Virkistyskalastajille on investoitu n. 490 venettä (arvoltaan 1 426 000 mk).

Utsjoen kunnan matkailuprojektin yhteydessä on majoituspalveluja yritetty saada yleisemmin tunnetuiksi. Useimmat majoittajat ovat edelleen rekisteröimättömiä yrittäjiä. Seutukaavaliiton haastattelun mukaan Tenojokivarressa oli vuonna 1985 noin 30 mökki- ja talomajoittajaa. Virallisiksi yrityksiä on ilmoittanut 21 toiminimeä (Inarin nimismiespiiri), mutta ainakin yhtä suuri määrä on niitä pienyrityksiä, jotka välttyvät viralliselta rekisteröimiseltä toimiessaan pienimuotoisena perhepiirissä. Tenojokivarren virallinen majoituskapasiteetti on noin 540 henkilöä.

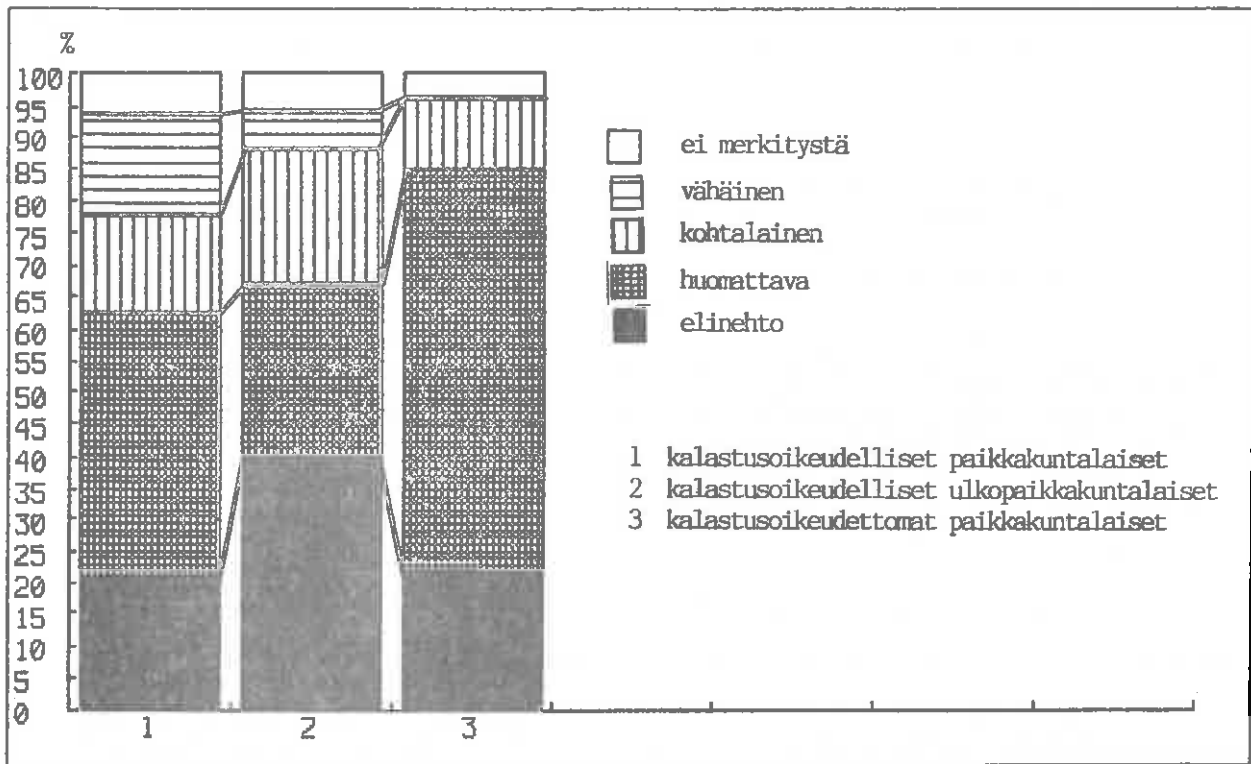
Tenojokivarren majoituspalvelut keskittyvät Kirkonkylän kalastusalueelle ja ovat koko alueella seuraavat:

Nuorgamin kalastusalue	3	virallista	ja	6	epävirallista majoittajaa
Vetsikon kalastusalue	4	"		3	"
Kirkonkylän kalastusalue	6	"		11	"
Outakosken kalastusalue	6	"		8	"
Alatalon kalastusalue	2	"		-	

Kalastusoikeuksittain tarkasteltuna oman lohenkalastuksen ja ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastuksen merkitys omalle ruokakunnalle oli lähes samanlainen. Suurimmat erot havaittiin kalastusoikeudellisten paikkakuntalaisten keskuudessa, jossa edelleen oma lohenkalastus katsottiin virkistyskalastuksen tulovaikutusta tärkeämmäksi ehkä siitä syystä, että uudemman sivuansiolähteen tulovaikutus oli vielä satunnaisempaa (kuva 6).

Tiedustelussa kysyttiin edelleen Tenojoen virkistyskalastuksen arvoa sekä omalle ruokakunnalle että Utsjoen kunnalle. Noin 70 % vastaajista katsoi kunnan saavan virkistyskalastajista huomattavaa tuloa. Utsjoen kunta hyötyy Tenojoen virkistyskalastuksesta yksityisten kuntalaistensa kautta sekä siten, että elinkeinoelämä vilkastuu ja palvelujen käyttöaste nousee (kuva 7).

kuva 7. Tenojoen virkistyskalastuksen arvo Utsjoen kunnalle paikkakuntalaisten mielestä v. 1985.

7.5 Ulkopaikkakuntalaisten loma-asutus

Tenojoen kalastusta on osaltaan lisännyt myös ulkopaikkakuntalaisten loma-asuntojen lisääntyminen. Vuonna 1984 Tenojokivarressa oli 177 loma-asuntoa ja näiden omistajien voidaan olettaa kalastavan. Tuolloin oli lisäksi myyty n. 100 tonttia. Tenojoen sivujoet olivat myös suosittua loma-asuntoaluetta, sillä Pulmankijärvellä, Utsjokivarressa ja Vetsikkojokivarressa oli n. 70 kesämökkiä.

Seutukaavaliiton haastattelussa vuonna 1985 kartoitettiin Tenojokivarren asukkaiden mielipiteitä maankäytön suunnittelusta ja kaavoituksesta. Kaavoitusta kohtaan tunnettiin ennakkoluuloja, koska pelättiin sen rajoittavan maanomistajan käyttöoikeuksia maahansa. Haastatelluista 70 % ilmoitti, että Tenojoen rannalla oli jo riittävästi loma-asuntoja ja 11,5 % puolsi vielä lisärakennusta. Vuonna 1984 loma-asunnot Tenojokivarressa sijoittuivat seuraavasti:

Nuorgamin kalastusalue	5 loma-asuntoa
Vetsikon kalastusalue	23 loma-asuntoa
Kirkonkylän kalastusalue	49 loma-asuntoa
* Outakosken kalastusalue	100 loma-asuntoa
<u>Yhteensä</u>	<u>177 loma-asuntoa</u>
* 21 loma-asuntoa Inarijokivarressa	

Outakosken kalastusalue korostuu, koska se on rantaviivaltaan laajin ja siellä maatalous on huomattava elinkeino. Maatalouden investoinneista osa on rahoitettu myymällä maata tonteiksi, koska metsäomaisuus puuttuu.

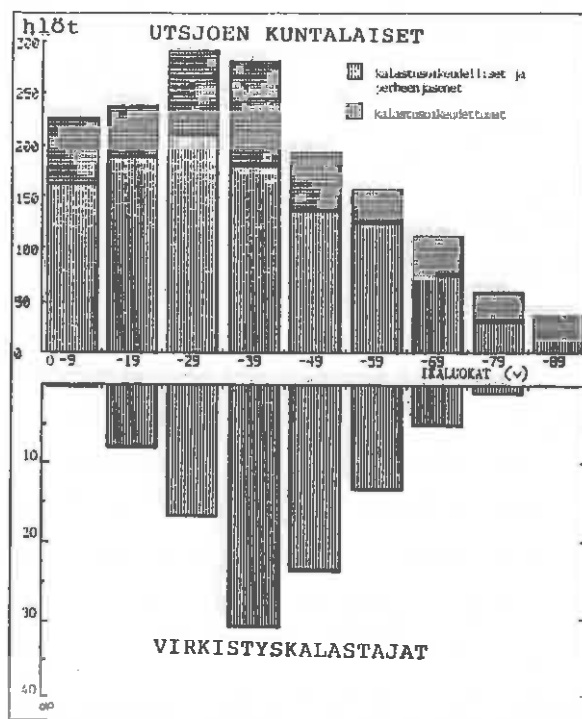
Myytyjen maa-alueiden seurauksena keskustelun aiheeksi on noussut uusien omistajien kalastusoikeuksien käyttö. Tähän asti heidät on luokiteltu ulkopaikkakuntalaisiksi virkistyskalastajiksi kalastustavan, kalastusajan ja lupamaksujen suhteen.

8. SUOMENPUOLEISEN LOHENKALASTUKSEN KEHITTÄMINEN

8.1. Kehittämisen yleissuuntia

Paikallista omaleimaista lohenkalastusta Tenojoen vesistössä tukee kalastussopimus ja kalastuksella on yhä edelleen taloudellista merkitystä jokivarren asukkaille ja se toimii kiinnekohtana asuinkuntaan. Paikkakuntalaisten lohenkalastus, jonka arvo vuonna 1985 oli noin 9 milj. markkaa, mahdollistaa paikkakunnalla sekä sivuammatti- että kotitarvekalastuksen.

Suunnitelmaa tehtäessä varmistui, että paikallinen perinteinen lohenkalastus padoilla ja verkoilla muotoutuu tiukkojen, mutta hyviksi tunnustettujen kalastussääntöjen puitteissa. Utsjokilais- ten, kalastusoikeudellisten henkilöiden ikärakenteen perusteella voidaan olettaa, että lohen pato- ja verkkokalastuksella on innokkaita, nuoria harjoittajia tulevaisuudessakin (kuva 8). Samoin virkistyskalastajat kuuluvat melko nuoreen väestönosaan.

Kuva 8. Utsjoen kuntalaisten ja Tenojoen virkistyskalastajien ikärakenne v. 1985.

Paikkakuntalaiset ilmoittivat liian suuren virkistyskalastajamäärän olevan oman kalastuksensa suurin haitta sekä kalastusoikeudelliset kysymykset toivottiin selvitetäviksi. Tässä suunnitelmassa ei oteta kantaa kalastusoikeudellisiin asioihin, vaikka jo vuosien 1976 ja 1984 vertailussa voitiin havaita oleellinen muutos paikkakuntalaisten omassa kalastuksessa erityisesti kalastajien määrissä. Virkistyskalastuksen aiheuttamiin konflikteihin paikkakuntalaiset esittivät ratkaisumallin, että Tenojoelta kertyvät kalastuslupatulot jaetaan kalastuskunnille ja edelleen maanomistajille korvauksena virkistyskalastuksen aiheuttamasta kulutuksesta ja haitasta. Korvausmenettelyllä virkistyskalastus ei kuitenkaan järjesty, vaan sitä ainoastaan siedetään paremmin.

Jos paikkakuntalaisten omaa lohisaalista lisättäisiin tällä hetkellä rajoittamalla ainoastaan ulkopaikkakuntalaisten kalastusta ja heidän saalisosuuttaan, olisi lohenkalastuksen kokonaistaloudellinen merkitys tämänhetkisen tilanteeseen verrattuna paljon pienempi. Virkistyskalastajien saaliin (15-20 tonnia/v) kokonaan tai osittain siirtyminen paikkakuntalaisille kieltämällä ulkopaikkakuntalaisten kalastus vaikuttaa mm. matkailusta toimeentulonsa saavien paikkakuntalaisten taloudelliseen tilaan. Tällöin oman lohisaaliin lisäys ei todennäköisesti riittäisi kompensoimaan matkailutuloja. Taloudellinen tila paranisi jonkin verran niissä ruokakunnissa, joissa harjoitetaan tällä hetkellä ainoastaan omaa lohenkalastusta.

Lohenkalastuksen kokonaistaloudellista merkitystä arvioitaessa on kuitenkin huomioitava seuraavaa:

1. Ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastajien kalastusta rajoitettaessa tai kielletessä se kokonaan jokeen jäävä pyydystettävissä oleva lohimäärä (15-20 tonnia/v) ei kokonaisuudessaan tulisi suomenpuoleisille kalastajille, vaan osa jäisi pyydystämättä ja osan saisivat norjalaiset kalastajat. Rahanarvoltaan vuonna 1985 virkistyskalastajien lohisaalis oli 1 137 400 markkaa ja jos suomenpuoleiset paikalliset kalastajat olisivat saaneet 30 % tästä saaliista, sen arvo olisi ollut 341 220 markkaa. Vuonna 1988 paikalliset kalastuskunnat ja vesialueen omistajat saavat kalastuskorttituloista käyttöönsä 510 000 markkaa, joka vastaa noin 9,3 tonnia lohta.

2. Kiellettäessä virkistyskalastus jäisi Tenojoen kalastusalueelle tulematta majoitus-, venevuokra- ja soutupalvelutuloina n. 2 milj. markkaa vuoden 1985 tilanteessa. Kokonaistaloudellinen merkitys olisi paljon suurempi, koska myös osa liikevaihdosta pienenee.

Erilaiset lohenkalastuspalvelut ovat vakiintuneet Tenojokivarteen. Lohenkalastukseen investoiduista veneistä arviolta joka toinen ja moottoreista joka viides oli tarkoitettu virkistyskalastajien vuokrattaviksi ja niihin oli investoitu noin 1,8 milj. mk. Jokivarressa on useita virallisia ja vielä useampia epävirallisia majoittajia, jotka nyt, kun kehitysaluerahasto ja kauppa- ja teollisuusministeriö myöntää erityisiä tukia, ovat suunnittelemassa uusien mökkikylien rakentamista. Kokonaisarvioita siitä, kuinka paljon Utsjoella on sijoitettu virkistyskalastajille tarkoitettuihin palveluihin, ei tämän suunnitelman puitteissa tehty.

Vene- ja majoituspalvelujen lisäksi paikkakuntalaiset vuokraavat kalastusvälineitä, tarjoavat soutupalvelua sekä Tenon kalastuslupien myynti työllistää muutamaa henkilöä kesäkautena. Kalastusmatkailuaikana kunnan elinkeinoelämä on vilkasta ja kunnan taloutta ajatellen tärkeätä, minkä ilmoittivat sekä paikkakuntalaiset että kalastusalueella käyvät virkistyskalastajat. Laskelma virkistyskalastuksen mukana tulevasta rahamäärästä vuonna 1985 oli:

	mk
vene- ja moottorivuokraus	808 000-932 000
soutupalvelut	108 000
lohen ostot	436 000
majoituskustannukset	863 000-1 005 000
muut ostokset	2 491 000-2 886 000
kalastusluvut*	1 327 000
yhteensä	6 033 000-6 694 000

* Tenojoen vesistön kalastuslupatuloista osa tuloutettiin Norjaan ja Suomen osuudeksi jäi noin 700 000 mk vuonna 1985.

Muiden palvelujen (ravintola, baarit, kioskit yms.) kustannuksia ei virkistyskalastustiedustelussa kysytty, mutta useat vastaajat ilmoittivat käyttäneensä niitä.

Yleensä virkistyskalastajat toivoivat, että erilaisista kalastuspalveluista tiedotetaan ja niiden tasoa parannetaan, jolloin oltaisiin myös valmiita maksamaan enemmän. Tenojoella useamman kerran käyneet ovat oppineet järjestäytymättömään kalastusturismiin siten, että he tietävät esim. kuka vuokraa veneitä ja mökkejä ja osaavat varata ko. palvelut etukäteen. Ongelman muodostavat ne ensikertalaiset, jotka ensin lunastavat kalastusluvan ja vasta sen jälkeen hakevat muut palvelut. Useimmat tulevat ruuhka-aikana, jolloin kaikki veneet on jo vesillä tai huonokuntoisimmat jäljellä sekä majoituskohteet täynnä. Virkistyskalastajissa oli myös niitä, jotka ilmoittivat nauttivansa nimenomaan askeettisista ja omavaraisista oloista, ja joille nykyinen palvelutaso riitti.

8.2. Yhteenveto erilaisten palvelujen kehittämisehdotuksista

Veneenvuokraus

Veneenvuokraus tulisi tehdä julkisemmaksi, jolloin ennakkovaraus mahdollistuu. Veneiden kunto pitäisi saattaa määrävuosittain katsastettavaksi, jotta veneily on turvallisempaa. Vuokraveneille tulisi aikaansaada ohjehinnat.

Soutupalvelut

Usealla eri taholla on kannatettu ajatusta ns. "soututaksista", joka toimisi kalastuksellisesti keskeisellä alueella, ja tätä kautta ensikertalaiset saisivat ohjausta lohensoudun tapakulttuuriin. Asiantuntevuuden lisäämiseksi voitaisiin paikalliset soutajat kurssittaa esim. kunnan, työvoimaviranomaisten tai saamelaisalueen ammatillisen kurssikeskuksen avustuksella kalaoppaiksi. Soutajien saatavuus tulisi tehdä paremmaksi ja julkisemmaksi.

Majoittuminen

Majoituskohteet tulisi tehdä tiedotteilla julkiseksi, jotta jokamiehen oikeudella leiriytyvät kalastajat siirtyisivät vaikka vain vaatimattomiin pihapiireihin ja ennakkovaraus mahdollistui-

maan, esim. saaliin käsittelypaikat, suolaus- ja savustusmahdollisuudet sekä punnitus- ja pakastuspaikat ovat juuri kohderyhmää palvelevia halpoja uudistuksia.

Kokonaispalvelut

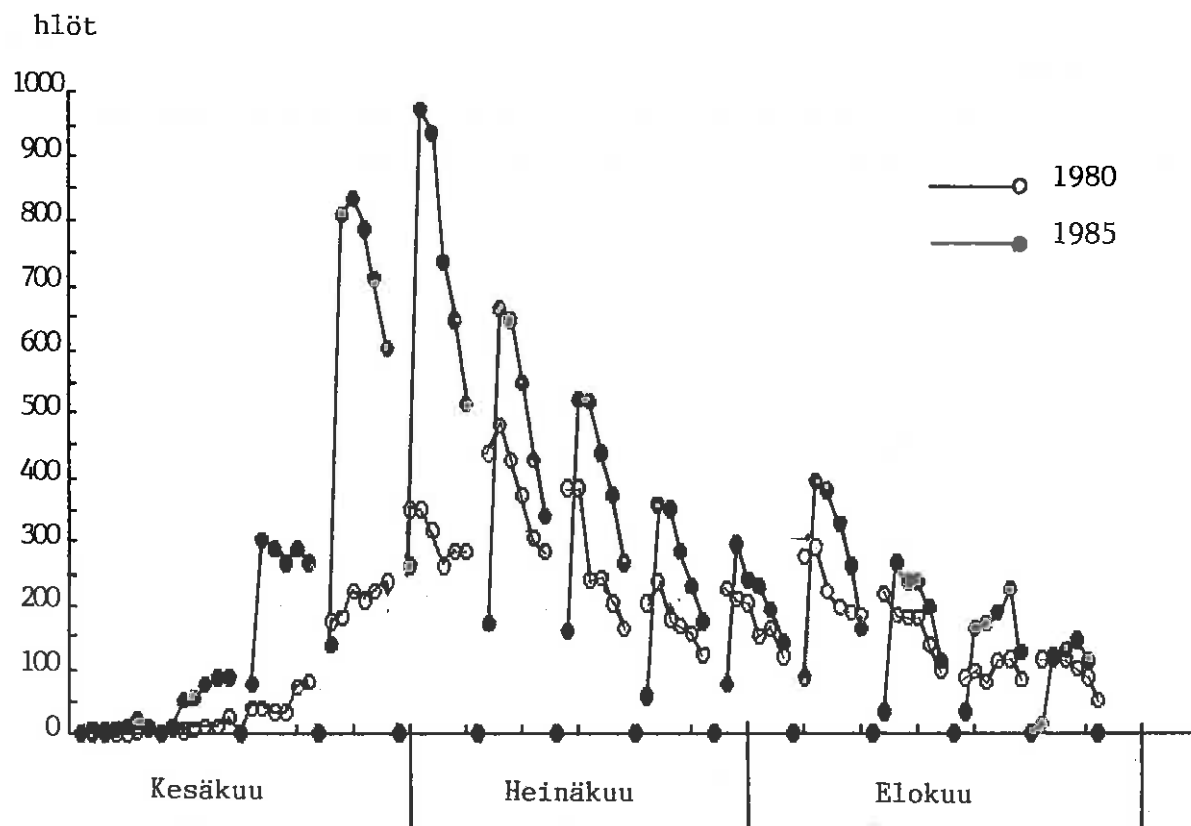
Kalastuspalvelujen organisoimiseksi ja matkailuelinkeinon kehittämiseksi olisi tärkeätä saada yrittäjät myymään eritasoisia ns. lohipaketteja.

8.3. Ulkopaikkakuntalaisten kalastuksen säätelyn tarve ja vaihtoehdot

Virkistyskalastajien aiheuttama ruuhka on tilastollisesti osoitettavissa. Vuonna 1980 kalastuksen sesonkiaika oli hieman myöhäisempi kuin vuonna 1985 ja tuolloin kalastajien kokonaismäärä oli huomattavasti vähäisempi (kuva 9). Kehitys on johtanut kalastushuipun terävöitymiseen niin, että heinäkuun ensimmäisenä tiistaina oli lunastettu yli 950 virkistyskalastuslupaa. Säätelmättömänä ruuhka tulee säilymään tulevaisuudessakin, koska perinteinen kesälomakausi alkaa juhannukselta. Virkistyskalastus on erityisesti keskittynyt Utsjoen kirkonkylän läheisyyteen, koska siellä tarjotaan kalastuspalveluja eniten. Kirkonkylän alueella on lisäksi hyvät soutupaikat mutta varsinaisia rantakalastuspaikkoja ei ole ollenkaan, joten haitallinen ruuhka aiheutuu lohensoutajista (taulukko 19).

Taulukko 19. Veneestä kalastavien virkistyskalastusluvut eri kalastusalueilla v. 1985. Luvut on estimoitu virkistyskalastajien tiedustelupalautteista ja luvuista on jo vähennetty rantakalastukseen käytetyt vuorokaudet.

Pvm	Nuorgam	Vetsikko	Kirkonk.	Outakoski	Inari- ja Siehtshanjoki
25.6.	57	197	366	100	3
26.6.	57	177	383	92	3
27.6.	54	189	380	77	3
28.6.	51	149	335	89	0
29.6.	23	132	289	66	0
2.7.	69	157	426	112	0
3.7.	66	146	409	120	0
4.7.	54	132	360	89	0
5.7.	51	100	306	72	0
6.7.	49	89	232	49	0

Kuva 9. Virkistyskalastajien lukumäärä vuorokausittain vuosina 1980 ja 1985 Tenosjoen kalastusalueella Suomessa.

Ulkopaikkakuntalaiset virkistyskalastajat suhtautuivat useimmiten myönteisesti Tenosjokivarren paikalliseen norjalaiseen ja suomenpuoleiseen kalastukseen. Jos epäkohtia ilmaistiin, ne koskivat eriarvoista kalastusoikeutta. Eniten arvostelua saivat organisoimattomat kalastuspalvelut epäselvyyksineen sekä yleensä informaation puute. Myös virkistyskalastajat itse olivat tyytymättömiä Tenosjoen kalastuksen ruuhkautumiseen tiettyinä aikoina parhailla kalastuspaikoilla sekä lisääntyneen kalastuksen oheisilmiöihin eli kalastuspalvelujen riittämättömyyteen.

Ohessa esitetään eri vaihtoehtoja virkistyskalastusruuhkan tasaukseksi ja kunkin vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuus on arvioitu. Suositeltavinta vaihtoehtoa on kehitetty mahdollisimman pitkälle siksi, että se on katsottu toteuttamiskelpoisimmaksi ja että se

on yleisenä käytäntönä usealla lohijoella Norjassa. Tässä yhteydessä ei ole pohdittu eri vaihtoehtojen kombinaatioita, koska tuolloin ratkaisumallin epävarmuus lisääntyy.

8.3.1. Uusien virkistyskalastusalueiden avaaminen

Tenojoen virkistyskalastaja on traditionaalinen lohenkalastaja, jolle on vähän vaihtoehtoja. Tiedustelun mukaan osa Utsjoen kuntalaisista oli valmiita avaamaan tunturijärviä ulkopaikkakuntalaisille, mutta kesäkalastusalueina, Tenojoen vaihtoehtona niitä ei arvostettu virkistyskalastajien taholta. Yllättävän monen paikkakuntalaisen mielestä virkistyskalastusalueita oli Utsjoella jo riittävästi ja ehkä tämä kielteinen suhtautuminen heijastui myös siinä, että Tenojoen tärkeimmät vaihtoehdot löytyivät Norjan Finnmarkista. Virkistyskalastajalle lohenkalastuksen korvaa vain lohenkalastus, vaikka mahdollisuus siihen olisi haettava kauempaakin.

Tenojoen sivujokien kalastusmahdollisuus tyydyttäisi vaatimattomampaa lohenkalastajaa, mutta ruuhkan tasoittajia ne eivät todennäköisesti ole, koska kalastus sivujoissa on erityyppistä ja alueiden saavutettavuus hankalampaa. Esimerkiksi muutaman viime vuoden ajan virkistyskalastusalueena ollut Tenojoen sivujoki, Vetsikkojoki, ei vuonna 1986 saanut myönteistä palautetta kalastajilta, koska saalis oli hyvin vähäinen. Sivujoet ovat myös erittäin herkkiä ja kalastusalue niissä on valittava huolella, ettei lohenpoikasia kalasteta. Vuoden 1986 Vetsikkojoen virkistyskalastajista 25 % ilmoitti sivujokikalastuksensa syyksi sen, että Tenajoella oli venekalastuksen rauhoituspäivä, eli joka neljännelle Vetsikkojoella kalastaneelle sivujoki ei ollut Tenojoen vaihtoehto.

Kalastajien taholta on myös esitetty, että Tenojokivarren uusien rantakalastusalueiden avaaminen olisi suotavaa, venekalastuspainetta tasaavaa. Kun vuodesta 1985 lähtien rajoitettiin koemielessä ulkopaikkakuntalaisten lohensoutua yhtenä vuorokautena viikossa, se ei lisännyt rantakalastusta vaan venekalastus lisääntyi entisestään. Täten ei voida olla varmoja siitä, että useampi aluevaihtoehto rantakalastukseen siirtäisi kalastajia veneestä

maihiin. Virkistyskalastajien omaksumat kalastustavat ovat melko vakiintuneita eikä perinteinen lohensoutaja siirtyne rannalle heittokalastajaksi. Erityisenä hankaluutena rantakalastuksen järjestämisessä, ennustettavuuden lisäksi, on Tenojoen ranta-alueiden suuri yksityisomistus.

Tämän vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuus kalastajamäärän vähentämiseksi on huono, koska Tenojoen vaihtoehdot eivät ole Utsjoen kunnassa ja uudet rantakalastusalueet eivät todennäköisesti takaa ruuhkan tasausta. Rantakalastusalueiden lisääminen olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista.

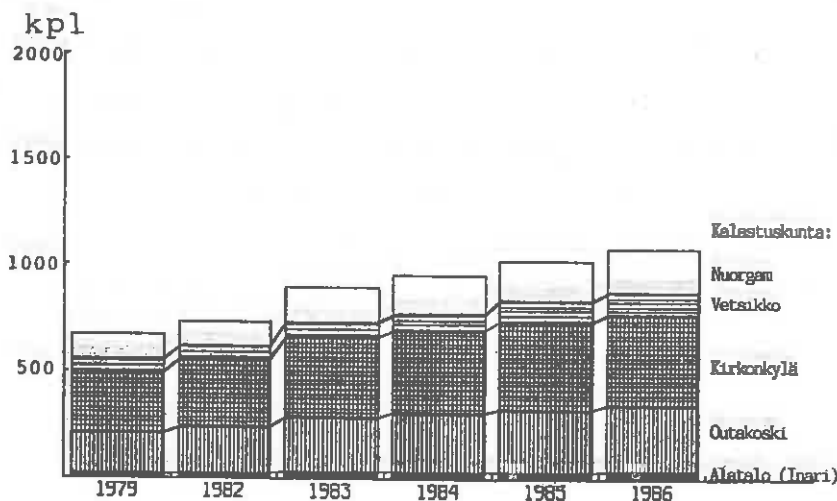
8.3.2. Kalastuksessa käytettävien veneiden lukumäärän rajoittaminen, venevuokrat ja soutajapakko

Vuokrattavien, kalastuksessa käytettävien veneiden lukumäärän rajoittaminen on toteutettavissa vasta Lapin lääninhallituksen antaessa veneiden rekisteröinnistä uudet määräykset. Nykyisellään Tenojoen kalastuspiirin alueella vakinaisesti asuvalla henkilöllä sekä sellaisella henkilöllä, joka on saanut kalastusoikeuden perintönä ja asuu kalastusalueen ulkopuolella, on oikeus rekisteröidä kalastusveneitä. Henkilökohtaisia venekiintiöitä ei ole olemassa, joten veneiden lukumäärä on lisääntynyt vuosittain kaikilla kalastusalueilla (kuva 10). Turistipalvelua harjoittavat kuntalaiset ovat investoineet lukuisiin vuokraveneisiin eikä voida olettaa, että he oma-alotteisesti rajoittaisivat ulkopaikkakuntalaisten lohensoutua vähentämällä elinkeinonsa tuottoa. Veneiden lukumäärää voitaisiin rajoittaa sellaisella säätelyllä, että kalastusoikeudellisella paikkakunnalla asuvalla tilallisella saa olla rekisteröitynä kaksi venettä, kalastusoikeudettomalla paikkakuntalaisella yksi ja ulkopaikkakuntalaisella perintönä kalastusoikeuden saaneella tilalla yksi rekisteröity vene. Lapin lääninhallitus voisi kuitenkin antaa oikeuden useamman veneen rekisteröimiseen niissä tapauksissa, että henkilöllä on osoittaa ko. vuokraustoiminnasta elinkeinollista merkitystä (verotus ym. tiedot). Tämän vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuus on sikäli hyvä, että sillä voidaan pysäyttää veneiden määrän lisääntyminen ja ohjata venevuokraustulot niille henkilöille, joilla vuokraustoiminnasta on elinkeinollista hyötyä. Mutta ilmeisesti tällä menet-

telyllä venekalastuksen alueellinen ruuhkautuminen ei poistuisi.

Venevuokraukseen liittyvällä hintapolitiikalla voidaan saada virkistyskalastuksesta enemmän tuloja kuntaan, mutta siihen liittyy niin monta muuttujaa (ohjehinnat, eri tasoiset veneet), että se vaatisi matkailuyrittäjien järjestäytymistä ja yhteistyötä huomattavasti nykyistä enemmän. Sesonkiajan korotetut venevuokrat eivät välttämättä johda toivottuun tulokseen. Tämän vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuus on huono, koska se perustuu tiettyyn veneiden tasoon, ohjehinnastoon ja vuokrausjärjestelmään.

Lohensouturuuhkan tasaamiseksi on esitetty, että sesonkiaikana (esim. heinäkuun 3 ensimmäistä viikkoa) ulkopaikkakuntalainen saisi kalastaa veneestä vain paikkakuntalaisen soutamana. Muutosehdotus olisi toteutuessaan laajavaikutteinen, sillä enimmillään Tenojokivarresta löytyy n. 50 soutupalvelun tarjoajaa, jolloin yli 400 vuokravenettä ja useat majoituspalvelut jäisivät käyttämättä. Samoin pakolliseen soutupalveluun siirtyminen merkitsisi ehkä vain ylemmän sosiaaliryhmän kalastajien etuisuutta virkistyskalastajien aktiiviharrastajiin nähden. Tämän vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuus usean viikon ajanjaksona on huono, koska se ei huomioi jo tehtyjä investointeja virkistyskalastuspalveluihin. Mutta toteutettuna esimerkiksi maanantain ja tiistain tai maanantain ja keskiviikon väliseksi ajaksi heinäkuun kolmeksi ensimmäiseksi viikoksi se olisi kokeilukelpoinen.

Kuva 10. Kalastuksessa käytettävien veneiden lukumäärät v. 1979-86 kalastuskunnittain Tenajoella.

8.3.3. Kalastuslupien hinnankorotukset

Tenojoen kalastusluvan hinta on nykyisellään halpa muihin vastaaviin lohijokiin verrattuna. Vähäinen hinnankorotus ei vähennä virkistyskalastajien määrää, koska 75 % vuoden 1985 tiedusteluun vastanneista henkilöistä piti 60 markan vuorokausimaksua halpana tai sopivana veneestä kalastettaessa, mutta rantakalastukseen se yleensä katsottiin kalliiksi. Lapin lääninhallituksen ja Finnmarkin maaherran päätöksellä kalastusluvan hintaa voidaan korottaa joka toinen vuosi. Tätä toimenpidettä ei ole aiemmin käytetty muuna kuin ns. indeksikorotuksena.

Jos otettaisiin käytäntöön koko vesialuetta ja venekalastusta koskeva lupahintojen korotus, se vähentäisi virkistyskalastajia myös niiltä alueilta, joissa ei ole ruuhkaa. Alueellinen lupahintaporrastus voi puolestaan johtaa siihen, että jokivarren matkailuyrittäjät ovat tyytymättömiä keskinäiseen eriarvoisuuteensa. Virkistyskalastajille suunnatut palvelut, jotka ovat voimakkaasti keskittyneet kirkonkylälle, saattaisivat jäädä sesonkiaikanakin vajaalle käytölle.

Lupahinnan huomattavalla korottamisella päästään tavoitteeseen eli kalastajien määrä vähenee, mutta tässä yhteydessä voitaneen asettaa kysymys, saadaanko taloudellisin perustein valita virkistyskalastajia. Kehittykö Tenojoen kalastus, kun ensisijaiset valintaehdot kohdistuvat kalastajan sosiaaliasemaan? Virkistyskalastus luonnehditaan harrastukseksi, jota voidaan harjoittaa tuloista, yhteiskunta-asemasta tai asuinpaikasta riippumatta. Virkistyskalastuksesta puuttuu ikärajat ja yleensä se suvaitsee suuria tiedollisia ja taidollisia eroavaisuuksia harrastajissaan. Tällä hetkellä Tenojoella kalastaa moneen eri ammattiryhmään kuuluvia henkilöitä tasa-arvoisina ja monimuotoisuus koetaan rikkautena.

Tämän vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuus on kohtalainen, muttei suositeltava, koska lupahintaporrastuksessa saatetaan yrittäjät eriarvoisiksi ja hintapolitiikka vain siirtää ongelman muutamalla vuodella eteenpäin. Kalastusluvan hinnankorotusta voitaisiin kokea mielessä yrittää venekalastuksessa ongelmallisimmilla alueilla ns. ruuhka-aikana.

8.3.4. Alueellinen lupakiintiö

Lähtökohtana virkistyskalastajien lupien alueelliselle kiintiölle pidetään seuraavaa:

- virkistyskalastajalle, joka on lunastanut kalastusluvan on tarjolla mahdollisuus sekä venekalastukseen että palveluihin (mm. majoitus)
- paikkakuntalainen kalastaja mahtuu samoille soutupaikoille
- jokivarren lohenkalastukseen perustuva yritystoiminta selkiytyy ja säilyy vireänä

Lupakiintiöinti venekalastuksessa perustuu jo olemassa olevaan majoituskapasiteettiin ja vuokrattavien veneiden määrään. Taulukon (20) mukaan ruuhkaviikoilla 25.6. - 6.7.1985 Utsjoen kirkonkylän ja Vetsikon kalastusalueilla ulkopaikkakuntalaisten venekalastajien arvioitu määrä ylitti tarjolla olevien vuokraveneiden määrän ja ko. alueen majoituskapasiteetin.

Lupakiintiöinnin organisointi edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

1. venekalastusluvan ennaltavaraus, jos virkistyskalastaja haluaa tiettyinä ajankohtana tietyille alueille. Tällöin hänen pitää varata kalastuslupa jo ennen matkalle lähtöä,
2. ennaltavarauksia vastaanotetaan puhelimitse Utsjoella yhden kuukauden, esim. huhtikuun ajan, jolloin useimmat kalastajat muutoinkin joutuvat päättämään kesäsuunnitelmansa,
3. varaukset tallennetaan ATK:lle (henkilötiedot, osoite ja varausnumero),
4. varausnumeroa vastaan kalastaja saa Utsjoelle saapuessaan lunastaa lupansa mistä tahansa luvanmyyntipisteestä (eri luvanmyyntipisteisiin toimitetaan päivittäinen varauslista ennen kalastuskauden alkua).

Ennaltavaraus ei ole välttämätön seuraavissa tapauksissa:

1. lupakiintiöinti ei koske rannaltakalastusta,
2. jos ko. alueen lupakiintiö ei ole täynnä, on mahdollista paikapäällä lunastaa normaalihintainen kalastuslupa
3. jos ko. alueen lupakiintiö on täynnä, voi kalastusluvan lunastaa maksamalla kaksinkertaisen vuorokausihinnan,

Kiintiöinnin seurannaistavoitteet ovat seuraavat:

1. Kalastusluvan ennaltavarauksen ohella virkistyskalastaja myös varmistaa veneen ja mahdollisen majoituksen. Palvelut järjestäytyvät kalastusalueella.
2. Luvanmyyntiorganisaatio yksityisten henkilöiden toimeentulolisänä ei muutu.
3. Virkistyskalastajien saalistilastointi paranee. Tähän asti Lapin lääninhallituksen toimeksiannosta Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on kerännyt saalis- ym. tilastot. Aikaa ja varoja on vienyt etenkin kalastuslupakantojen esikäsittely. ATK-pohjainen lupakiintiöjärjestelmä mahdollistaisi yhden henkilökohtaisen kalastuskortin ja mm. kalastuslupaan liitetyn saalistilastollisen osan käyttöön.

Alueellinen kalastuslupa edellyttää, että virkistyskalastajat pysyvät lunastamallaan alueella, mikä johtaa parempaan kalastusjärjestelyyn. Samoin valvonta tulisi myös kalastusaluekohtaiseksi kuten Norjassa.

Taulukko 20 . Majoitus- ja vuokravenekapasiteetti Tenooen kalastusalueella vuonna 1985.

Kalastusalue	Ulkopaikkak. mökinomistajat		Viralliset (epävirall.) veneiden lkm majoittajat		Vuokrattavien veneiden lkm		Majoitus- kapasiteetti (epävirall.)		Venekalastajien lkm (2/vene)		Ruuhka-ajan (25.6.-6.7.) venekalastajien lkm		Lupakiintiö esitys/vrk
	1)	2)	3)	4)	5)	6)							
Nuorgam	5	3 + (6)	101	140 + (80)	202	23 - 69	200						
Vetsikko	23	4 + (3)	76	100 + (30)	152	89 - 197	150						
Kirkonkylä	49	6 + (11)	212	180 + (150)	424	306 - 426	350						
Outakoski	100	6 + (8)	90	120 + (80)	180	49 - 120	250						
Alatalo	0	2 + (0)	7	?	14	3	ei kiint.						
Yhteensä	177	21 + (28)	486	540 + (340)	972								

1) Lukuihin sisällytetty ainoastaan Tenooenjärven mökinomistajat (ei Pulmankijärven eikä Utsjokivarren)

2) Viralliset = ilmoittavat elinkeinorekisterissä toimeentulolähteensä

Epäviralliset = ilmoittavat pienimuotoisesti erilaisilla painotuotteilla tai on muuten saatu tietää

3) Venerekisteritiedot v. 1986: tulkitaan siten, että paikkakuntalaisten omaan lohenkalastukseen on veneet seuraavasti:

2 venettä/kalastusalueellinen ruokakunta

1 vene/kalastusalueeton ruokakunta

sekä oletetaan, että jokainen ulkopaikkakuntalainen mökinomistaja (n=177) on saanut oman veneen paikkakuntalaisen nimin, mutta se ei ole vuokrattavissa, vaan pysyy ainoastaan omistajansa käytössä.

4) Vrt. 2)

5) Oletetaan, että vuokrataan kahden kalastajan ryhmälle

6) Lukumääristä poistettu rantakalastajat, jotka eivät ole varsinaisen ruuhkan aiheuttajia

Ehdotus eri osapuolien velvoitteiksi lupakiintiöinnissä:

- Valtio:
1. Ennaltavarausjärjestelmä
    - mikrotietokoneen hankinta sekä koulutus yhdelle henkilölle, joka perehdytetään sekä ennaltavarausten vastaanottoon että yksinkertaiseen tulostukseen ja lupakantatiedoista tehtäviin tilastoihin
  2. Varsinainen saalis- ym. tilastointi
  3. Yleinen kalastuksen valvonta
  4. Kalastussäännön tiedottaminen virkistyskalastajille

Kalastuskunnat:

Kalastuskunnan omalla vesialueella tapahtuva kalastuskunnan jäsenten kalastuksen valvonta

Matkailuyrittäjät:

Kalastuspalvelusta tiedottaminen
Kalastustapojen ohjaus ja opetus

Valtion vastatessa Tenojoen kalastuksesta, erityisesti sen kehittämisestä, tulisi asianomaisen kalastusviranomaisen tiedottaa kaikkia kalastajaryhmiä kaikista lainsäädännöllisistä tai muista yhtä velvoittavista uudistuksista.

Suosittelavinta olisi antaa tiedotusvastuu Lapin lääninhallitukselle. Paikkakunnan eri järjestöt voivat huolehtia eri kalastustapojen julkistamisesta, palvelujen saantimahdollisuuksista ja käytännön opastuksesta, jolloin eri kalastajaryhmät parhaiten sopeutuvat yhteiseen kalastukseen ja lohesta saadaan monipuolinen hyöty.

SUUNNITELMA NORJAN PUOLELLA

1. VIRKISTYSKALASTUS

1.1. Kalastuksen laajuus

Kaudella 1986 myytiin kaikkiaan n. 2 345 kalastuslupaa virkistyskalastusta harjoittaville matkailijoille. Näihin lupiin sisältyy 2 840 kalastusvuorokautta. Näistä sivujokiin ja rajaalueeseen kuulumattomiin vesistön osiin oli 1 530 vuorokautta ja rajavesistöön 1 310 vuorokautta. Noin 360 lupaa, joihin sisältyi 400 kalastusvuorokautta myytiin ulkomaalaisille. Muut 2 400 vuorokautta sisältyivät n. 1 990 norjalaiselle myytyihin lupiin. Ulkomaalaiset, joiden osuus kalastusvuorokausien määrästä on vajaa 1/7, on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle. Tätä voidaan perustella ensisijaisesti kyselylomakkeeseen liittyvällä kieliongelmallä, mutta myös kalastuskorttien puutteellisilla osoitteilla on osuutta asiaan. Suurin ulkomaalaisryhmä ovat suomalaiset. Heidän näkemyksensä tulevat julki projektin Suomen puoleisessa osassa. Suuren osan "meidän" ulkomaalaisistamme voidaan näin ollen sanoa saavan mielipiteensä ilmaistuksi.

Korttien myynti jakautui niin, että 2 050 korttia myytiin Tanassa ja n. 300 korttia Karasjoella. Norjalaiset ostivat Tanassa 1 720 korttia ja Karasjoella 270. Virkistyskalastus keskittyy suureksi osaksi Norjan omille vesialueille (taulukko 1).

Taulukko 1. Virkistyskalastajien ostamien vuorokausien määrä eri myyntipaikoissa ja eri kalastusalueilla.

	Tana	Karasjoki	Yhteensä
Rajavesistö	1 000	60	1 060
Rajavesistöön kuulumaton vesialue/sivujoet	1 090	290	1 380
Yhteensä	2 090	350	2 440

Kalastukseen osallistuneiden määrä on paljon pienempi kuin kalastuskorttien määrä. Kun vähennetään parikymmentä epäselvästi kirjoitettua korttia jää jäljelle 928 tunnistettavaa henkilöä, jotka olivat ostaneet kalastuskortin vesistöön, mikä tarkoittaa keskimäärin 2,6 kalastusvuorokautta kalastajaa kohden.

Kyselylomake lähetettiin 928 henkilölle, jotka näin ollen muodostavat tutkimuksen perusjoukon. Puutteellisen tai väärän osoitteen vuoksi palautui 52 lomaketta ja 455 lomaketta palautettiin täytettynä. Vastausprosentti on n. 52. Vastaajat ovat kuitenkin kalastaneet keskimäärin 3,5 vuorokautta ja he edustavat 65 % myydyistä kalastusvuorokausista. Edelleen ilmenee, että juuri kaikista aktiivisimmat kalastajat ovat vastanneet ja heillä nimenomaan on selkeimmät mielipiteet kalastuksesta.

Korkea vastausprosentti ja lukumääräisesti suuri otos lisäävät todennäköisyyttä että aineisto on edustava. Otoksen systemaattisten vinoutumien paljastamiseksi olemme testanneet vastaajien ja koko aineiston kotipaikat. Vastaukset on ryhmitelty kotipaikan mukaan seuraavasti: Itä-Finmark, muu Pohjois-Norja ja Etelä-Norja (taulukko 2). Palaamme tuonnempana siihen, miksi olemme valinneet tämän ryhmittelyn ja tyydymme tässä toteamaan, että ryhmät ovat melko samansuuruisia.

Taulukko 2. Koko aineisto ja otos prosentuaalisesti kotipaikan mukaan jaoteltuna.

	Itä-Finnmark	Muu Pohjois-Norja	Etelä-Norja
Perusjoukko	34	34	32
Osajoukko	32	32	36

Kotipaikat vastaavat koko aineistossa ja otoksessa toisiaan. Voidaan näin ollen sanoa, että vastaajat muodostavat tässä suhteessa edustavan otoksen. Kuitenkaan ei voida yleisesti väittää, että otos on täysin edustava, koska esim. keskimääräinen kalastusaika on otoksessa suurempi kuin koko aineistossa. Tämä osoittaa, että aktiiviset virkistyskalastajat ovat vastanneet tiedusteluun.

1.2. Virkistyskalastajien kotipaikat

Virkistyskalastajat olivat kotoisin 112 kunnasta, mikä on noin neljäsosa maan kunnista. Kalastajat olivat 71 etelä-norjalaisesta, 26 Nordlandin ja Tromssan sekä 15 Finnmarkin kunnasta. Useimpia kuntia edustaa 1-3 kalastajaa. Eniten vastauksia tuli Vesisaaren (66), Tromssan (45) sekä Båtsfjordin, Etelä-Varangin ja Oslon kunnista, kustakin kolmesta viimeksimainitusta 30 vastausta.

Vastaukset ryhmiteltiin kotipaikan mukaan. Tämä ryhmäjako valittiin, koska lähtökohtana pidettiin, että eri alueilta tulevilla kalastajilla liittyy eri intressejä kalastukseen. Itä-Finnmarkin kuntien asukkaille Tenojoen laakso on puoleensavetävä ja suosittu virkistysalue suhteellisen lähellä kotipaikkaa. Luonto ja ilmasto ovat olennaisesti erilaiset kuin rannikolla ja jo se sinällään vetää puoleensa rannikon väestöä. Osoituksena erityisestä kiinnostuksesta Tenojoen vesistöön on Itä-Finnmarkin kunnista tulevien kalastajien suuri määrä.

Kauempaa Länsi-Finnmarkista on pitkä matka Tenolle ja lähempänä

on monia muita hyviä vaihtoehtoisia kohteita. Altaa lukuunottamatta tulee muualta Länsi-Finnmarkista hyvin vähän kalastajia. Tämän vuoksi Altasta tulevat kalastajat käsitellään yhdessä Tromssasta ja Nordlandista tulevien virkistyskalastajien kanssa.

Etelä-Norjasta tulevia virkistyskalastajia käsitellään yhtenä ryhmänä maantieteellisen etäisyytensä vuoksi, jolloin matkakustannukset ovat suurimmat. Monilla tähän ryhmään kuuluvilla oli perhesuhteita Tenojoen alueelle.

1.3. Virkistyskalastajien yleisiä piirteitä

Kalastajia oli kaiken ikäisiä, 9-vuotiaista 80-vuotiaisiin. Keski-ikä oli 39 vuotta. Kolmasosa tiedustelluista oli 35-44 -vuotiaita ja 50 % 28-43 -vuotiaita.

Vastaaajien sukupuolijakauma vahvistaa kaikkia aiempia tutkimuksia, jotka osoittavat, että lohenkalastajat ovat miehiä. Vain 5 % kaikista vastaajista on naisia; pohjoisnorjalaisista 3.7 % ja itäfinnmarkkilaisista 5.9 %.

Tavallisin matkaseura ovat toiset kalatoverit. Puolet ilmoittaa olevansa liikkeellä kalatoveri(e)n kanssa ja 23 % oli perheen kanssa, joka myös kalasti, sekä 17 % perheen kanssa, joka ei kalastanut. Joka kymmenes ilmoitti olevansa matkalla yksin. Matkustamisessa ilmeni kuitenkin tiettyjä maantieteellisiä eroja. Kun 43 % itäfinnmarkkilaisista oli matkalla yhdessä kalatoveri(e)n kanssa, oli muualta tulleiden virkistyskalastajien osalta vastaava luku 55 %. Ja kun 47 % itäfinnmarkkilaisista liikkui perheen kanssa niin etelänorjalaisista 34 % ja muista pohjoisnorjalaisista 38 % matkusti perheineen. Joka neljäs itäfinnmarkkilainen oli liikkeellä perheen kanssa, joka ei kalastanut (24 %), kun vastaava luku etelänorjalaisten kohdalla oli 11 % ja muiden pohjoisnorjalaisten kohdalla 16 %. Tämä tukee olettamustamme, että itäfinnmarkin väestölle Teno on koko perheen, eikä ainoastaan lohenkalastajien, virkistysaluetta.

Virkistyskalastajista 62 % ilmoitti olevansa naimisissa. Itäfinnmarkilaiset edustavat hyvin keskiarvoa, kun pohjoisnorjalaisista 68 % ja etelänorjalaisista vain 56 % ilmoittaa olevansa naimisissa. Siviilisäätyjakauma ei poikkea eri sukupuolilla.

1.4. Kalastusajan pituus

Keskimääräinen kalastusaika Tenolla on 3,5 vuorokautta kalastajaa kohden. Itä-Finnmarkenin kalastajat kalastavat keskimäärin 5 vuorokautta, vastaavat luvut etelänorjalaisten kohdalla ovat 2,75 vuorokautta ja muiden pohjoisnorjalaisten kalastajien kohdalla 2,55 vuorokautta (taulukko 3).

Taulukko 3. Kalastajien kotipaikka ja käytetty kalastusaika.

vrk	Itä-Finnmark	Muu Pohjois-Norja	Etelä-Norja	Yhteensä
1-3	49	80	78	69
4-6	22	12	17	17
7-9	11	6	3	7
9	18	2	2	7
Yht.	100 %	100 %	100 %	100 %

Noin 80 % muualta kuin Itä-Finnmarkista tulevista virkistyskalastajista kalastaa Tenolla vain 1-3 vuorokautta. Itä-Finnmarkin kalastajista noin 50 % kalastaa yli 3 vuorokautta.

Keskimääräinen kalastusaika sivujoissa oli 2,5 vuorokautta. Niissä etelänorjalaiset kalastajat olivat enemmistönä (42 %), itäfinnmarkilaisia (20 %) ja muita pohjoisnorjalaisia (30 %). Useimmat kalastivat 1-2 vuorokautta, mutta itäfinnmarkilaiset olivat vähän aktiivisempia (2,7 vuorokautta).

1.5. Kalastusalueet, kalastusmenetelmät ja saaliit

Kalastusalueet

Kyselylomakkeessa vesistö jaettiin 14 alueeseen ja pyydettiin vastaajia ilmoittamaan millä alueilla he olivat kalastaneet ja olivatko he kalastaneet veneestä vai rannalta. Vastaajat ovat kalastaneet keskimäärin 1,67 kalastuspaikalla, mikä merkitsee, että varsin monet ovat kalastaneet kahdella paikalla. Suosituin alue on Alaköngäs, jossa joka kolmas kalastaja on kalastanut. Kaksi sivujokea, Lavsjoki ja Maskejoki, ovat seuraavaksi suosituimpia (taulukko 4).

Taulukko 4. Suositummat kalastusalueet (%).

Taulukko kertoo kuinka monta prosenttia otoksesta (n=713) on kalastanut ko. alueilla.

	Yht.	I-F	P-N	E-N
Alaköngäs	32	45	25	27
Lavsjoki	23	31	19	20
Maskejoki	18	18	19	16
Skipagurrakoski	17	27	12	12
Alaköngäs/Yläköngäs	12	9	12	13
Yläköngäs	11	6	10	15
Tenojoen suu/Seidakoski	10	7	14	10
Skipagurrakoski/Alaköngäs	10	11	8	12
Karasjoki Geaime/Bavtajoki	10	3	14	13

Itäfinnmarkilaiset kalastavat muita innokkaammin Seida-Skipagurrakoskien alueella. He ovat selvemmin keskittyneet kalastamaan vesistön alajuoksulle kuin muut matkailukalastajat. Esimerkiksi Ies- ja Inarinjoella käyneistä 61 kalastajasta vain 5 oli kotoisin Itä-Finnmarkista.

Kalastusmenetelmät

Venekalastus ei ole erityisemmin virkistyskalastajien suosiossa, sillä vain 18,5 % kalasti veneestä. Tämä kalastustapa on keskitynyt harvoille alueille, joilla se on yleisempää (taulukko 5).

Taulukko 5. Suosituimmat venekalastusalueet. Luvut ilmaisevat kuinka monta prosenttia alueen kalastajista on kalastanut veneestä.

	Yht.	I-F	P-N	E-N
Levajoki/Karasjokisuu	67	52	-	81
Tenon suupuoli/Seidakoski	66	43	68	73
Seida/Skipagurrakoski	39	23	50	63
Alaköngäs/Yläköngäs	38	64	37	28
Yläköngäs	22	49	7	21

Vaikka taulukon prosentti on korkea, on kalastajien absoluuttinen lukumäärä useilla alueilla pieni. Levajoen ja Karasjoen suun välillä on vain 24 henkilöä ilmoittanut kalastaneensa, joista siten 16 on käyttänyt venettä.

Etelänorjalaiset kalastajat ovat aktiivisimpia venekalastajia ja itäfinnmarkkilaiset käyttävät veneitä vähiten (taulukko 6).

Taulukko 6. Venekalastuksen yleisyys kalastajien kotipaikan mukaan.

	I-F	P-N	E-N	Yht.
n	31	40	61	132
%	23	30	47	100

Etelä-Norjasta tuleville virkistyskalastajille on luonteenomaista, että he asuvat perheissä tuttavien luona tai hotelleissa oleskelunsa aikana, jolloin mahdollisuus saada tuttavan vene

käyttöönsä on näin ollen helpompaa kuin niillä turisteilla, jotka asuvat leirintäalueilla tai ovat leiriytyneinä omin päin. Monien mielestä veneen vuokraaminen on Tenajoella kuitenkin hyvin vaikeaa, mutta sitä helpottaa hotellien tai vastaavien majoitusliikkeiden veneenvuokraus.

Matkailijoiden virkistyskalastus veneestä ja rannalta jakautuu eri alueille. Suosituimmat ranta- ja veneestäkalastusalueet ovat:

<u>Rannalta</u>	<u>Veneestä</u>
Alaköngäs	Levajoelta Karasjokisuulle
Lavsjoki	Tenosuulta Seidakoskelle
Maskejoki	Seida- ja Skipagurrakosket

Saaliit

Saaliitta jäi 41 % ja lohta sai 46 % kalastajista (taulukko 7).

Taulukko 7. Saalista saaneet kalastajat. Summa nousee yli 100 %, koska muutamat kalastajat ovat saaneet saaliiksen useita kalalajeja.

	Ilman saalista	Lohi	Meritaimen	Siika/harri
%	41	46	9	13
n	182	208	40	60

Ilman saalista jääneet ovat etupäässä niitä, jotka kalastivat vain lyhyen ajan. Yhden vuorokauden kalastajista jäi saaliitta 56 % ja vastaavasti 12 % yli kolme vuorokautta kalastaneista. Noin kolmasosa Itä-Finnmarkin kalastajista ilmoitti jääneensä saaliitta ja puolet muun Pohjois-Norjan ja Etelä-Norjan kalastajista palasi saaliitta kotiin. Tätä voidaan perustella sillä, että itäfinnmarkilaiset kalastavat pidempään kuin muualta tulleet.

Tiedusteluun vastanneet ilmoittivat saaneensa lohta yhteensä 2 375 kg, mikä tarkoittaa 11.6 kg saalista saanutta kalastajaa kohden. Virkistyskalastajien arvioitu kokonaissaalis oli 3 512 kg lohta ja arvio on laskettu kalastusvuorokausien ja keskimääräisen vuorokausisaaliin perusteella. Todennäköisyys saada saalista kasvava kalastusvuorokausien lisääntyessä. Niistä 103 otoskalastajasta, jotka kalastivat Tenajoella yhden vuorokauden, jäi saaliitta 64 %. Kukaan niistä 40 otoskalastajasta, jotka kalastivat viikon, ei jäänyt ilman saalista. Keskimääräinen vuorokausisaalis oli 1.44 kg lohta (taulukko 8).

Taulukko 8. Keskimääräinen lohisaalis kalastajaa ja vuorokautta kohden

	Koko otos	Vain saalista saaneet kalastajat
Saalis/kalastaja	5,3 kg	11,6 kg
Vuorokaudet/kalastaja	3,7 vrk	4,8 vrk
Saalis/vuorokausi	1,4 kg	2,4 kg

Itäfinnmarkkilaiset ovat aktiivisimpia kalastajia, jolloin he saavat myös suurimmat saaliit (taulukko 9).

Taulukko 9. Kalastusvuorokaudet (vrk) ja saalis (kg) kalastajaa kohden kotipaikkajakauman mukaan

	I-F	P-N	E-N
Vuorokaudet/kalastaja (kaikki)	4,6	2,9	3,3
Vuorokaudet/kalastaja (saanut kalaa)	5,7	3,8	4,3
Saalis/kalastaja (kaikki)	9,5	3,3	3,2
Saalis/kalastaja (saanut kalaa)	14,7	8,6	8,5
Saalis/vuorokausi (kaikki kalastajat)	2,1	1,1	1,0
Saalis/vuorokausi (kalaa saaneet kalastajat)	2,6	2,3	2,0

Itäfinnmarkkilaiset saivat n. 57 % lohisaaliista. Etelänorjalaisien kalastajien huono lohisaalis voi johtua siitä, että he muita

aktiivisemmin ovat kalastaneet sivujoissa, joissa saaliit vuorokautta kohden ovat huomattavasti alhaisempia kuin Tenolla.

1.6. Syyt kalastusmatkaan

Tiedustelulomakkeessa kysyttiin 14 erilaista syytä Tenolla kalastamiseen sekä annettiin mahdollisuus omalle vaihtoehdolle. Vastajat saattoivat valita kolmesta vaihtoehdosta: "ei lainkaan", "jonkin verran" ja "suuri merkitys". Kaikkiaan 20-25 % jätti vastaamatta, mikä heikentää tulosta.

Mielipiteet Tenojoelle tulemiseen olivat seuraavat:

Kaunis luonto:

- suuri merkitys 44 %
- jonkin verran merkitystä 30 %
- ei lainkaan merkitystä 10 %

Hyvä kalakanta:

- suuri merkitys 38 %
- jonkin verran merkitystä 35 %
- ei lainkaan merkitystä 9 %

Kalastuskortin helppo ostettavuus:

- suuri merkitys 29 %
- jonkin verran merkitystä 29 %
- ei lainkaan merkitystä 26 %

Muita syitä, joilla on ollut merkitystä yli puolelle kalastajista ovat "kohtuuhintainen kalastuskortti", "on kalastanut vesistöissä aikaisemmin" ja "vesistöä on suositeltu".

Ne syyt, joilla on vähiten merkitystä ovat "lähin lohijoki" ja "hyvät palvelut". Mahdollisuus kalastaa veneestä ei ole sellainen tekijä, joka vetää Tenolle kalastajia; vain 17 % piti sitä merkityksellisenä.

Kun kyseessä on käytetty kalastusaika niin itse kalastukseen tai alueeseen liittyvissä seikoissa on vain vähän sellaista, mikä saa ihmiset lopettamaan kalastuksensa. Kalastusaikaa sääteli:

etukäteen tehty suunnitelma:

- suuri merkitys 44 %
- jonkin verran merkitystä 15 %

käytettävissä oleva vapaa-aika:

- suuri merkitys 35 %
- jonkin verran merkitystä 19 %

Yli puolelle kalastajista niukka kalansaalis vaikutti merkittävästi käytettyyn kalastusaikaan.

Syyt, joilla on vähiten merkitystä Tenojoella käytettyyn kalastusaikaan, ovat huonot majoittumismahdollisuudet ja hankaluudet vuokrata venettä. Noin 60 % virkistyskalastajista oli sitä mieltä, ettei näillä seikoilla ollut lainkaan merkitystä. Huonolla säällä ei myöskään ollut erityistä merkitystä kalastuksen lopettamiseen, koska 8 % antoi sille suuren merkityksen ja puolelle sillä ei ollut lainkaan merkitystä.

Verratessa kalastajien kotipaikkoja ja heidän ilmoittamia kalastusmatkan syitä ilmenee selviä eroavaisuuksia. Kuitenkin kaunis luonto ja hyvä kalakanta ovat kaksi tärkeintä syytä kalastusmatkaan kaikille kalastajille. Muut syyt Tenojoella kalastamisesta ilmenevät taulukosta 10.

Taulukko 10. Syitä Tenojoella kalastamiseen

(P-N=Pohjoisnorjalainen, I-F=Itäfinnmarkilainen,
E-N=etelänorjalainen)

	Eniten merkitystä	Vähiten merkitystä
Kalastuskortin osto helppoa	P-N	I-F
Kohtuuhintainen kalastuskortti	P-N	I-F
On kalastanut täällä aiemmin	I-F	E-N
Vesistöä on suositeltu	E-N	I-F

Kun kyseessä ovat kalastuksen lopettamissyöt, ilmenee rinnakkaisuutta vaihtoehtojen "ei ollut enää vapaa-aikaa", "puutteelliset majoittumismahdollisuudet" ja "venevuokrausongelmat" kesken. Muiden perusteiden kohdalla ilmeni eroja (taulukko 11).

Taulukko 11. Syitä kalastuksen lopettamiseen Tenojoella.
(P-N=pohjoisnorjalainen, I-F=itäfinnmarkilainen,
E-N=etelänorjalainen)

	Eniten merkitystä	Vähiten merkitystä
Ei ollut suunnitellut viipyvänsä pitempään	E-N	I-F
Liian vähän kalaa	P-N	E-N
Liian paljon kalastajia	I-F	E-N
Huono sää	P-N	E-N
Liian suuret kulut	I-F	E-N

Tenojoen kalastukselle esitettiin seuraavia vaihtoehtoja:

- muut Finnmarkin joet 50 %
- Tenon sivujoet 39 %
- Sisämaankalastus läänin järvissä ja joissa 39 %

Prosenttiluku ylittää 100, koska usealla vastaajalla oli enemmän kuin yksi vaihtoehto. Etelänorjalaiset olisivat kalastaneet muita vähän innokkaammin sekä Tenojoen sivujoissa että sisämaan järvissä, kun taas enemmistö (60 %) pohjoisnorjalaisista piti muita Finnmarkin jokia hyvänä vaihtoehtona Tenojoelle.

1.7. Palvelut ja kustannukset

Paikallisilla palveluilla on vähän merkitystä siihen kuinka kauan virkistyskalastajat viipyvät Tenojoella. Tämä voi merkitä sitä, että palvelutaso tyydyttää matkailijoita, tai että päähuomio, kalastus, on niin suuri voimatekijä, että muut seikat jäävät vähem-

mälle huomiolle.

Paikallisten palveluelinkeinojen huonon tason vahvistaa 19 % kalastajista, 43 % vastaa "en tiedä" ja 30 % pitää palvelutasoa riittävänä. Tämä ei viittaa mihinkään yleisempään tyytymättömyyteen. Samalla se, että useat kalastajat eivät ole ilmaisseet mielipidettä palveluista tukee ajatusta, että palvelutaso on toisarvoinen seikka kalastuksen kannalta.

Virkistyskalastajilta kysyttiin paikallisten palvelujen käyttöä ja kehittämismvaihtoehtoja (taulukko 12).

Taulukko 12. Virkistyskalastajien käyttämät palvelut (%). Prosenttiluku ylittää 100, koska useat kalastajat käyttävät monia palveluja.

	YHT.	I-F	P-N	E-N
Elintarvikeliike	81	73	84	84
Huoltoasema/korjaamo	75	74	80	71
Majoituspalvelut	66	45	71	84
Kioski	64	72	66	55
Posti/Tele	43	20	50	58
Pankki	35	23	38	42
Erikoisliikkeet	23	20	20	28
Vene/soutaja	10	9	10	13
	n=420	n=134	n=133	n=153

Käytetyt palvelut ovat enimmäkseen yleisiä peruspalveluita. Varsinaiset turistipalvelut, kuten esim. veneen ja kylmälaukkujen vuokraus ovat vähiten käytettyjä palveluja.

1.7.1. Majoittuminen

Majoittumista tiedusteltiin kahdessa eri kysymyksessä ja koska saatiin ristiriitaisia tuloksia, jouduttiin virkistyskalastajien majoittuminen tulkitsemaan. Eniten tulkinnanvaraisuutta aiheutti

kalastajien majoittuminen tuttavien ja sukulaisten luokse.

Enemmistö kalastajista majoittui leirintäalueille tai tuttavien luokse (taulukko 13).

Taulukko 13. Käytetyt majoittumistavat.

	n	%
Leirintäalue	125	28
Perheissä/tuttavien luona	121	27
Leirytyminen jokamiehen oikeudelle	90	20
Oma mökki	31	7
Matkailukeskus, hotelli tms.	31	7
Vastaamatta	47	11
Yhteensä	448	100

Etelänorjalaisista 44 % ja itäfinnmarkilaisista 19 % asui perheissä/tuttavien luona (taulukko 14). Pohjoisnorjalaiset suosivat leirintää joko leirintäalueilla tai jokamiehenoikeuksin jokivarressa etelänorjalaisia enemmän.

Taulukko 14. Majoittumistavat kalastajien kotipaikan mukaan.
(E-N=etelänorjalaiset, P-N=pohjoisnorjalaiset,
I-N=itäfinnmarkilaiset)

	I-F	P-N	E-N
Leirintäalue	26	36	26
Perheissä/tuttavien luona	19	30	44
Leirytyneenä jokamiehenoikeuksin	34	26	13
Oma mökki	19	4	3
Hotelli tms.	1	4	14
Yhteensä	99 %	100 %	100 %
n	122	119	152

1.7.2. Kustannukset

Otoskalastajista 87,3 % on vastannut kysymykseen kokonaiskustannuksista, jotka heillä olivat alueella n. 542 000 Nkr. Kaikkien kalastajien kokonaiskustannukset on arvioitu. Tällöin on oletettu, että otos on edustava ja kustannukset päivää kohti ovat kalastusajan pituudesta riippumattomia, vaikka aineisto osoittaa, että keskimääräiset vuorokausikustannukset ovat lyhyen kalastusajan kalastaneilla suuremmat kuin pitempään kalastaneilla. Koska yksi ja kaksi päivää kalastaneet ovat aliedustettuina otoksessa, on kohtuullista olettaa, että arvioidut kokonaiskustannukset ovat pikemminkin liian pieniä kuin suuria (taulukko 15).

Taulukko 15. Vuorokausi- ja kokonaiskustannukset (Nkr).

(E-N=etelänorjalaiset, P-N=pohjoisnorjalaiset,
I-F=itäfinnmarkilaiset)

	Yht.	I-F	P-N	E-N
Kustannukset/vrk	390	310	415	475
Kokonaiskustannukset	957 000	310 000	264 000	383 000

Neljäsosa otoskalastajista teki ostosmatkan Suomeen. Yleisintä tämä oli etelänorjalaisten kalastajien keskuudessa, joista 30 % kävi Suomessa. Muista kalastajista 23 % kävi Suomessa ostoksilla. Ostoksia tehtiin keskimäärin 850 Nkr:lla ja yhteensä 210 000 Nkr.

1.7.3. Palvelujen kehittämistoiveet

Eniten kalastajat toivoivat saniteettitiloja ja taukopaikkoja. Monet valittavat huonoja pysäköintimahdollisuuksia maantie E6 varrella.

1.8. Kalastukseen liittyviä mielipiteitä

1.8.1. Tiedottaminen

Kalastajista 60 % ilmoittaa saaneensa tietoa säännöistä ja kalapaikoista ja 32 % heistä on sitä mieltä, että kalastajille annettu informaatio on asiallista. Puolet on sitä mieltä, että tiedotus on huonoa. Etelänorjalaiset kalastajat ovat saaneet enemmän tietoa kuin itäfinnmarkilaiset.

Tärkeimpiä informaatiolähteitä ovat kalastuskorttien myyjät sekä perheet/tuttavat. Muilta urheilukalastajilta ja paikkakunnan kalastajilta saa myös yleensä tietoa (taulukko 16).

Taulukko 16. Informaatiolähteet. Prosenttiluku ylittää 100, koska kalastaja sai informaatiota useasta eri lähteestä. (E-N=etelänorjalaiset, P-N=pohjoisnorjalaiset, I-F=itäfinnmarkilaiset)

	Yht.	I-F	P-N	E-N
Sai tietoja	60	56	60	64
- kalastuskortin myyjältä	43	43	43	43
- perheiltä/tuttavilta	25	20	25	31
- muilta urheilukalastajilta	21	22	24	18
- paikallisilta kalastajilta	19	11	22	23
- valvojlta	9	13	7	6
Informaatio on liian huonoa	50	57	45	48

Etelänorjalaiset saivat muita useammin informaatiota sukulaisiltaan ja tuttaviltaan, koska he asuivat heidän luonaan. Itäfinnmarkilaiset käyttävät muita useammin valvojia tietolähteenään, koska he kalastavat pitempään ja tapaavat tämän vuoksi valvojia useammin kuin muut kalastajat.

1.8.2. Säännöt

Tenon kalastussäännöt mainitaan vaikeatajuisiksi paikkakuntalaisille ja virkistyskalastajille. Itäfinnmarkkilaisilla oli muita enemmän mielipiteitä viikkorauhoituksista ja erilaisten pyydystyyppien käytöstä siksi, että heillä on ehkä enemmän kokemuksia kalastussäännöistä.

Vajaa puolet halusi vähentää paikkakuntalaisten pato- ja verkkokalastusta ja neljäsosa halusi pysyttää tilanteen nykyisellään. Virkistyskalastajista kaksi kolmasosaa halusi säilyttää kalastustaan koskevat rajoitukset nykyisellään. Vastaukset ovat jonkin verran riippuvaisia kalastajan kotipaikasta, mutta itäfinnmarkkilaiset pitäytyvät muita enemmän nykyisissä rauhoitusmääräyksissä, esimerkiksi he suhtautuvat muita vapaamielisemmin padon ja ajo-verkon käyttöön. Voimakkaimmin kaikkien pato- ja verkkopyydysten kieltoa ajavat muun Pohjois-Norjan kalastajat. Muutoin eivät erot kolmessa kotipaikkaryhmässä ole erityisen suuria (taulukko 17).

Taulukko 17. Suhtautuminen kalastusmenetelmiin. Prosenttiluku ylittää 100, koska kalastaja ilmoitti useita mielipiteitä.

Kalastustapa:	Kiellettävä	Tiukennettava	Entisellään	Vapaampi
pato	45	35	18	1
nuotta	62	26	11	< 1
ajoverkko	61	23	14	1
lohiverkko	43	37	20	1
muun kalan verkko	28	32	37	1
moottoriuistelu	4	12	71	13
vapa ja viehe	-	2	50	48
venekalastus	2	15	65	18
rantakalastus	<1	1	50	48
Kalastus sivujoissa	3	2	59	36

Itäfinnmarkkilaiset ovat muita vapaamielisempia ranta- ja sivujo-
kikalastuksen suhteen.

Virkistyskalastajista on epäoikeudenmukaista se, että paikalliset
virkistyskalastajat saavat käyttää uistinta paikoilla, joissa
heidän itsensä on kalastettava perholla. Maksamansa korkean vuo-
rokausimaksun perusteella tulisi heidän omasta mielestään saada
kalastaa samoilla välineillä kuin paikallinen virkistyskalastaja.

Parannuksina toivottiin mm. henkilökohtaisen kalastusajan rajoi-
tuksen poistamista, finnmarkilaisten erikoissääntöä ja muualle
muuttaneiden tana- ja karasjokilaisten kausikortteja.

1.8.3. Konfliktit

Vastaajat ovat saaneet määritellä sanan "konflikti" ja antaa sil-
le oman sisältönsä. Mitä kukin konfliktilla on tarkoittanut,
saattaa näin ollen vaihdella suhteellisen viattomasta etuilusta
eri kalastustapojen välisiin yhteentörmäyksiin ja sitä kautta yh-
teenottoihin. Tapahtumat, joita joku saattaa pitää pikkujuttuna
eikä konflikteina, voivat jonkun toisen mielestä olla loukkauk-
sia. Kalastuksen aikana vaikuttavan "ilmapiirin" ja ympäristön
kannalta ei suinkaan tapahtumien laatu ratkaise, vaan se miten
osallistuja ne kokee. Konfliktin subjektiivinen kokeminen on näin
ollen ratkaiseva. Kyselylomakkeiden kommentit ovat antaneet kuvan
tavallisimmista konflikteista, kuten, "venekalastajat ajavat ran-
nalta kalastavien siimat poikki" ja "venekalastajat eivät anna
vuoroa kalastuspaikoilla".

Lähes kolmasosa kalastajista ilmoittaa olleensa konfliktitilan-
teessa kalastaessaan. Konflikteja syntyy niin veneestä kuin ran-
nalta kalastettaessa (taulukko 18).

Taulukko 18. Konfliktitilanteet.

(E-N=etelänorjalaiset, P-N=pohjoisnorjalaiset,
I-F=itäfinnmarkilaiset)

Konfliktin vastapuolena:	Yht.	I-F	P-N	E-N
ajoverkkokalastaja	3	5	3	-
pato- tai verkkokalastaja	14	20	14	8
rannalta kalastava urheilukalastaja	12	15	10	9
veneestä kalastava urheilukalastaja	23	35	16	18

Yli 62 % konfliktitilanteissa olleista on joutunut konflikteihin useamman kerran. Itäfinnmarkilaiset ovat keskimääräistä enemmän konfliktitilanteissa, mikä voidaan selittää sillä, että heidän osuutensa kalastusvuorokausista on 41 %.

Vastaajilla on ollut hankalaa tietää onko konflikteihin osallinen paikkakuntalainen, muualta läänistä tai ehkä Suomesta. 60 % niistä, jotka ovat olleet konfliktitilanteissa, ilmoittaa vastapuoleksi paikkakuntalaisen, noin 20 % ilmoittaa olleensa konfliktitilanteessa suomalaisten paikallisten asukkaiden kanssa ja suunnilleen saman verran suomalaisten virkistyskalastajien kanssa. Norjalaiset virkistyskalastajat joutuvat erittäin harvoin konflikteihin keskenään.

Kolmasosa virkistyskalastajista tapasi kalastaessaan valvojia. Erot ovat huomattavia, sillä yli puolet itäfinnmarkilaisista ja vain neljäsosa muualta Norjasta tulleista tapasi valvojia. Valvontaa piti 42 % virkistyskalastajista hyvänä, huonona sitä piti 31 %. Itäfinnmarkilaisista 49 % ja muualta Norjasta tulleista 38 % piti valvontaa hyvänä.

Kolmasosa kalastajista tunsi ns. herrasmiessäännöt: itäfinnmarkilaisista 41 % ja muista kalastajista 30 %. Monet olivat liittäneet kommentteja tähän kysymykseen epäillen koko säännösten olemassaoloa.

Vastaukset kysymyksiin, kuten "Paikallisväestöllä tulee olla etu-

oikeus kalastukseen", "Virkistyskalastajien tulee saada kalastaa rannalta joka paikassa" ja "Kalastajien määrää vuorokautta kohden on rajoitettava" näyttävät vahvistavan näkemystä, että itäfinnmarkkilaisilla on suurimmat edut puolustettavinaan vesistöissä. He ovat selvänä enemmistönä vastustaessaan paikallisten väestön etuoikeuksia ja kalastajien määrän rajoittamista vuorokautta kohden sekä tukiessaan väitettä, että matkailijat saisivat kalastaa joka paikassa. Samoin itäfinnmarkkilaiset muita useammin ovat sitä mieltä, että kalastuskortit ovat kalliita (taulukko 19).

Taulukko 19. Mielipiteitä kalastukseen liityvistä asioista (%).
(E-N=etelänorjalaiset, P-N=pohjoisnorjalaiset,
I-F=itäfinnmarkilaiset)

	Yht.	I-F	P-N	E-N
Tenolla on liikaa verkkokalastusta				
samaa mieltä	72	82	73	62
eri mieltä	5	2	2	10
ei mielipidettä	23	16	24	28
Paikkakuntalaisilla tulee olla etuoikeus				
samaa mieltä	35	28	42	38
eri mieltä	54	65	47	48
ei mielipidettä	11	7	11	14
Kalastajien määrä/vrk rajoitettava				
samaa mieltä	26	20	32	28
eri mieltä	43	56	32	39
ei mielipidettä	31	24	36	33
Paikkakuntalaiset ovat auttavaisia				
samaa mieltä	45	32	47	55
eri mieltä	20	36	15	9
ei mielipidettä	35	32	39	35
Virkistyskalastajien tulisi saada kalastaa kaikkialla				
samaa mieltä	67	78	60	62
eri mieltä	16	10	20	18
ei mielipidettä	17	12	20	20
Palvelujen taso on huono				
samaa mieltä	21	26	17	18
eri mieltä	33	29	37	33
ei mielipidettä	47	45	46	49
Kalastuskortit ovat liian kalliita				
samaa mieltä	48	67	44	33
eri mieltä	40	26	41	53
ei mielipidettä	12	7	15	14
Joella on liikaa suomalaisia kalastajia				
samaa mieltä	30	29	33	28
eri mieltä	21	25	15	21
ei mielipidettä	49	46	52	51

2. PAIKALLINEN KALASTUS

2.1. Yleistä

Paikallisväestö voidaan jakaa kahteen ryhmään, niihin joilla on kalastusoikeus ja niihin, joilla sitä ei ole. Kalastusoikeudella Tenojoen vesistössä tarkoitetaan oikeutta kalastaa lohta pato- ja verkkopyydyksillä. Norjan puolella kalastusoikeus on sidoksissa jokilaaksossa viljeltävään maahan. Omistaminen ei riitä, kalastusoikeuteen liittyy se, että henkilön on asuttava tilallaan ja viljeltävä 2 000 kg heinää vuosittain. Maan vuokraaminen määrävuosiksi antaa myös kalastusoikeuden. Oikeudelliset perusteet ja ehdot kalastusoikeuden harjoittamiselle ovat 23.5.1888 annetussa laissa sekä vuoden 1911 kuninkaallisessa päätöksessä.

Henkilöt, jotka täyttävät kalastusoikeuteen vaadittavat ehdot, saavat poliisimestarilta 'laksebrev'-asiakirjan ja heistä käytetään nimitystä 'laksebreveiere' (=manttaaliin perustuvan kalastusoikeuden haltija). He voivat kalastaa kaikilla vesistössä sallituilla pyyntivälineillä maksamalla yleisen kalastuksenhoitomaksun ja lunastamalla kausikortin Tenojoen vesistöön. Vuonna 1986 niitä manttaaliin perustuvan kalastusoikeuden haltijoita, jotka lunastivat kausikalastuskortin, oli 355, Tanassa 267 ja Karasjoella 78.

Monessa suhteessa kalastusoikeudellisten ja kalastusoikeudettomien edut menevät ristiin ja he esiintyvät usein vastapuolina lohenkalastukseen liittyvissä asioissa. Kalastusoikeuden haltijat muodostavat yhtenäisemmän ryhmän kuin ilman kalastusoikeutta olevat paikkakuntalaiset. Heitä on vähemmän ja he ovat usein maanviljelijöitä. Halu säilyttää omat oikeutensa on myös yhteenkuuluvaisuutta lisäävä tekijä. Ilman kalastusoikeutta olevat muodostavat hajanaisemman ryhmän. He ovat kalastusoikeuden haltijoiden perheenjäseniä, maatonta väestöä ja useimmat paikkakunnalle muuttaneita. Kaikki he ovat kiinnostuneita harjoittamaan kalastustaan niin vapaasti kuin mahdollista. Monet heistä ovat tulevia kalastusoikeuden haltijoita tai näiden lähisukulaisia ja heillä on eri

intressejä kuin muilla kalastusoikeudettomilla.

2.2. Menetelmät

Kaikille 1674 kalastuskortin lunastaneille lähetettiin tiedustelulomake, joista palautettiin 652 täytettyä lomaketta ja 25 täyttämätöntä vastaanottajan ollessa tuntematon. Vastausprosentti oli 40 %. 37,3 % Karasjoen ja 41 % Tanan kalastajista oli vastannut. Vastausprosentti oli huomattavasti pienempi kuin virkistyskalastajien kohdalla. Vuoden 1985 saalistiedustelusta saatiin suunnitteen sama vastausprosentti ja maaherran toimesta suoritettu tutkimus Finnmarkin lohen- ja sisämaankalastuksesta vuonna 1983 sai vastausprosentiksi vain 24 % Karasjoella ja 27,8 % Tanassa.

Yksi selitys alhaiseen vastausprosenttiin voi olla molemmissa kunnissa saamen kielen hallitseva asema ja tässäkin kyselytutkimuksessa käytetty Norjan kieli. Vastausaktiiviteettia heikensi myös tämän tiedustelun samanaikaisuus vuoden 1986 saaliskyselyn kanssa.

Molemmat tiedustelut olivat laajoja ja ilmeisesti kalastajien mielestä liikaa aikaa vieviä. Ehkä ajankohtakaan, marraskuun loppussa, ei ollut kaikkein paras. Kalastusoikeuden haltijat olivat aktiivisempia vastaajia (taulukko 20).

Taulukko 20. Kalastajaryhmät ja palautusprosentti alueittain.

	Kaikki kalastajat	Otos	Palautus %
Tana			
kalastusoikeudelliset	267	120	44,9
kalastusoikeudettomat	657	270	41,5
Karasjoki			
kalastusoikeudelliset	78	39	50,0
kalastusoikeudettomat	672	220	34,0

2.3. Paikkakuntalaisten kalastajien yleisiä piirteitä

Otoksesta 81 % oli miehiä ja 19 % naisia. Naisten osuutta on pidettävä suurena. Ikäjakauma on jonkin verran laajempi kuin virkistyskalastajilla: sekä nuorimmat että vanhimmat ikäryhmät ovat otoksessa runsaammin edustettuina. Enemmistö on 30-50-vuotiaita ja kolmasosa on 34-42-vuotiaita. 10 % otoksesta on 65-vuotiaita tai vanhempia. Kalastusoikeudettomat olivat yleensä toimihenkilöitä (taulukko 21).

Taulukko 21. Paikkakuntalaisten tiedusteluun vastanneiden ammattijakauma (%).

	Toimi- henkilö	Yrittäjä	Eläke- läinen	Usean amma- tin harj.
Kalastusoikeudelliset	24	42	21	13
Kalastusoikeudettomat	72	15	10	4
Yhteensä	59	22	13	6

Kalastusoikeuden haltijoista 71 % käytti apumiestä kalastaessaan ja 29 % on kalastanut yksin. Täten kalastukseen osallistuu monia sellaisia kalastajia, joilla ei ole oikeutta kalastaa pato- ja verkkopyydyksillä. Kaksi kolmesta apumiehestä on kalastusoikeuden haltijan perheenjäseniä, joten kalastus on perhetoimintaa. Vain 11 % kalastusoikeuden haltijoista on halukkaita vuokraamaan kalastusoikeutensa, jos se olisi mahdollista.

2.4. Lohenkalastuksen merkitys

Kysymykseen vapaa-ajan kalastuksen merkityksestä vastasi alle 70 % kalastusoikeudellisista ja noin 90 % kalastusoikeudettomista. Vastausaktiiviteettiin vaikutti se, että kalastusoikeudelliselle lohenkalastus ei ole pelkkää vapaa-ajan toimintaa (taulukko 22).

Taulukko 22. Oman lohenkalastuksen merkitys (%).

	Ei merki- tystä	Tietty merkitys	Tärkeä	Erittäin tärkeä
Taloudellinen merkitys				
kalastusoikeudellinen	10	30	24	35
kalastusoikeudeton	44	30	15	11
Vapaa- ajan harrasteena				
kalastusoikeudellinen	6	22	30	42
kalastusoikeudeton	4	24	27	45

35 % kalastusoikeuden haltijoista pitää kalastustaan erittäin tärkeänä taloudellisesti, vaikka keskimääräinen saalis kalastusoikeuden haltijaa kohti vuonna 1985, jolloin oli hyvä vuosi, oli vain 86 kg. Kalastusoikeuden haltijoiden haastatteluista voi päätellä, että useiden kymmenien tuhansien kilojen saaliit ovat tavallisia vesistön alemmilla alueilla, mitä saalistilastot eivät kuitenkaan näytä, vaan saaliit ovat liian pieniä kalastusoikeuden haltijoiden kohdalla. Kalastusoikeuden haltijoiden kesken on saalismäärissä suuria eroja. Tilastoaineiston perusteella kalastusoikeuden haltijat Seidaskoski-Inarijoki jokiosuudella panevat eniten painoa taloudelliselle merkitykselle, kun taas kalastajat joen alimmalla alueella ja Karasjoen-Iesjoen välillä panevat huomattavasti vähemmän painoa taloudellisille seikoille (taulukko 23).

Taulukko 23. Lohenkalastuksen merkitys elinkeinoelämälle (%).

	Ei merki- tystä	Kohtalainen merkitys	Tärkeä	Hyvin tärkeä
Kalastus elinkeinona				
kalastusoikeudelliset	4	30	20	36
kalastusoikeudettomat	8	43	29	20
Vapaa- ajan kalastus				
kalastusoikeudelliset	8	44	21	28
kalastusoikeudettomat	7	30	31	32

2.5. Kalastusmenetelmät ja -alueet

Taulukko 24. Paikallisen väestön käyttämät kalastusalueet (%). Prosenttiluku ylittää 100, koska vastaajat ovat käyttäneet useita kalastusalueita.

	Yht.	Kalastus- oikeudellinen	Kalastus- oikeudeton
Karasjoki, Geaime-Bavtajoki	29	17	32
Iesjoki	29	10	34
Tenon suupuoli-Seidakoski	25	33	23
Alaköngäs	25	14	28
Seida-/Skipagurrakoski	24	19	25
Alaköngäs-Yläköngäs	18	19	17
Maskejoki sivujokineen	18	17	18
Skipagurrakoski-Alaköngäs	16	17	15
Inarinjoki sivujokineen	16	5	19
Lavsjoki	11	7	12
Levajoki-Karasjokisuu	10	9	11

Kalastusoikeudettomat ovat liikkuvaisempia kuin kalastusoikeudelliset kalastaen keskimäärin kolmella vyöhykkeellä ja kalastusoikeudelliset 2,2 vyöhykkeellä. Veneen käyttö on yleisempää kalastusoikeudellisilla. Kalastusoikeudettomat käyttävät myös venettä, mutta vallitsevana on rantakalastus; kaksi kolmesta kalastajasta kalastaa rannalta.

Suosituimpia venekalastusalueita ovat kolme alinta vyöhykettä joen suulta Alakönkälle. Suosituimmat alueet rannalta kalastettaessa ovat Iesjoki, Alaköngäs ja Karasjoki.

Kalastaakseen paikkakuntalaiset eivät juuri matkustele pitkiä matkoja. Liikkuvaisempia ovat Karasjoella asuvat kalastusoikeudettomat, jotka kalastavat myös Tenolla.

2.5.1. Vapa- ja viehekalastus

Noin 70 % kalastusoikeudellisista ja 93 % kalastusoikeudettomista kalastaa vavalla ja vieheellä. Vastausprosentti muihin kysymyksiin johtaa arvioimaan realistisesti, että 5 % ei ilmoittanut kalastaneensa vavalla ja vieheellä ja loput ovat sellaisia, jotka eivät tällä tavalla kalastaneet. Näin ollen on perusteltua, että vähintään 75 % kalastusoikeudellisista ja yli 95 % kalastusoikeudettomista käytti vapaa ja koukkuviehettä.

Vavalla ja vieheellä kalastaneista yli kaksi kolmasosaa on kalastanut yli 10 vuorokautta ja yksi kolmasosa jakautuu tasan 1-5 ja 5-10 vuorokauden kalastajiin. 51 % kalastusoikeudellisista ja 63 % kalastusoikeudettomista kalastaa yli 10 vuorokautta, mikä kuvaa hyvin sitä, että Tenojoen vesistössä on varsin paljon paikallisia aktiivisia virkistyskalastajia.

Osa vapa- ja viehekalastuksesta sen harjoittajat pitivät ammatikalastuksena, samalla tavoin kuin osa verkkokalastuksesta on harjoittajalleen virkistyskalastusta. Tämän laajuudesta ei kuitenkaan ole mahdollista sanoa mitään, joten kaikkea vapa- ja viehekalastusta kutsutaan virkistyskalastukseksi, mikä ei vähennä kalastusmuodon merkitystä.

Arvioitaessa kalastusvuorokausien määrää virkistyskalastajaa kohden on keskiarvo vain suuntaa-antava. Koska kaksi kolmasosaa kalastajista on kalastanut yli 10 vuorokautta on todennäköistä, että monet ovat kalastaneet 20-30 vuorokautta. Siksi ei ole kohtuutonta arvioida, että keskimääräinen kalastusaika kaikkien kalastajien osalta on 14 vuorokautta.

2.5.2. Pyydykset

Kalastusoikeudellisten keskuudessa ajoverkon käyttö on yleisempää kuin padolla kalastaminen ja kalastusoikeudettomat kalastavat useimmiten rannalta vavalla ja vieheellä (taulukko 25).

Taulukko 25. Kalastusoikeudellisten ja kalastusoikeuttomien kalastajien pyydysten käyttö (%).

	Kalastusoikeudellinen	Kalastusoikeudeton
Pato	59	8
Nuotta	3	2
Ajoverkko	74	17
Moottoriuistelu	36	26
Lohiverkko	43	6
Muun kalan verkko	22	6
Vapakalastus rannalta	38	81
Vapakalastus veneestä	46	57

Ajoverkon, padon ja lohiverkon käyttö riippuu hyvin paljon kalastajan asuinpaikasta (taulukko 26).

Taulukko 26. Pato- ja verkkopyydysten käyttö asuinpaikasta riippuen kalastusoikeudellisilla kalastajilla (%).

	Ajoverkko	Pato	Lohiverkko
Tenon suu-Seidakoski	94	63	44
Seida-Skipagurrakoski	100	80	40
Skipagurrakoski-Alaköngäs	76	71	24
Alaköngäs-Yläköngäs	92	100	33
Karasjoki	15	15	60
Iesjoki	-	33	75

Yläköngään alapuolella ajoverkko on yleisimmin käytetty pyyntiväline, mutta pato on myös hyvin yleinen. Ylempänä joella lohiverkko on tavallisinta, mutta patoa ja ajoverkkoa käytetään huomattavan vähän verrattuna käyttöön joen alajuoksulla.

2.6. Saaliit ja saaliin käyttö

Saalistietojen keruusta vastasi Tenojoen vesistön kalatalouskonsulentti. Saalistilastoihin suhtaudutaan epäluuloisesti. Vain 32 % on sitä mieltä, että ne ovat luotettavia ja peräti 60 % arvelee, että tilastoidut saaliit ovat liian vähäisiä. Kalastusoikeudelliset suhtautuvat niihin luottavammin kuin kalastusoikeudettomat ja luottamus joen yläjuoksulla on jonkin verran suurempaa kuin alajuoksulla. Tässä tutkimuksessa kysyimme, miten saalis käytetään (taulukko 27).

Taulukko 27. Kalastusoikeudellisten ja kalastusoikeudettomien saaliin käyttö (%).

	Ei lainkaan	Jonkin verran	Suurin osa	Kaikki
Kalastusoikeudellinen				
käytetään itse	1	25	40	34
annetaan	68	42	1	1
myydään	44	37	16	3
Kalastusoikeudeton				
käytetään itse	3	9	24	64
annetaan	70	27	3	1
myydään	77	17	5	1

Kalastusoikeudellisten keskuudessa lohenmyynti on yleistä ja heistä 56 % myy saalista. Kalastusoikeudettomista 23 % vastaavasti myy lohta. Lohta myydään yleisimmin joen alajuoksulla (taulukko 28).

Taulukko 28. Lohenmyynnin yleisyys kalastajan kotipaikan mukaan (%).

	Kalastusoikeudellinen	Kalastusoikeudeton
Tenon suu-Seidaskoski	70	37
Seida-Skipagurrakoski	40	27
Skipagurra-Alaköngäs	71	37
Alaköngäs-Yläköngäs	75	20
Karasjoki	-	6
Iesjoki	25	25

Seida-Skipagurrakosken ja Iesjoen alueiden kalastusoikeudelliset vastasivat passiivisemmin tiedusteluun, joten alueen tulokset ovat puutteellisia. Muilta alueilta tiedot ovat kattavia.

Meritaimenen-, siian- ja harjuksenkalastuksella on merkitystä varsin monille kotitalouksille ja se arvioidaan joen yläjuoksulla tärkeämmäksi kuin alajuoksulla. Kalastusoikeudelliset antavat sille jonkin verran suuremman merkityksen kuin kalastusoikeudettomat, jotka myös ovat huomattavan kiinnostuneita tästä kalastuksesta.

Taulukko 29. Siian- ja harjuksenkalastuksen merkitys kotitalouksille asuinpaikan ja kalastajaryhmän mukaan (%).

Asuinpaikka	Merkitys			Yht.	n
	Ei lainkaan	Jonkin verran	Suuri		
Tenon suu-Seidakoski					
kalastusoikeudellinen	27	48	25	100	44
kalastusoikeudeton	19	61	20	100	70
Skipagurra-Alaköngäs					
kalastusoikeudellinen	24	52	24	100	21
kalastusoikeudeton	21	38	41	100	29
Alaköngäs-Yläköngäs					
kalastusoikeudellinen	33	25	42	100	12
kalastusoikeudeton	67	-	33	100	15
Karasjoki					
kalastusoikeudellinen	11	42	47	100	19
kalastusoikeudeton	42	35	22	100	172
Koko vesistö					
kalastusoikeudellinen	26	42	32	100	444
kalastusoikeudeton	32	42	25	100	142
Yhteensä	31	42	27	100	586

2.7. Kalastusvälineet

Taulukko 30. Erityyppiset kalastusvälineet kalastusoikeudellisilla ja kalastusoikeudettomilla (%).

	Kpl	Kalastusoikeudellinen	Kalastusoikeudeton
Lohiverkko	17	55	6
Meritaimenverkko	11	25	6
Siika/harjusverkko	11	24	9
Ajoverkko	24	75	9
Pato	16	56	3
Nuotta	2	3	2
Vavat	34	67	90
Vieheet	14	20	12
Veneet	50	87	39
Moottorit	48	86	37

Tiedustelun mukaan otoksen henkilöiden kalastusvälineistön arvo on 8 350 000 NKr. Yksittäinen vastaaja on voinut arvioida välineistöään perustuen sen:

- ostoarvoon,
- myyntiarvoon tai
- jälleenhankinta-arvoon

eikä tiedetä, miten vastaajat ovat arvionsa suorittaneet. Todennäköisemmin on ilmoitettu melko realistinen ostoarvo, esim. veneiden keskimääräinen arvo on 6 300 NKr, moottorien 7 000 NKr.

Arvio kalastusvälineiden arvosta:

	otos	kaikki kalastajat
moottorit	NKr 2 820 000	NKr 7 360 000
veneet	" 2 510 000	" 6 550 000
vavat	" 1 495 000	" 3 900 000
padot	" 433 000	" 1 130 000
ajoverkot	" 407 000	" 1 060 000

Kaikkien kalastajien kalastusvälineistön arvo on n. 24 000 000 NKr. Kalastajakohtainen keskiarvo on 14 000 NKr. Investointi vaikuttaa suurelta, mutta sen jakautuminen eri kalastustarvikkeisiin, tekee siitä uskottavan. Pelkästään veneen ja moottorin arvo on 8 300 NKr.

Yli 30 % kalastajista valmistaa joitakin kalastusvälineitä itse. Erityisesti uistinten ja vaappujen valmistusta, perhonsidontaa ja verkonpauloitusta, tehdään kotitarpeeksi aktiivisten kalastajien keskuudessa. Suurin osa kalastusvälineistä ostetaan paikkakunnalta. Vain murto-osa vastaajista kertoo ostaneensa kalastusvälineitä Suomesta. Poikkeuksena ovat veneet, joista 26 % ostetaan Suomesta.

2.8. Mielipiteitä kalastussäännöstä

Lohenkalastus pato- ja verkkopyydyksillä aiheuttaa erimielisyyksiä ja kalastusoikeudelliset ja kalastusoikeudettomat esittävät erilaisia näkemyksiä: kalastusoikeudettomat suhtautuvat kalastusoikeudellisia rajoittavammin pato- ja verkkopyydyksiin ja vapaa- mielisemmin vapakalastukseen. Kalastusoikeudelliset haluavat säilyttää nykyisen tilanteen. Koska kalastusoikeudettomista monet osallistuvat kalastukseen verkoilla tai muutoin saavat siitä hyötyä, he eivät ehdottomasti tuomitse pato- ja verkkopyydysten käyttöä. Nuottausta, jonka useimmat haluavat kieltää, ei juuri kukaan harjoita.

Mielipide eri kalastustapojen säätelystä, esim ajoverkon käyttö, muokkautuu enemmän asuinpaikan kuin mahdollisen kalastusoikeuden mukaan (taulukko 31).

Taulukko 31. Mielipiteet kalastustapojen säätelystä (%).

	Kiellettävä	Tiukennettava	Kuten nyt	Vapaampi
Pato				
Tenon suu-Seidakoski				
kalastusoikeudellinen -		11	75	18
kalastusoikeudeton 10		23	55	12
Karasjoki				
kalastusoikeudellinen 22		6	67	6
kalastusoikeudeton 35		36	26	3
Yhteensä				
kalastusoikeudellinen 7		8	73	12
kalastusoikeudeton 25		28	41	6

Kiellettävä   Tiukennettava   Kuten nyt   Vapaampi

Ajoverkko

Tenon suu-Seidastryket

kalastusoikeudellinen	4	9	59	28
kalastusoikeudeton	10	18	54	18

Karasjohka

kalastusoikeudellinen	31	25	44	-
kalastusoikeudeton	64	20	14	2

Kaikki

kalastusoikeudellinen	8	8	69	14
kalastusoikeudeton	40	16	37	7

Muiden kalastustapojen kohdalla mielipiteiden erot ovat pienempiä sekä asuinpaikan että kalastusoikeuden suhteen. Karasjoella suhtaudutaan myönteisemmin lohiverkkoon, joka on siellä yleisin kudottu pyydys. Joen alaosan kalastajat suhtautuvat yleensä vapaa mielisemmin kaikentyypiseen pato- ja verkkokalastukseen kalastusoikeudesta riippumatta mutta -oikeudettomat Tana Brussa esittivät kritiikkiä Karasjoen kalastajien lailla.

Viikkorauhoitusta kannattavat eniten kalastajat, joilla ei ole kalastusoikeutta. Heistä vain 19 % on sitä mieltä, että se on liian ankara, kun taas kalastusoikeudellisista 42 % pitää viikkorauhoitusta liian ankarana. Mielipiteet poikkeavat vastaajan asuinpaikan mukaan niin, että joen alajuoksulla on yli kaksi kertaa enemmän niitä, jotka pitävät rauhoitusta liian ankarana kuin Karasjoella.

Näkemyks ulkomaalaisista kalastajista sivujoilla on yksimielinen: 87 % vastustaa ulkomaalaisten sivujokikalastusta. Asuinpaikka tai kalastusoikeuden laatu vaikuttaa tähän näkemykseen.

Puolet kalastusoikeudellisista on sitä mieltä, että informaatio matkailijoille on hyvää, mutta vain yksi kolmesta kalastusoikeudettomasta on samaa mieltä.

Valvontaan luottavat eniten kalastusoikeudelliset, 53 % heistä pitää valvontaa hyvänä, kalastusoikeudellisista 37 % on samaa mieltä. Valvonnan parantamiseksi useimmat ehdottavat valvontahenkilökunnan lisäämistä, mutta monet ehdottavat myös kalastussääntöjen parempaa opetusta ja asiakaspalvelua. Mielipiteissä mainittiin ongelmaksi se, että valvojat ovat kotoisin vesistön alueelta ja heillä on siellä sukulaisia kalastajina. Mainittiin myös, että valvojien tulisi olla enemmän joella ja valvonnan pitäisi jatkua pitemmälle syksyyn.

2.9. Mielipiteet virkistyskalastajista ja konflikteista

Taulukko 32. Mielipiteitä virkistyskalastuksesta.

Se osuus otoksesta, joka ilmoittaa olevansa "samaa mieltä". (%)

	Kalastus- oikeudellinen	Kalastus- oikeudeton
Turistit pyytävät liikaa kalaa	49	33
Turistit käyttävät seudulla paljon rahaa	20	31
Turistit tuntevat säännöt huonosti	60	74
Turistien seura on mukavaa	48	63
Joella on kaikille tilaa	35	48
Matkailukalastajia on liikaa	64	43
Matkailuun on panostettava	37	47
Turistit tuhoavat paikallisen kalaston	58	38
Turistien pitäisi kalastaa vain veneestä	15	10
Turistien pitäisi kalastaa vain rannalta	79	74
Turistit eivät käytä leirintäalueita	73	70

Yleensä ottaen kalastusoikeuden haltijat suhtautuvat virkistyskalastajiin kielteisemmin kuin kalastusoikeudettomat. Ei voida todeta, että asuinpaikka vaikuttaisi vastauksiin, vaikkakin melkein kaikki paikkakuntalaiset Alakönkään alueella ovat sitä mieltä, että joella on liian paljon matkailukalastajia.

Konfliktitilanteen yleisilme osoittaa, että kalastusoikeudelliset ovat jonkin verran useammin mukana konflikteissa kuin kalastusoikeudettomat kalastajat. Konflikti-käsitteen ovat kalastajat saaneet määritellä itse (taulukko 33).

Taulukko 33. Otoskalastajista konfliktitilanteisiin joutuneet (%)

Konfliktin vastapuolena	Kalastusoikeudellinen	Kalastusoikeudeton
Verkkokalastaja	12	8
Patokalastaja	12	10
Nuottaaja	-	4
Vapakalastaja rannalla	13	13
Vapakalastaja veneessä	17	15

Kysymykseen "Syntyykö konflikteja helpoimmin kun kalastat vavalla ja vieheellä vai kun kalastat pato- tai verkkopyydyksillä" vastasi 27 % molemmista ryhmistä. Kysymykseen "Millaisten kalastajien kanssa he ovat konflikteihin joutuneet" oli vastausprosentti n. 35. Noin kolmasosa paikallisista kalastajista on ollut konflikteissa mukana, samoin kuin virkistyskalastajien kohdalla.

Kalastusoikeudelliset joutuvat helpoimmin konflikteihin kun he kalastavat pato- ja verkkopyydyksillä. Heistä 60 % on tätä mieltä. Vain 10 % kalastusoikeudettomista joutuu helpoimmin konflikteihin verkkopyyntiä harjoittaessaan. Edellinen selitty sillä, että kalastusoikeudelliset kalastavat pääasiassa pato- ja verkkopyydyksillä, jotka vaativat tilaa ja ovat näin ollen alttiita konflikteille.

Konfliktit verkkokalastajien ja veneestä vavalla ja vieheellä kalastavien kanssa osuvat yhteiselle raja-alueelle. 24 % kalastusoikeudellisista ja 14 % kalastusoikeudettomista ilmoittaa olleensa konfliktitilanteissa suomalaisten virkistyskalastajien kanssa. 15 % ilmoittaa olleensa konfliktitilanteessa paikallisten norjalaisten kalastajien kanssa, 8 %

norjalaisten virkistyskalastajien ja 4 % paikallisten suomalaisten kalastajien kanssa.

2.10. Palvelut

Kysymykseen tarjottavista tai suunnitelluista palveluista vastattiin vähän: otokseen vastanneista 0,9 % (6 kpl) tarjoavat mökkejä vuokralle, 2,5 % (16 kpl) tarjoavat vuokralle veneen ja/tai soutupalvelua. Tämä vahvistaa kuvaa, että kalastusmatkailu on kehittynyt hyvin heikosti Norjan puolella vesistöä. Tällaista toimintaa ei myöskään ole suunnitteilla, muutamat (3,7 %) suunnittelevat venevuokrausta ja soutupalveluja tai mökinvuokrausta (3,3 %). Vastaaajista 32 % on sitä mieltä, että matkailutoiminnan aloittaminen on hankalaa, 16 % mielestä se on helppoa, mutta 55 % ilmoittaa, ettei heillä ole asiasta mielipidettä. Kalastusosoikeudelliset, jotka ehkä olisivat halukkaampia kehittämään kalastuspalveluja jokivarteen, ovat epätietoisempia.

Taulukko 34. Näkemyksiä kalastuksen ja kalatalouden kehittämisestä. (%)

	Ei merkitystä	Tietty merkitys	Suuri merkitys
Parempi lohen myyntiorganisaatio			
- kalastusosoikeudellinen	17	20	23
- kalastusosoikeudeton	28	22	18
Lohen jatkojalostusmahdollisuudet			
- kalastusosoikeudellinen	12	12	34
- kalastusosoikeudeton	22	22	24
Lohen suoravienti Suomeen			
- kalastusosoikeudellinen	17	18	21
- kalastusosoikeudeton	32	18	16
Virkistyskalastuksen lisääminen			
- kalastusosoikeudellinen	31	10	14
- kalastusosoikeudeton	25	22	19
Ammattikalastuksen lisääminen			
- kalastusosoikeudellinen	9	21	36
- kalastusosoikeudeton	20	25	25

Monet ovat vastanneet vain muutamiin tässä esitettyihin kysymyksiin. Mahdollisesti tämä johtuu siitä, että he eivät ole muodostaneet kantaansa asiasta ja vaihtoehto "ei mielipidettä" olisi nostanut vastausten määrää. Paljon on myös niitä, jotka eivät ole vastanneet yhteenkään kysymykseen. Vastaukset jakautuvat kuitenkin tasaisesti kysymysten kesken ja n. 65 % otoksesta on vastannut jokaiseen yksittäiseen kysymykseen.

3. NORJANPUOLEISEN LOHENKALASTUKSEN KEHITTÄMINEN

Tutkimuksen perusteella konfliktit kalastusoikeudellisten paikkakuntalaisten sekä virkistyskalastajien välillä olivat suurimpana ongelmana norjanpuoleisessa kalastuksessa, mihin esitetään muutamia ratkaisumalleja niiden poistamiseksi.

3.1. Samanlaiset kalastussäännöt kaikille virkistyskalastajille kotipaikkakunnasta riippumatta

Virkistyskalastajilla tarkoitetaan kaikkia niitä, jotka kalastavat vavalla ja vieheellä. Ulkopaikkakuntalaiset virkistyskalastajat valittavat useimmiten sitä, että paikallisia virkistyskalastajia koskevat säännöt perhojen ja uistinten käytön sekä kalastuspaikkojen suhteen ovat sallivampia. Yhdenmukaistamisella pyritään yksinkertaistamaan sääntöjä ja vähentämään tyytymättömyyttä virkistyskalastajien keskuudessa. Paikallisten kalastajien keskuudessa em. muutos ymmärrettäisiin luultavasti epäoikeudenmukaisuutena.

3.2. Kalastusluvan hinnan porrastaminen eri alueille/eri kalastustavoille

Erityisesti tietyt alueet vetävät virkistyskalastajia puoleensa ja ne ovat ajoittain hyvin "kuormitettuja". Sekä matkailukalastajat että paikkakuntalaiset valittavat, että kohtuullisen häiriötömän kalastuksen harjoittaminen suosituimmilla paikoilla on

lähes mahdotonta. Myymällä erihintaisia kalastuslupia eri alueille niiden suosion mukaan, voidaan tasata kalastuspainetta tarvitsematta vielä turvautua rajoitukseen. Tuolloin yksittäinen kalastaja valitsee itse, haluaako hän maksaa korkeimman hinnan kalastamisestaan suositummalla paikalla. Kalastusluvan hinta hyvällä kalastuspaikalla olisi huomattavasti yli 80 Nkr/vrk. Koska tarkoitus on, että hinta parhaalla mahdollisella tavalla heijastaisi tuotteen arvoa, ainakin silloin, kun kyseessä ei ole välttämättömyystuotteet, on kohtuullista, että "tuottoisampi" venekalastus maksaisi enemmän kuin rantakalastusvuorokausi. Järjestelmä voi johtaa siihen, että useammat valitsevat rantakalastuksen. Toisin käydessä kalastuslupatulot kasvavat ja niiden tuotto pitäisi tulouttaa kalastusalueelle.

3.3. Paremmat taukopaikat, saniteettitilat, huolto

Ulkopaikkakuntalaiset virkistyskalastajat valittavat usein em. palvelujen puutetta ja paikkakuntalaiset valittavat roskaantumisesta. Koska parannuksista ei ole suoranaista taloudellista hyötyä, niihin ei yksityinen sektori ole osoittanut kiinnostusta. Yksi mahdollinen ratkaisu on kalastusluvan lisämaksu, jolla turvataan jätehuolto tms.

3.4. Enemmän leirintäalueita ja veneenvuokrausta

Monet virkistyskalastajat leiriytyvät leirintäalueiden ulkopuolella ja käyttävät näin ollen vain vähän rahaa majoittumiseen. Leirintäalueiden tarjonnan parantaminen esim. veneenvuokrausmahdollisuudella voi houkutella useampia järjestetyn leirinnän piiriin. Utsjoen kirkonkylän suunniteltu silta Tenojoen yli tulee vetämään norjalaisille leirintäalueille suomalaisia virkistyskalastajia.

3.5. Sisämaan kalastusretkien tarjoaminen matkailukalastajille

Alueen matkailuyritysten järjestämät, oppaan johdolla tehdyt sisämaan kalastusretket voivat olla monille virkistyskalastajille

Tenon kalastusruuhkan vaihtoehtona. Tällöin he todennäköisesti oleskelevat alueella pitempään ja kuluttavat myös enemmän rahaa. Samalla paikkakuntalaisille tarjoutuu työpaikkoja. Koska toiminnan tulee perustua taloudelliselle kannattavuudelle, täytyy myös taata ulkomaalaisten pääsy tällaisille retkille. Toimenpide ohjaa kalastajia pois Tenonjoelta alueille, joissa kalastajakuormitus on pieni ja eturistiriidat vähäisempiä.

3.6. Maanantain ja tiistain välisen venekalastuskiellon poistaminen matkailukalastajilta

Päätös kieltää matkailukalastajilta veneestä kalastaminen viikon ensimmäisenä päivänä johti alhaisempaan kalastuslupamyyntiin tälle vuorokaudelle ja selvään ruuhkautumiseen seuraavalle päivälle. Päätös antoi paikalliselle väestölle yksinoikeuden venekalastukseen viikon ensimmäisenä päivänä, kun ongelmat sitten kasaantuvat seuraavalle päivälle. Venekalastusrajoituksen poisto aiheuttaa paikallisuudesta johtuvan etuisuuden menetyksen.

3.7. Sivujokien vuokraaminen paikallisille yhdistyksille

Ehdotus tulee paikalliselta taholta ja tässä tarjoutuu kalastusoikeudettomille kalastajille mahdollisuus aktiiviseen mukanaoloon. Vuokrausjärjestelmät ovat muualla tavallisia, mutta ei ole tiedossa voidaanko ne juriidisesti toteuttaa Tenolla. Vaihtoehtoa on arvioitava myös ammattimaisen kalastuksen kannalta, koska ongelmia syntyy, kun kalastusoikeudelliset menettävät kalapaikkansa (osan saaliistaan), jolloin heille joudutaan korvaamaan menetetty etuus.

3.8. Verkkopyynnin kieltäminen joillakin alueilla

Kieltämällä pato- ja verkkokalastus yksittäisillä suosituilla virkistyskalastusalueilla vältytään monilta konflikteilta, mutta vastaavasti uusia ongelmia syntyy: miten korvataan perinteisten kalastuspaikkojen menetys? Pitkävaikutteiset siirtymäkauden järjestelyt sekä taloudellinen korvaus kalastusoikeudellisille ovat

mahdollisia keinoja edetä hankkeen toteuttamisessa.

3.9. Kalastuslupien määrän rajoittaminen

Myytyjen kalastuskorttien määrän rajoittaminen vuorokautta kohden ratkaisee liian suuren kalastajamäärän aiheuttaman ongelman. Organisointiin liittyy kuitenkin paljon sekä hallinnollisia että käytännön ongelmia; mm. kalastuslupamyynti.

3.10. Erisuuruiset kalastuslupahinnat kalastusoikeudettomille paikallisille

Paikallisväestön keskuudessa ollaan yksimielisiä siitä, että kalastusoikeudettomien kuntalaisten tulisi saada kohtuuhintainen kalastuslupa. "Kohtuuhinta" on tulkintakysymys; nyt kalastus koko vesistön alueella maksaa paikkakuntalaiselle 30 NKr/kalastuskausi, mikä on melko halpaa. Useimmissa tilanteissa on luonnollista maksaa hyödykkeestä sen verran kuin sitä käyttää. Otettaessa käyttöön viikko- tai kuukausilupa kausiluvan sijasta täytyy aktiivisempien maksaa eniten, samalla kun kalastusvuorokausien määrä vähenee. Vähemmän aktiiviset kalastajat saavat edelleen harjoittaa kohtuuhintaista kalastustaan. Lapset ja muut erityisryhmät voivat edelleen saada kausiluvan.

4. YHTEENVETO

PROJEKTIN TAVOITTEET

Projektin tavoitteena oli "urheilu- ja ammattikalastuksen yhteensovittaminen parempien edellytysten luomiseksi kalastuselinkeinoon kehittämiselle Tenojoen vesistöissä...., yhteisten ehdotusten tekeminen Suomen ja Norjan välisen kalastussäännön uudistamiseksi. Kalastuselinkeinoon kehittämisellä voidaan rajakuntiin luoda uusia työpaikkoja." Edelleen rahoitushakemuksessa sanotaan, että tärkeimpänä tehtävänä on suunnitelman laatiminen, jonka pohjalta kalastuselinkeinoon voidaan kehittää yhteistyössä kuntien ja paikallisen väestön kanssa."

Kalastuksen kehittämisessä on kolme tavoitetta:

1. Saamelaiskulttuurin ja perinteisten kalastustapojen pohjan turvaaminen.
2. Taloudellisen tuoton maksimointi. Taloudellisella tuotolla tarkoitetaan kokonaistuottoa, joka kalastuksen seurauksena tulee takaisin Tenojokivarteen.
3. Hyötyarvon maksimointi. Hyötyarvolla tarkoitetaan yksittäiselle kalastajalle koituvaa sekä taloudellista että elämyksellistä hyötyä.

Kehittämistyössä on kolme vaihetta:

1. Paikallisen sekä ammatti- että virkistyskalastuksen pohjan turvaaminen.
2. Matkailijoiden virkistyskalastuksen järjestäminen.
3. Tämän jälkeen tulee edellä mainittuja resursseja hyväksikäyttävien matkailupalvelujen kehittäminen.

Kalavaroja tulee ylläpitää ja parantaa seuraavasti:

1. Kaikkien kutu- ja kasvualueiden hyödyntäminen.
2. Sairauksilta, loisilta ja kasvatuslohen geneettisiltä vaikutuksilta suojaaminen.
3. Saastumisen estäminen.

Kalastusta tulee ohjata:

1. Hyvillä lohenkalastusta koskevilla kalastussäännöillä sekä joessa että merialueella.
2. Tehokkaalla kalastuksen valvonnalla kutulohen suojelemiseksi.

ERI INTRESSIRYHMÄT

Kalastajat voidaan jakaa kolmeen intressiryhmään:

1. Jokilaaksossa asuvat kalastusoikeudelliset.

Suomen ja Norjan puolella on tässä tiettyjä eroavuuksia. Suomessa kalastusoikeus liittyy maa- ja vesialueen omistusoikeuteen, jolloin jokaisella perheenjäsenellä on kalastusoikeus. Norjassa kalastusoikeus liittyy maatalouteen ja vain yhdellä perheeseen kuuluvalla on kalastusoikeus. Tähän ryhmään kuuluvia kalastuslunastaneita oli Norjassa 345 vuonna 1986 ja Suomessa 867 vuonna 1985. He voivat kalastaa kudotuilla pyydyksillä. Suomessa on lisäksi osa tähän ryhmään kuuluvista sellaisia, jotka ovat perineet kalastusoikeuden ja asuvat jokilaakson ulkopuolella, ja heillä on myös oikeus kalastaa kudotuilla pyydyksillä. Tähän ryhmään kuului vuonna 1985 107 henkilöä.

Suomessa kalastusoikeudelliset ovat järjestäytyneet 7 kalastuskuntaan pitkin jokivartta. Norjan puolella useimmat ovat järjestäytyneet Tenojoen vesistön kalastusoikeudellisten yhdistykseen. Osalla tähän ryhmään kuuluvista on Suomen puolella epäselvyyksiä kalastusoikeuden laajuudesta.

Tämän ryhmän kalastusoikeus on laissa määritelty. Ryhmään kuuluvat haluavat saada mahdollisimman suuren osuuden vuosittaisesta saaliin kokonaismäärästä. Tämän vuoksi he haluavat, että muiden ryhmien kalastusta rajoitetaan mahdollisimman laajasti.

2. Kalastusoikeudettomat paikkakuntalaiset

Vuonna 1986 tähän ryhmään kuului 1319 henkilöä Norjassa ja vain 190 Suomessa vuonna 1985. Suomen puolella tämä ryhmä sai vain n. 5 % Suomen puolella saadusta kokonaissaalista vuonna 1985, mutta Norjan puolella tämä ryhmä sai n. 50 % Norjan puolella saadusta kokonaissaaliista. Osa näistä henkilöistä Norjassa toimi apumiehinä kudotuilla pyydyksillä kalastettaessa.

Tämän ryhmän vapakalastusoikeus on hieman epäselvä Norjassa. Asia ratkaistaan lähiaikoina tuomioistuimessa.

Tämä ryhmä haluaa mahdollisimman vähän rajoituksia vapakalastukseen ja mahdollisimman halvat lupamaksut. He haluavat myös rajoittaa matkailijoiden kalastusta.

3. Matkailijat, jotka harjoittavat virkistyskalastusta vavalla.

Tähän ryhmään kuuluvia oli Norjan puolella vuonna 1986 950 norjalaista ja 150 ulkomaalaista matkailijaa, jotka ostivat yhteensä 2 840 kalastusvuorokautta. Suomen puolella heitä oli vuonna 1985 7 575 suomalaista ja 103 ulkomaalaista, jotka ostivat 21 742 kalastusvuorokautta. Tämä ryhmä sai Suomen puolella n. 50 % Suomen puolella pyydetystä kokonaissaaliista vuonna 1985, mutta Norjan puolella vain 5 % Norjan puolella pyydetystä kokonaissaaliista. Nämä kalastajat haluavat mahdollisimman vähän rajoituksia vapakalastukseen ja mahdollisimman halvat kalastusluvut.

VIRKISTYSKALASTUS MATKAILUELINKEINON POHJANA

Virkistyskalastus on eräs suosituimmista vapaa-ajan harrastuksista. Norjassa joka kolmas asukas kalastaa, Finnmarkissa ehkä puolet väestöstä. Itä-Finnmarkin rannikkoseudun asukkaat käyttävät vesistöä virkistysalueena paljolti karun rannikkoluonnon vastapainoksi. Suomessa Tenojoki on ainoa merkittävä lohijoki. Norjassa on paljon hyviä lohijokia, mikä osaltaan selittää suurta epäsuhdetta norjalaisten ja suomalaisten matkailukalastajien määrien välillä.

Matkailukalastajat ovat ensi sijassa kiinnostuneita kalastuksesta harrasteena. Tenojoki on vetovoimainen virkistyskalastusjoki hyvine saalismahdollisuuksineen. Pääasiallinen mielenkiinto kohdistuu sen tähden rannalta kalastamiseen ja venekalastukseen siten, että sekä "nautinto"- että saalisvaatimus tulevat tyydytetyiksi. Norjalaisille kalastajille on tärkeää se, että he voivat kalastaa rannalta samoilla ehdoilla kuin paikalliset virkistyskalastajat venekalastajien häiritsemättä. Suomalaisille kalastajille, jotka pitävät enemmän venekalastuksesta, on tärkeätä, että virkistyskalastukselle järjestetään olosuhteet oikein.

Tenojoen vesistöalueelle suuntautuva matkailijavirta koostuu pääasiassa suomalaisista. Kun vuonna 1985 myytiin suomalaisille 21 532 kalastusvuorokautta raja-alueelle, myytiin norjalaisille vain 1 075 kalastusvuorokautta. Huippusesongin aikana joella on niin monta venettä kalastajineen, että sekä paikalliset että monet matkailukalastajat katsovat säätelyyn olevan tarvetta.

Lohenkalastus luo hyvän pohjan matkailuelinkeinolle, jolla on suuri merkitys alueelle. Yrityksiltä pieniä investointeja vaativien palvelujen kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota. Lohisesonki kestää vain n. 2 kuukautta, joten se ei yksin riitä suurempien investointien pohjaksi. Ulkomaiset erikoisryhmät, jotka vaativat korkeaa palvelutasoa ja häiriötöntä kalastusta, eivät oikein sovi yhteen sen yleisen kalastusoikeuden kanssa, jota tällä hetkellä käytännössä toteutetaan ja joka tekee Tenojoesta niin erikoisen. Matkailun kehittämisessä on erittäin tärkeää, että paikkakuntalaiset hyväksyvät sen ja näkevät sen hyötyarvon.

Matkailun kannalta katsottuna Tenojoen suuri etu on ehdottomasti siinä, että sinne pääsevät kaikki ja kalansaantimahdollisuudet ovat hyvät. Tämän tulee olla pohjana myös virkistyskalastuksen kehittämisessä.

TENOJOEN LOHENKALASTUKSEN ARVO

Alla olevassa taulukossa on arvioitu Tenojoen lohenkalastuksen arvo (Suomen markkoina). Baari-, kioski- ja ravintolapalvelut on arvioitu suomalaisten matkailijoiden osalta 100 markaksi kalastajaa kohti. Kalastusvälineisiin on arvioitu kuluvan 200 markkaa kalastajaa kohti. Kalastusmatkakustannuksiksi on arvioitu 1 000 markkaa kalastajaa kohti kalastusalueen ulkopuolisina kustannuksina.

Lohisaaliin arvoksi on arvioitu 55 markkaa/kg. "Kalastusnautinnoksi" on arvioitu 1,5 kertaa lohisaaliin arvo.

	Suomessa 1985 (1 000 mk)	Norjassa 1986 (1 000 mk)
Kalastuslupatulot	1 327	110
Virkistyskalastuspalvelut		
- vene- ja moottorivuoraus	808- 932	
- soutupalvelut	108	
- majoittuminen	863-1 005	625
- muut ostokset	2 491-2 886	
- baarit, kioskit, ravintolat	700	
- kalastusvälineet	1 500	
- kalastusmatkakustannukset	7 000	1 100
Lohisaalis - matkailijat	1 137	254
Lohisaalis - paikalliset kalastajat	1 395	4 192
Kalastusvälineet - paikalliset kalastajat	5 275	13 080
Paikalliset investoinnit virkistyskalastajille		
- veneet ja moottorit	1 820	
- vuokramökit	6 000	
"Nautintoarvo" - paikalliset kalastajat	2 092	6 288
"Nautintoarvo" - virkistyskalastajat	1 705	381

Norja ja Suomi ovat vuosina 1986-1988 neuvotelleet Tenojokea koskevästä uudesta kalastussopimuksesta ja uusista määräyksistä. Uusien määräysten oletetaan astuvan voimaan vuoden 1989 kalastuskauden alussa. Monia tässä projektissa esille tulleita asioita on käsitelty uusissa määräyksissä. Ensimmäistä kertaa saadaan toteutetuksi mahdollisuus, jonka mukaan maaherran virasto ja lääninhallitus voivat päättää paikallisista määräyksistä ja säädellä näin matkailukalastusta.

PROJEKTIN JATKKOTOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Useat alla mainituista toimenpiteistä ovat ajankohtaisia kuntien poliittisessa päätöksenteossa. Osa näistä liittyy matkailijoiden virkistyskalastusta koskeviin paikallisiin määräyksiin. Jotkut vaativat myös muiden viranomaisten myötävaikutusta toteutuakseen.

Veden laatuun liittyviä kysymyksiä käsitellään parhaillaan lausuntokierroksella olevassa norjalais-suomalaisen rajajokikomis- sion Tenojoen vesistöä koskevassa "moninaiskäyttösuunnitelmassa", joten kunnat ja paikalliset elimet voivat "moninaiskäyttösuunni- telmasta" lausuntoa antaessaan kiinnittää huomiota ko. kysymyk- siin.

1. Matkailukalastajilla tulee olla paikallinen soutaja. Tämä on ajankohtainen tietyillä jokiosuuksilla kalastuskauden tietty- nä aikana.
2. Tietyille jokiosuuksille määrätään veneiden enimmäismäärät.
3. Matkailijoilta kielletään oman perämööttorin käyttö.
4. Venekalastusta koskevan kalastusluvan hintaa korotetaan.
5. Määrätään rekisteröitävien veneiden enimmäismäärä henkilöä kohti.
6. Useampien alueiden avaaminen matkailukalastajille rannalta tapahtuvaan viehekalastukseen.
7. Suomalaisille virkistyskalastajille avataan mahdollisuus va- pakalastukseen Suomen puolelle sijaitsevissa tunturijärvissä.
8. Valvontaa parannetaan ja koulutetaan tiedottamaan positiivi- sella tavalla.
9. Parannetaan tiedottamista kalastusmääräyksistä, leirintämah- dollisuuksista, mökki- ja venevuokrauksista, soutupalvelusta, kalasaaliin pakastus- ja savustusmahdollisuuksista, lohenos- tomahdollisuuksista jne.

10. Saniteettitiloja parannetaan eniten käytetyillä kalastusalueilla.
11. Selvitetään kalastusoikeutta koskevat epäselvyydet sekä Suomen että Norjan puolella. Varmistetaan, ettei kudotuilla pyydyksillä tapahtuva pyynti lisäännny maa- ja vesiomaisuutta jaettaessa.

Norjassa on otettu käyttöön merikalastusta koskevat rajoitukset, mm. ajo verkkokalastus on kielletty. Toivottavasti tämä vahvistaa jokikalastusta Tenojoessa.

5. KÄYTETTY KIRJALLISUUS

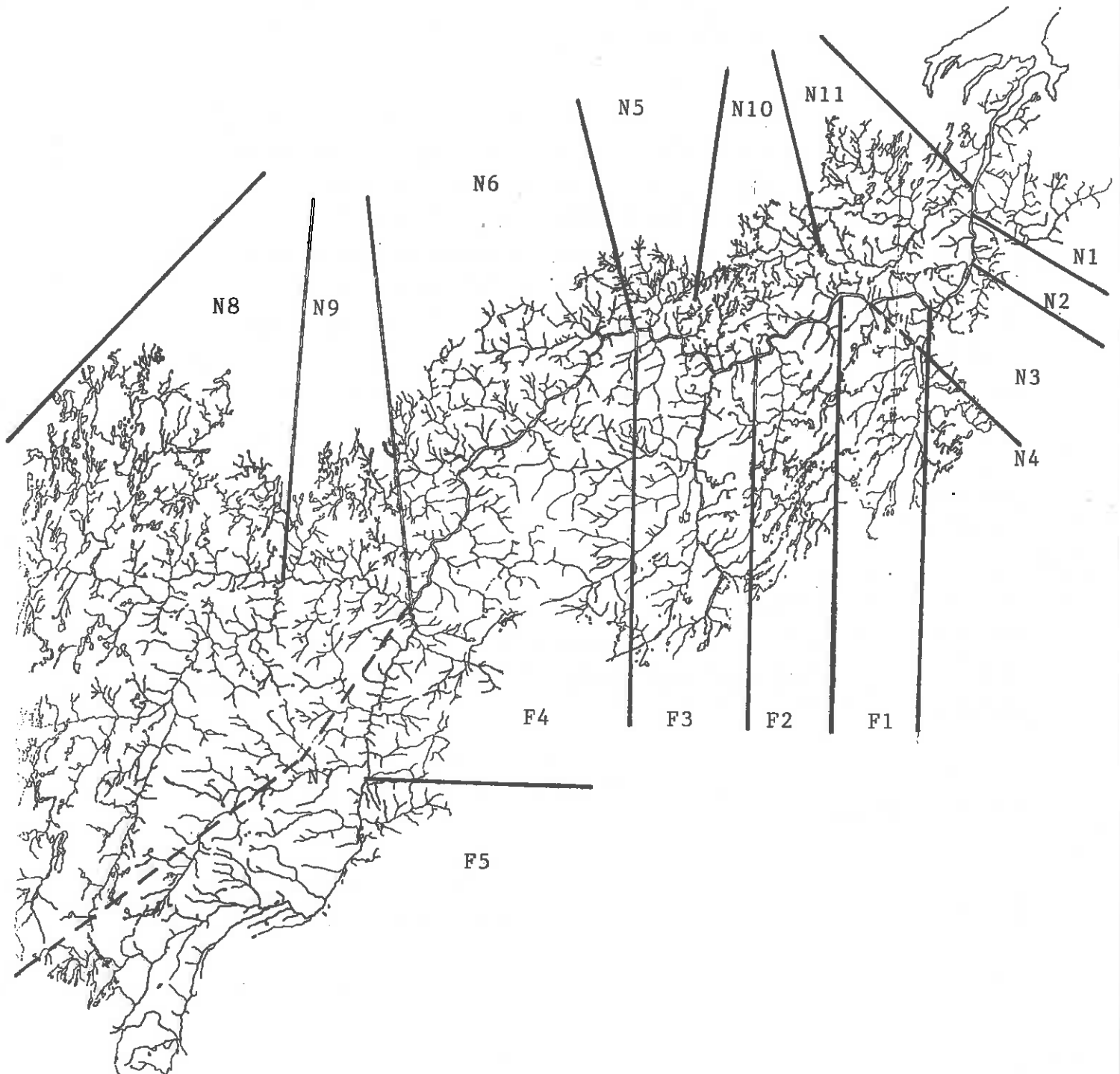
- Fermann, B. 1980: Fangststatistikk for Tanavassdraget 1980. Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavdelningen, Vadsø, 4 s. (Moniste).
- Fermann, B. 1981: Fangststatistikk for Tanavassdraget 1981. Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavdelningen, Vadsø, 44 s. (Moniste).
- Fermann, B. 1982: Fangststatistikk for Tanavassdraget 1982. Fylkesmannen i Finnmark, Miljøavdelningen, Vadsø, 10 s. (Moniste).
- Fermann, B. 1982: Årsrapport fra undersøkelsene i Tanavassdraget i 1982. Fylkesmannen i Finnmark, Miljøavdelningen, Vadsø, 14 s. (Moniste).
- Fermann, B., Niemelä, E. & Rikstad, A. 1980: Årsrapport fra undersøkelsene i Tanavassdraget i 1980. Fylkesmannen i Finnmark, Miljøavdelningen, Vadsø, 6 s. (Moniste).
- Hiltunen, J. & Matinlompola, R. & Lovikka, T. 1984: Lapin läänin alueellinen kalataloussuunnitelma. Osaraportti 6. Ammat-
timainen kalastus Lapin läänissä. Lapin läänin maatalouskeskus, Lapin läänin kalatoimisto, Rovaniemi, 49 s.
- Komiteamietintö 1985:9, Tenojoen kalastustoimikunnan mietintö I. Helsinki, 80 s.
- Komiteamietintö 1986:3, Tenojoen kalastustoimikunnan mietintö II. Helsinki, 76 s. + liitteet.
- Lovikka, T. & Alapuranen, J. 1982: Lapin läänin alueellinen kalataloussuunnitelma. Osaraportti I. Lapin kalatalouden nykytila. Lapin läänin maatalouskeskus, Lapin läänin kalatoimisto, Rovaniemi, 72 s.
- Lovikka, T. & Rajakallio, R. 1984: Lapin läänin alueellinen kalataloussuunnitelma. Osaraportti 3. Eräillä metsähal-
linnon virkistyskalastusalueilla Lapissa tapahtuvan kalastuksen merkityksestä matkailu- ja palveluelinkeinoille. Maatalouskeskus, Lapin läänin kalatoimisto, Rovaniemi, 35 s.
- Lovikka, T. & Matinlompola, R. 1984: Lapin läänin alueellinen kalataloussuunnitelma. Osaraportti 4. Selvitys kalastukseen liittyvistä palveluista Lapin läänin matkailuyrityksissä v. 1981. Lapin läänin maatalouskeskus, Lapin läänin kalatoimisto, Rovaniemi, 19 s.

- Lovikka, T. & Matinlompolo, P. 1984: Lapin läänin alueellinen kalataloussuunnitelma. Osaraportti 5. Selvitys veneiden, pyydysten, kalastusvälineiden ja -tarvikkeiden valmistuksesta ja kaupasta läänissä v. 1981. Lapin läänin maatalouskeskus, Lapin läänin kalatoimisto, Rovaniemi, 20 s.
- Matinlompolo, R. & Lovikka, T. 1986: Lapin läänin alueellinen kalataloussuunnitelma. Osaraportti 8. Tenojoen lohen hyödyntämisen aluetaloudellisesta merkityksestä, Rovaniemi, 28 s.
- Mäkinen, M. 1986: Elinolosuhteet, elinkeinot ja elämisen laatu. Selvitys Tenojokivarren asukkaiden elinolosuhteita, elinkeinoja ja elämisen laatua koskevista odotuksista ja käsityksistä. Seutukaavaliitto, Rovaniemi, 29 s. (Moniste).
- Niemelä, E. & Rikstad, A. 1980: Tenojoen kalastuspiirin vuosiraportti 1980. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto, Helsinki. (Moniste).
- Niemelä, E. & Niemelä, M. 1981: Tenojoen kalastuspiirin vuosiraportti 1981. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto, Helsinki. (Moniste).
- Niemelä, E. & Niemelä, M. 1982: Tenojoen kalastuspiirin vuosiraportti 1982. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto, Helsinki. (Moniste).
- Niemelä, E. & Niemelä, M. 1984: Ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastus Tenojoen kalastusalueella Suomen puolella vuosina 1981 ja 1982. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto, Monistettuja julkaisuja 22, Helsinki, 70 s.
- Niemelä, E. & Niemelä, M. & Fermann, B. 1983: Tenojoen kalastuspiirin vuosiraportti 1982. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto, Helsinki, 8 s. (Moniste).
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto: Tenojoen vuotuiset virkistyskalastustiedustelut 1984, julkaisematon.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto: Tenojoen vuotuiset saalistiedustelut paikkakuntalaisilta 1984, julkaisematon.

- Toivonen, J., Niemelä, E., Rikstad, A. & Cjessing, K. 1979:
Tenojoen vesistön vuosiraportti 1979. Riista- ja kala-
talouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto, Helsinki.
(Moniste).
- Toivonen, J. & Heikinheimo-Schmid, O. 1979: Kalastus Tenojoen
vesistöissä Suomen puolella. Suomen kalatalous 49:27-49.
- Utsjoen kunnan elinkeinolautakunta 1985: Yritys-, toimipaikka-
ja ammatinharjoittajaluettelo. Utsjoki. (Moniste).

Tiedusteluissa käytetyt kalastusalueet:

Suomi:	F1	Nuorgamin kalastuskunta
	F2	Vetsikan kalastuskunta
	F3	Utsjoen kirkonkyliän kalastuskunta
	F4	Outakosken kalastuskunta
	F5	Inari-Skietshamjoki
Norja	N1	Tenonsuu-Seidakoski
	N2	Seidakoski-Skipagurrakoski
	N3	Skipagurrakoski-Alaköngäs
	N4	Alaköngäs
	N5	Alaköngäs-Yläköngäs
	N6	Levajoki-Karasjokisuu
	N7	Inarinjoki sivujokineen
	N8	Iesjoki
	N9	Karasjoki, Geaime-Bavtajoki
	N10	Lavsjoki
	N11	Maskejoki sivujokineen

TENOJOEN VESISTÖALUEEN KALATALOUSSELVITYS VUONNA 1985

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto
Pohjoiskalotti - komitea, Lapin lääninhallitus

Suomalais - norjalaisena yhteistyönä tehdään vuosina 1985 ja 1986 suunnitelma Tenojoen vesistöalueen ammatti- ja virkistyskalastuksen kehittämiseksi. Suunnitelman laadintaa varten Teidän (ammatti-, sivuammatti-, kotitarve- tai virkistyskalastaja, veneenvuokraaja, soutupalvelujen tarjoaja, majoittaja yms.) antamanne perustiedot ovat erittäin tärkeitä. Mm. ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastajien ja paikkakuntalaisten kalastajien välille syntyneiden ongelmien poistamiseksi tarvitaan lisää perustietoja paikkakuntalaisten kalastus-
edun säilyttämiseksi ja virkistyskalastuksen ohjaamiseksi siten, että siitä on pienin mahdollinen haitta kalastusalueelle.

Luovuttamanne tiedot ovat luottamuksellisia, eivätkä ne joudu ulkopuo-
listen käsiin.

Pyydämme Teitä vastaamaan huolellisesti oheisiin kysymyksiin ja palautta-
maan tiedustelulomakkeet mahdollisimman nopeasti oheen liitetyllä virka-
kirjekuorella (ei tarvita postimerkkiä), viimeistään kuitenkin kuukauden
kuluttua tiedustelun saatuanne.

Projektin johtaja

Eero Niemelä
Eero Niemelä

Suunnittelija

Maija Niemelä
Maija Niemelä

Kalastusoikeutenne peruste: paikkakunnalla asuvan manttaalioikeus
paikkakunnalla asuvan vapa- ja vieheoikeus
ulkopaikkakunnalla asuvan manttaalioikeus

Kalastuskuntanne _____
Ruokakunnassanne kalasti _____ henkilöä

1. KALANSAALIINNE TENOJOESTA PYYNTIMUODOITTAIN

		KALANSAALIS (kg)
PATO:	Merilohi	_____
	Meritaimen	_____
	Tyynenmeren lohi	_____
	Merinieriä	_____
SEISOVA VERKKO:	Merilohi	_____
	Meritaimen	_____
	Tyynenmeren lohi	_____
	Merinieriä	_____
	Harjus	_____
	Siika	_____
	muu, mikä	_____
KULKUTUSVERKKO:	Merilohi	_____
	Meritaimen	_____
UISTIN:	Merilohi	_____
	Meritaimen	_____
	Tyynenmeren lohi	_____
	Merinieriä	_____
	Harjus	_____
	Siika	_____
	muu, mikä	_____
NUOTTA:	Merilohi	_____
	Harjus	_____
	Siika	_____
	muu, mikä	_____

- pääammattikalastus (tuloista yli 50 % kalastuksesta)
- sivuammattikalastus (saalista on myyty ansiotarkoituksessa ja tuloista alle 50 % on saatu kalastuksesta)
- kotitarvekalastus (saalis käytetään kalastajan taloudessa ja sillä on toimeentulon kannalta merkitystä)
- virkistyskalastus (saalis käytetään kalastajan taloudessa ja sillä ei ole toimeentulon kannalta merkitystä)

2. KALANSAALIINNE MUISTA JOISTA (kg)

	INARINJOKI	* PULMANKIJOKI	** UTSJOKI	VETSIJOKI	KUOPPILASJOKI	KARIGASJOKI	*** Muu, mikä
PATO: Merilohi							
Meritaimen							
Muu, mikä							
SEISOVA VERKKO: Merilohi							
Meritaimen							
Harjus							
Siika							
Hauki							
Made							
Muu, mikä							128
UISTIN: Merilohi							
Meritaimen							
Harjus							
Siika							
Hauki							
Muu, mikä							

* Alueella Pulmankijärvi --- Kaldautsjoki

** Alueella Utsjokisuu --- Mierasjärvi

*** Muita jokia mm. Kevojoki, Tsarsjoki, Skjetsamjoki...

3. OMAN LOHENKALASTUKSEN MERKITYS RUOKAKUNNASSANNE

- ei merkitystä
 vähäinen
 kohtalainen
 huomattava
 elinehto
 ei osaa sanoa

4. JOS KALASTUSMAHDOLLISUUTENNE TUHOUTUISIVAT, MIKÄ HINTA TEILLE MIELESTÄNNE VAHINGOSTA OLISI MAKSETTAVA KORVAUKSENA KALASAALIIN MENETYKSESTÄ VUOSITTAIN SEURAAVILLE PYYNTIMUODOILLE

lohiverkkokalastus	mk
lohipatokalastus	mk
kulutuskalastus	mk
nuottakalastus	mk
lohen vapa ja viehekalastus	mk
meritaimenverkkokalastus	mk
meritaimenen vapakalastus	mk
siika- ja harjusverkkokalastus	mk

5. RUOKAKUNNAN OMISTAMAT JA KÄYTTÄMÄT KALASTUSVÄLINEET VUONNA 1985 SEKÄ NIIDEN NYKYARVO (ei tunturivesien kalastuksessa)

pyydys	omistamat	käytössä ollut	pyydysten yhteisa
seisova lohiverkko	kpl	kpl	mk
lohipadon ,pukit ym.	kpl	kpl	mk
meritaimenverkko	kpl	kpl	mk
siika- ja harriverkko	kpl	kpl	mk
rysä	kpl	kpl	mk
lohinuotta	kpl	kpl	mk
heittokalastusvälineet			mk
kulutusverkko	kpl	kpl	mk
veneet	kpl	kpl	mk
perämoottorit	kpl	kpl	mk

6. HARJOITATTEKO LÄHEISESTI KALASTUSELINKEINOON LIITTYVÄÄ

- veneen rakennusta _____ kpl/vuosi
 perhonsidontaa
 uistinten tekoa
 verkkojen pauloitusta
 en mitään

7. MITEN MIELESTÄNNE TENOJOEN PAIKALLISTA KALASTUSTA TULISI TUKEA (turvata, kehittää)

---

8. MITKÄ OVAT PAIKKAKUNTALAISTEN LOHENKALASTUKSESSA SUURIMMAT ONGELMAT? MITEN NE VOIDAAN RATKAISTA?

---

9. ARVIONNE TENON VIRKISTYSKALASTUKSEN ARVOSTA

RUOKAKUNNALLE

JA

KUNNAN ELINKEINOELÄMÄLLE

☐	ei merkitystä	☐
☐	vähäinen	☐
☐	kohtalainen	☐
☐	huomattava	☐
☐	elinehto	☐

10. ANSAITSETTEKO TÄLLÄ HETKELLÄ (v.1985)

enemmän turistipalveluilla kuin itse kalastamalla lohta

kyllä

ei

11. VIRKISTYSKALASTAJIEN MAJOITTAMINEN JA MUUT PALVELUT

	nykyisin	mahdoll. lisäys
majoitettavien henkilöiden kokonaismäärä	hlöä	hlöä
vuokramökkien tai -huoneiden lukumäärä	kpl	kpl
montako telttaa sijoittuu pihalleen / päivä	kpl	kpl
montako asuntovaunua sijoittuu pihalleen / päivä	kpl	kpl
montako venettä on vuokrattavaksi	kpl	kpl
montako perämoottoria - " -	kpl	kpl
moniko ruokakunnastanne osallistuu		
soutupalvelujen tarjontaan	hlöä	hlöä

varustetasoon kuuluu:

	nykyisin	tulevaisuudessa
pesutilat	☐	☐
sauna	☐	☐
kalankäsittelypaikka	☐	☐
pakastusmahdollisuus	☐	☐
jääkellari	☐	☐
keittotilat	☐	☐
WC, puusee	☐	☐

12. ONKO TEILLÄ SEURAAVIA PALVELUJA

- ruokailumahdollisuus (maatilamatkailun tapaan)
- kalastusvälineiden vuokraus
- muuta, mitä? _____

13. OLISITTEKO VALMIS OSOITTAMAAN UUSIA VIRKISTYSKALASTUSKOHTEITA KUNNASTANNE ESIM. ISTUTA JA ONGI- PERIAATTEELLA. MINNE? _____

_____

_____

_____

14. KENELLE KUULUISIVAT VIRKISTYSKALASTAJIEN OPASTAMISET? _____

_____

_____

_____

15. KULUUKO JOKIVARSI MATKAILIJOIDEN JÄLJILTÄ JA MILLÄ TAVOIN?

missä _____

miten _____

miten voitaisiin välttää _____

_____

_____

_____

ARVOISA KALASTAJA

Tenojoen kalastussopimuksen tarkoituksena on turvata joen kalakanta luontaisen lisääntymisen avulla. Tarkat saalistilastot keräämällä pystytään vuosittain seuraamaan kalastussäännön toimivuutta ja lohikannassa tapahtuvia muutoksia.

Vuosina 1985 ja 1986 tehdään suomalais-norjalaisena yhteistyönä Tenojoen virkistys- ja ammattikalastussuunnitelma. Suunnitelman perustietojen keräämiseksi pyydämme Teitä ystävällisesti, Tenojoen kalastusluvan lunastaneena henkilönä täyttämään huolellisesti oheiset tiedustelulomakkeet niin saaliin, kustannusten kuin mielipiteidenkin osalta.

Täyttöohjeet: -Useimmista kysymyksistä selviätte rastittamalla (X) oikeaksi katsomanne vaihtoehdon.
-Kysymys 6: Asettakaa kalastuspaikat arvojärjestykseen 1 - 8
-Pyydämme Teitä kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että ilmoitatte vain henkilökohtaisen kalansaaliinne ja vain henkilökohtaiset kustannuksenne.
-Mielipiteenne kalastusolojen kehittämiseksi ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Vastaukset pyydämme lähettämään oheisessa kirjekuoressa (EI POSTIMERKKIÄ) kolmen viikon kuluessa tiedustelulomakkeen saatuanne. Tiedot käsitellään luottamuksellisina, eivätkä annetut tiedot joudu ulkopuolisten käsiin.

KIITÄMME VASTAUKSESTANNE

Tutkija *Eero Niemelä*
Eero Niemelä
Kalantutkimus
Utsjoki, Kevo

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Kalantutkimusosasto

TENOJOEN KALATALOUSSELVITYS V. 1985

1. Kalastuslupanne voimassaoloaika _____
2. Kalastusalueenne (Katso karttaliite):

☐	Nuorgamin kalastuskunta	Suvanto _____
☐	Vetsikon -"-	
☐	Kirkonkylän -"-	
☐	Outakosken -"-	
☐	Inarinjoki - Skietshanjoki	

3. Kalastustapanne: Veneestä
 Rannalta: Yläköngäs
 Alaköngäs
 Inarinjoki-Skietsshanjoki
 Muu, mikä _____

4. HENKILÖKOHTAINEN kalansaaliinne. Ilmoittakaa lohen ja meritaimenen yksilö-
painot sekä muista lajeista kokonaispainot.
Mikäli lohisaalis on jaettu, ilmoittakaa oma osuutenne (ESIMERKIKSI 10 kg:n
lohi kahden kalastajan yhteinen = 10 kg : 2)

Ei saalista

Painot (kg)

LOHI	
MERITAIMEN	
Tammukka	
Harjus	
Muu, mikä	

5. Tenon lohenkalastuksen merkitys Teille:

☐	ei merkitystä	_____
☐	vähäinen	_____
☐	kohtalainen	_____
☐	huomattava	_____
☐	en osaa sanoa	_____
	MIKSI?	_____

6. Mitkä olisivat Tenon vaihtoehtoina, mikäli joutuisitte vaihtamaan kalastus-
aluetta. Numeroikaa alueet tärkeysjärjestyksessä , esim. Tornionjoki =1 eli
paras vaihtoehto Tenolle...

☐	-Utsjoen tunturivesien retkeilykalastus (patikointireittien yh-
	teydessä)
☐	-Näätämöjoki, Norjan puoli
☐	- Näätämöjoki, Suomen puoli
☐	-Tornionjoki
☐	-Tenon sivujoet
☐	-Pohjois-Norjan lohijoet
☐	-P-Norjaan myytävät ns. matkailijaluvat (= lupa kalastaa 5 km:n
	etäisyydellä maantiestä)
☐	-Muu kalavesi, mikä

7. Arvionne Tenon virkistyskalastuksen arvosta paikkakunnalle:

☐	ei merkitystä	_____
☐	vähäinen	_____
☐	kohtalainen	_____
☐	huomattava	_____
☐	en osaa sanoa	_____
	MIKSI?	_____

KALASTUSMATKAN KUSTANNUKSET UTSJOEN KUNNASSA (Ilmoittakaa kokonaiskustannuksista vain henkilökohtainen osuutenne)

<p>VENEVUOKRA</p> <p>vene _____ mk</p> <p>vene+moottori _____ mk</p>	<p>SOUTUPALVELUT</p> <p>käytin _____</p> <p>en käyttänyt _____ mk</p>	<p>MAJOITTUMINEN</p> <p>maksullinen _____ maksuton _____</p> <p>teltta _____</p> <p>matkailuperävaunu _____</p> <p>vuokramökki _____</p> <p>hotelli, motelli _____</p> <p>tuttavan luona _____</p> <p>muu, mikä _____ mk</p>	<p>LOHEN OSTO</p> <p>Suomesta _____</p> <p>Norjasta _____</p> <p>kaupasta kalastajalta _____</p> <p>soutajalta _____ kg _____ mk</p>	<p>KALASTUSLUPA</p> <p>_____ mk</p>
<p>Kuinka paljon olisitte valmis maksamaan, jos edelläolevia palveluja kehitettäisiin.</p>				
<p>venevuokra/ vrk _____ mk</p> <p>moottori+vene/ vrk _____ mk</p>	<p>soutaja / vrk _____ mk</p>	<p>mk/ vrk / hlö _____</p> <p>teltta _____</p> <p>matk.perävaunu _____</p> <p>mökki _____</p> <p>motelli tms _____</p>		<p>venekalastuslupa/vrk _____ mk</p> <p>rantakalastuslupa/vrk _____ mk</p> <p>134</p> <p>tulevaisuudessa luvan hinta voi vaihdella kalastustavan tai -paikan mukaan.</p>

8. Missä määrin käyttitte Utsjoen taajamien (= Utsjoen kirkonkylä, Karigasniemi, Nuorgam) kauppalveluja:

_____ mk

vain niukkoihin täydennysostoksiin _____ mk

peruseruoka oli mukana, päivittäistavara ostettiin Utsjoelta _____ mk

kaikki ruokahankinnat tehtiin Utsjoelta _____ mk

en käyttänyt kauppalveluja lainkaan

TENOJOEN KALASTUKSEN KEHITTÄMISEKSI PYYDÄMME MIELIPITEITÄNNE JA ARVIOINTEJANNE
 NYKYISISTÄ KALASTUSOLOISTA

PALVELUT

9: Miten kalastusoloja pitäisi parantaa?

9.1. Kalastusluvut (myynti, ennakkovaraus, lupakiintiöt)

9.2. Venevuokraus (veneiden määrä, kunto, saatavuus)

9.3. Soutupalvelut (soutajien saanti, asiantuntevuus)

9.4. Majoittuminen (mökkien, telttapaikkojen riittävyys, taso) .

---

10. Mitä palveluja käytitte? (hotelli, baarit, kaupat, kioskit, huoltamot)

---

11. Mitä mukavuuksia Tenojokivarteen kaipaisitte ? (pesutilat, wc:t, jäte-
 huolto, pakastuspalvelut ...)

---

12. Mikäli kalastus- ja palveluolot säilyvät ennallaan, kuinka usein arvelette
 ostavanne kalastusluvan Tenon kalastusalueelle tulevaisuudessa

vuosittain
 satunnaisesti
 tuskin koskaan
 MIKSI?

VARSINAINEN KALASTUS:

13. Mistä saitte ennakkotiedot Tenojoen kalastusmahdollisuuksista ja kalastussäännöstä? _____

14. Oliko ongelmia kalastussääntöjen tulkitsemisessa? Missä erityisesti? _____

15. Mitä kautta opastus kalastajille pitäisi hoitaa? (Lehdet, tuttavat, paikakuntalaiset kalastajat, veneenvuokraajat, luvanmyyjät, viranomaiset...) Kerrottiinko Tenolla noudatettavista "herrasmiessäännöistä", kuka kertoi? _____

16. Mitä mieltä olette paikallisesta ammattikalastuksesta? _____

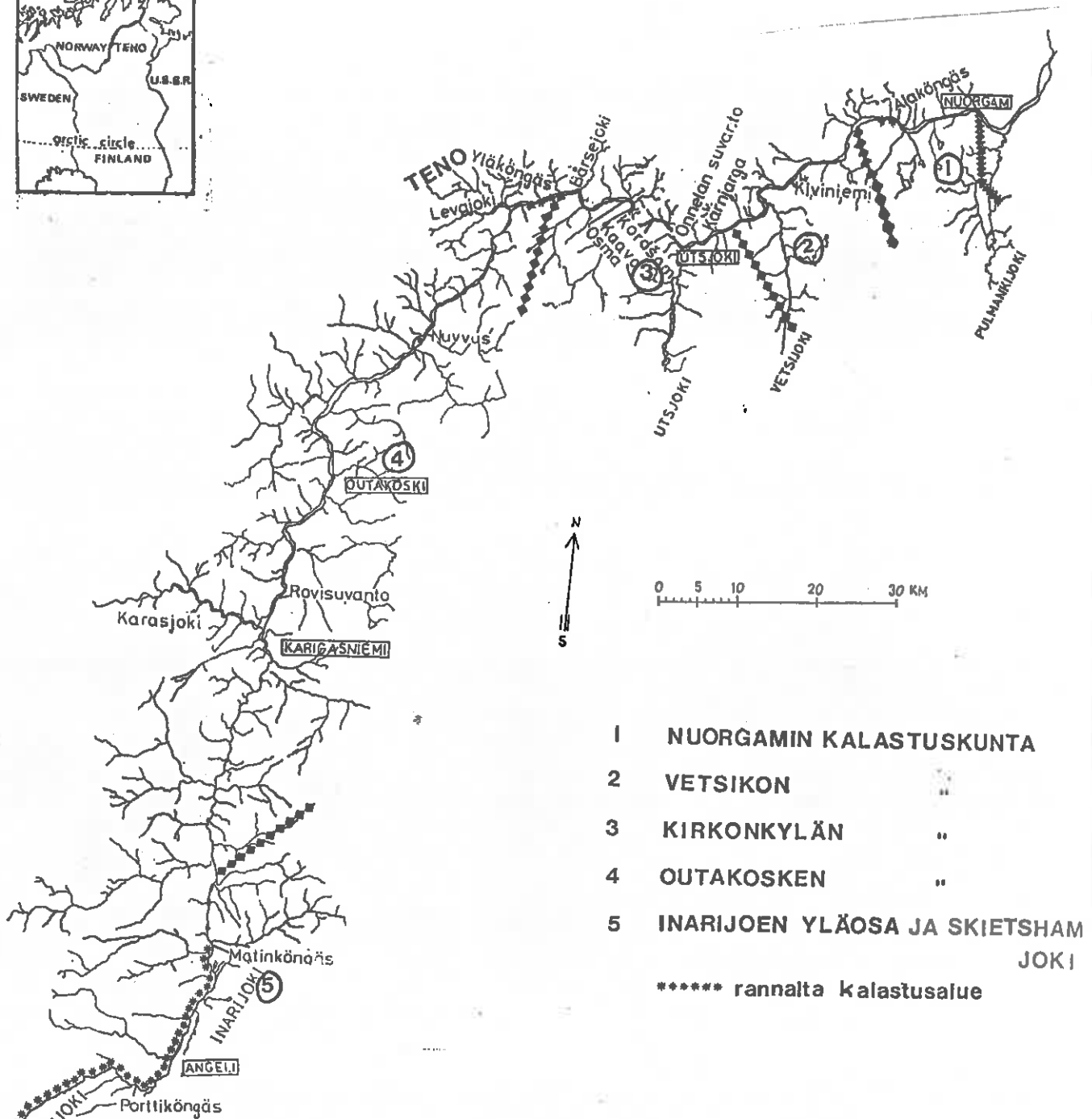
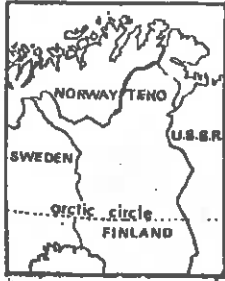
17. Osuiko kalastuksen valvoja kohdallenne? Missä ovat mielestänne valvonnan heikkoudet? Miten parannettaisiin? _____

18. Miten Tenojoen kalastuksessa näkyy joen rajaluonne? Haittaako kalastusta? _____

19. Kalastusmatkan parhain anti ja huonoimmat puolet? _____

20. Muita mielipiteitä ja erityistoivomuksia koskien niitä asioita, joita tarjotaan suomalaisille matkailijakalastajille Tenojoella. _____

- 1 NUORGAMIN KALASTUSKUNTA
- 2 VETSIKON ..
- 3 KIRKONKYLÄN ..
- 4 OUTAKOSKEN ..
- 5 INARIJOEN YLÄOSA JA SKIETSHAM JOKI

***** rannalta kalastusalue

ERÄITÄ KALASTETUIMPIA TENOJOEN ALUEITA

Nuorgamin alue	Vetsikon alue	Kirkonkylän alue	Outakosken alue
Nuorgaminsuvanto	Palokoski	Kärnjargan suvanto	Yläköngäs
Ala-Jalve	Miljoonasuvanto	Lossisuvanto	Tervasuvanto
Ala-Köngäs	Niittoranta	Niemelän suvanto	Levajoen suu
Bildamo	Välimaan suvanto	Utskosken alus ja koski	Pahtavaaran alue
Nivajoen suu	Sirma	Kenttäsuovanto	Suoppasuvanto
Renkku	Suvi	Onnelan suvanto	
	Kiviniemi	Aittisuvanto	
	Alapeuran alus	Kortsham	
	Uulasuvanto	Radnuokuoppa	
	Vetsikkosuvanto	Nollami	
	Pahtakoski	Kaava	
		Viitoslompola	
		Kivikoski	
		Osman suvanto	
		Kuobbilassuvanto	
		Paddasuvanto	
		Borsjoen mutka	

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOS, KALANTUTKIMUSOSASTO

MONISTETTUA JULKAISUJA

- No 69. HEIKINHEIMO-SCHMID, O. ja HUUSKO, A.: Kemijärven kalatalouden nykytila ja ehdotukset kalakantojen hoitotoimenpiteiksi. Helsinki 1987. 212 s.
- No 70. AHLFORS, P., KUMMU, P. ja WESTMAN, K.: Karppi Suomessa — Katsaus viljely- ja istutustoimintaan 1951—1981. s. 1—22.
AHONEN, M.: Kalkituksen, lannoituksen ja istutustiheyden vaikutukset Inarin luonnonravintolammikoiden siianpoikastuotantoon vuosina 1976—1983. s. 23—45.
KALLIO-NYBERG, I. ja PRUUKI, V.: Tornionjoen lohikannan kutunousu ja monimuotoisuus. s. 47—74.
SARJAMO, H.: Jerisjärven kalastus ja siikakannat vuosina 1978—1982. s. 75—104. Helsinki 1987.
- No 71. HONKASALO, L. ja JOKIKOKKO, E.: Uittoperkaukset ja perattujen jokien kunnostus kalatalouden kannalta. s. 1—45.
JUTILA, E.: Lohenpoikastuotannon ja kalansaaliiden kehitys Simojoessa koskien kunnostuksen jälkeen vuosina 1982—1985. s. 47—96.
KÄNNÖ, S.: Kalakannan kehitys Rovaniemen maalaiskunnan Kuohunkijossa koskien kunnostuksen jälkeen. s. 97—132.
JOKIKOKKO, E.: Taimenmäärät Suomussalmen Piispa- ja Mustajoen kunnostetuissa koskissa vuosina 1978—1985. s. 133—166.
JUTILA, E.: Taimenen poikastuotanto, kalastus ja saaliit Mäntyharjun reitin Puuskankoskessa kunnostuksen jälkeen vuosina 1978—1985. s. 167—206.
PURSIAINEN, M., KUITTINEN, E., KANNEL, R. ja LOUHIMO, J.: Rapukannan kotiuttaminen kunnostettuun Tiilikanjo-keen. s. 207—234. Helsinki 1987.
- No 72. AHVONEN, A.: Vaskiveden ja Toisveden kalakanta-arviot sekä suositus kalastuksen järjestämiseksi. Helsinki 1987. 54 s.
- No 73. Laukaan keskuskalanviljelylaitoksella vuosina 1978—1984 tehtyjä tutkimuksia. Helsinki 1987. 275 s.
- No 74. NATIONAL CONTRIBUTIONS ON SUSPENDED SOLIDS FROM LAND-BASED FISH FARMS: Papers presented at the first session on the EIFAC Working Party on Fish Farm Effluents. The Hague, Netherlands, 22-30 May and 1 June 1987. Edited by M. Pursiainen. Helsinki 1988. 93 pp.
- No 75. VALKEAJÄRVI, P., BAGGE, P., ERONEN, T., HAKKARI, L., KÄRKKÄINEN, P. ja MÄKINEN, T.: Rautalammin reitin koskien kalastosta ja erityisesti taimenen poikastuotannosta vuosina 1978—1984. (On the fish stocks of the rapids in the Rautalampi watercourse, especially the densities of brown trout juveniles, in 1978—1984.) s. 1—22.
ROMAKKANIEMI, A. ja PRUUKI, V.: Könkämäen taimenkantojen tila ja hoitomahdollisuudet. (The status of the brown trout stocks of the Könkämäeno River, northern Finland, and proposals for management.) s. 23—64. Helsinki 1988.
- No 76. KOLARI, I.: Etelä-Saimaalle istutettujen merkittyjen järvitaimenten istutustulokset. (Results of stocking with brown trout (*Salmo trutta m. lacustris* L.) in the southern part of Lake Saimaa according to tag returns). Helsinki 1988. 69 s.
- No 77. Suunnitelma Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kalantutkimusosaston toiminnaksi vuodelle 1988. (Programme for the Fisheries Division of the Finnish Game and Fisheries Research Institute in 1988). Helsinki 1988. 135 s.
- No 78. HONKASALO, L. ja MANKKI, J.: Virkistys- ja kotitarvekalastus Kokemäenjoen vesistöissä Nokian alapuolella vuonna 1984. (Recreational and subsistence fisheries in the River Kokemäenjoki and in Lakes Kulovesi and Rautavesi in 1984). Helsinki 1988. 123 s.
- No 79. BÖHLING, P.: Ahvenen (*Perca fluviatilis* L.) kasvu ja kasvuun vaikuttavat tekijät Suomen rannikkoalueella. (The growth of perch (*Perca fluviatilis* L.) and the factors affecting it in Finnish coastal waters). Helsinki 1988. 96 s.
- No 80. MUTENIA, A. ja VIHERVUORI, A.: Ammattikalastuksen kannattavuuden kehitys Inarijärvellä vuosina 1976—1985. (The profitability of the professional fishery in Lake Inari in 1976—1985). s. 1—30.
PALOMÄKI, R.: Selvitys kalojen ravintoeläinten siirtoistutuksista Inarijärveen. (Transplantation of fish prey animals to Lake Inari). s. 31—79. Helsinki 1988.
- No 81. TOLONEN, J.: Ankeriaan ikä, sukupuolijakaumat ja kasvu eräissä eteläsuomalaisissa järvissä. (Age, sex ratio and growth of the eel (*Anguilla anguilla* L.) in some lakes in southern Finland). Helsinki 1988. 106 s.
- No 82. Järvikalastussymposiumi, 5.—6.11.1987 Kerimäki. (Symposium on Lake Fishery, 5.—6.11.1987, Kerimäki). Toim. (ed.) A. Lappalainen ja T. Paananen. Helsinki 1988. 89 s.
- No 83. HONKASALO, L. ja PENNANEN, J.T.: Kalatalouden ja vesistön käytön kehitys Kokemäenjoen vesistöissä Nokian alapuolella. (The development of fisheries and other ways of making use of the Kokemäenjoki watercourse downstreams of the town of Nokia). Helsinki 1988. 104 s.
- No 84. TUUNAINEN, P., VUORINEN, P., RASK, M., JÄRVENPÄÄ, T. ja VUORINEN, M.: Happaman laskeuman vaikutukset kaloihin. Raportti vuodelta 1987. English summary: Effects of acidic deposition on fish, Report 1987. Helsinki 1988. 103 s.
- No 85. VIRTANEN, E., ESKELINEN, U., WESTMAN, K., HUHTINEN, M., SÖDERHOLM-TANA, L. ja MÄKINEN, T.: Jätelämmön hyväksikäyttö kalanviljelyssä. (Utilization of heated effluents in fish culture). s. 1—28.
POHJOISMAINEN MINISTERINEUVOSTO: Katsaus jätelämmön käytöstä vesiviljelyssä. (Survey of the utilization of heated effluents in aquaculture). s. 29—80. Helsinki 1989.

SISÄLTÖ — CONTENTS

NIEMELÄ, M., NIEMELÄ, E. ja HANSSEN, K.: Tenojoen virkistys- ja ammattikalastussuunnitelma Suomessa ja Norjassa. (Plan for the recreational and professional fishery in the River Tornionjoki in Finland and Norway). 137 s.

ISBN 951-8914-18-4
ISSN 0358-4623
Helsinki 1989
Yliopistopaino